

Agroresursu un
ekonomikas
institūts

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

Atskaite

Lauku attīstības programma 2014-2020

LEADER/SVVA analīze

Atskaiti iesniedza :

.....
Elita Benga
AREI Lauku attīstības novērtēšanas daļas vadītāja

2018. gada novembrī

Saturs

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI UN JĒDZIENU SKAIDROJUMI.....	4
1. KOPSAVILKUMS	5
DARBA SATURS	7
2. IZMANTOTIE DATI UN METODES	9
3. DATU ANALĪZE	12
3.1. SVVA stratēģiju mērķu, rīcību un rādītāju analīze	12
3.2. LAP 2014-2020 mērķu un novērtēšanas rādītāju izvērtēšana saistībā ar lauku teritoriju vietējo attīstību	23
3.2.1 Kopējo un specifisko rādītāju un kritēriju izvērtējums, ņemot vērā mērķi un izvēlētās darbības.....	23
3.2.2 Ieguldījuma novērtējums gudras, ilgtspējīgas un integrējošas izaugsmes stratēģijas mērķu sasniegšanā.....	29
3.3. SVVA stratēģiju ieviešanas aspekti, ņemot vērā VRG un projektu ieviešanu redzējumu.....	50
4. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI	70
5. PIELIKUMI	72
1.Pielikums. VRG aptaujas anketas jautājumi un kritēriji.....	72
2.Pielikums. Vajadzību tematika balstoties uz atslēgas vārdu biežumu SVVA stratēģiju vajadzību sadaļās.....	73
3.Pielikums. SVVA stratēģiju izmaiņas 2016.-2018. gads*.....	76
4.Pielikums. Izveidotie papildu rādītāji novērtēšanai	77
5.Pielikums. SVVA stratēģiskie (mērķu) rādītāji	81
6.Pielikums. LAP 2014-2020 noteiktie MV 6B novērtēšanas rādītāji.....	84
7.Pielikums. Aptaujas anketa	85
8.Pielikums. Diskusiju jautājumi	89
6. IZMANTOTĀ LITERATŪRA	90

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI UN JĒDZIENU SKAIDROJUMI

ArcMap	Vides sistēmu izpētes institūta (ESRI) izstrādāta kartogrāfijas programma
AREI	Agroresursu un ekonomikas institūts
ALTUM	Valsts akciju sabiedrība "Latvijas Attīstības finanšu institūcija Altum"
BDR	Biedrība
EJZF	Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds
EK	Eiropas Komisija
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
FARNET	Eiropas Zivsaimniecības reģionu tīkls
GIZ	Gada īstenošanas ziņojums
IIN	Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
KLP	Kopējā lauksaimniecības politika
LAND	Lauku attīstības novērtēšanas daļa
LAP 2014-2020	Latvijas Lauku attīstības programma 2014.-2020.gadam
LEADER	Mērķtiecīgas un savstarpēji koordinētas aktivitātes lauku attīstības veicināšanai
LINC	Vietējo rīcības grupu iniciatīva. Saīsināts no angļu valodas "LEADER iedvesmota tīkla kopiena"
LLKC	Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs
MK	Ministru kabinets
MV	Mērķa virziens
NNS	Nepārtrauktā novērtēšanas sistēma
NOD	Nodibinājums
NVO	Nevalstiskās organizācijas
PJ	Prioritārā joma
PLE	Pilna darba laika ekvivalents
SVID	Stiprās puses, vājās puses, iespējas, draudi
SVVA	Sabiedrības virzīta vietējā attīstība
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VLT	Valsts lauku tīkls
Piešķirtais publiskais finansējums	- ELFLA un valsts finansējums ieviešanā esošiem projektiem
Plānotais publiskais finansējums	- ELFLA un valsts finansējums, kas plānots visam programmēšanas periodam
Ieviešanā esoši projekti	- Projekti ar statusu "apstiprināts", "sākta uzraudzība", "atvērts labošanai" un "slēgts"
Pieteiktie projekti	- Projekti ar statusu "reģistrēts"
Neieviestie projekti	- Projekti ar statusu "noraidīts", "atsaukts", "pārtrauktas saistības", "anulēts"

1. KOPSAVILKUMS

Sabiedrības virzītas vietējās attīstības (SVVA) stratēģiju analīzes rezultātā sagatavots vērtējums par LEADER/SVVA pieejas ieguldījumu Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam (LAP 2014-2020) mērķu, kas virzīti uz vietējās attīstības lauku apvidos, sasniegšanu.

Analizēta informācija no SVVA stratēģijām, kas saistās ar mērķiem un rādītājiem. SVVA stratēģiju analīze parāda, ka tās vērstas uz LAP 2014-2020 identificēto vajadzību risinājumu. Veidojot intervences loģiku, SVVA stratēģijās vairāk koncentrējas uz publiskā finansējuma nosacījumiem un mazāk uz specifiskajām attiecīgās teritorijas vajadzībām. Šādu situāciju nosaka vietējo rīcības grupu (VRG) sašaurinātais LEADER principu traktējums, normatīvā regulējuma un metodisko vadlīniju tiešs pielietojums. SVVA stratēģiskie (mērķa) rādītāji orientēti galvenokārt uz konteksta rādītājiem, kas skar vairāk ekonomiskos rādītājus, maz ir sociālo rādītāju. Līdzīgi tas ir arī Eiropas Savienības (ES) līmenī, ņemot vērā Eiropas Komisijas (EK) izstrādātajās vadlīnijās minēto.

Izmantojot pasākuma “Atbalsts LEADER vietējai attīstībai” (M19) projektu iesniegumus un pārskatu datus, analizēti līdzšinējie stratēģiju ieviešanas iznākumi un rezultāti. Izvērtēti konteksta rādītāji un to dinamika saistībā ar vietējās attīstības mērķiem. SVVA stratēģiju ieviešanas aspekti ir vērtēti, ņemot vērā gan stratēģiju SVID analīzi, izvirzītās vajadzības un mērķus, gan VRG redzējumu, kas balstīts uz aptauju, fokusgrupu un atsevišķu VRG pārstāvju intervijām.

Atbalsts, kas tiek sniegts izmantojot LEADER/SVVA pieeju, sasniedz tam paredzēto mērķi – veicināt teritoriālo attīstību un kohēziju. Pašreizējie rezultāti ļauj spriest, ka tiks sasniegti LAP 2014-2020 ietvaros plānotie rezultāta rādītāji. Tā kā šie rādītāji nepietiekami raksturo situāciju, darbā ir izvēlēti papildu rādītāji LEADER/SVVA atbalsta raksturošanai. Secināts, ka nozīmīgu pozitīvu ietekmi atbalsts sniedz vietējās infrastruktūras attīstībā, salīdzinoši nozīmīgu – arī uzņēmējdarbības sekmēšanā, tomēr mazāka ietekme ir sociālās iekļaušanas veicināšanā, t.sk. sociāli maznodrošināto personu iesaistē, kas lielā mērā saistīts ar realizēto pasākumu raksturu. Ieviestie projekti ir veicinājuši nozīmīgu neto apgrozījuma kāpumu atbalstītajos uzņēmumos.

Vērtējuma rezultāti liecina, ka LEADER/SVVA projekti sniedz ieguldījumu ES 2020 stratēģijas īstenošanā, KLP mērķu sasniegšanā saistībā ar teritoriālo attīstību un nodarbinātību, kā arī rada nelielu pozitīvu ietekmi uz klimata mērķiem, taču tie praktiski nav attiecināmi uz bioloģiskās daudzveidības stratēģijas mērķiem.

Sagatavotie ieteikumi galvenokārt ir saistīti ar SVVA stratēģiju metodikas jautājumiem – akcentējot kopienas vajadzību nozīmi turpmākajā intervences loģikā, izmantojot multifondu pieeju.

Novērtēšanai būtu lietderīgi veidot vairāk unificētas prasības attiecībā pret rādītāju formulējumiem, kas dotu iespēju summēt rādītāju vērtības visās VRG. Būtu jāpārvērtē stratēģisko projektu loma, skaidrojot to lomu un nozīmi stratēģiju mērķu sasniegšanā.

Nepieciešamas VRG pārstāvju praktiskās apmācības gan stratēģiju sagatavošanā, gan to ieviešanā, kā arī, atbilstoši vietējo kopienu pārstāvju ieteikumiem, ir lietderīgi izvērtēt iespējas paplašināt atbalstāmo darbību loku atbilstoši lauku iedzīvotāju vajadzībām un iesaistot arī citas ministrijas lauku teritorijas iedzīvotāju vajadzību apmierināšanā.

Šo atskaiti sagatavoja Agrolesursu un ekonomikas institūta (AREI) Ekonomikas pētniecības centra Lauku attīstības novērtēšanas daļas (LAND) pētnieki Dr.geog.A.Pužulis, Dr.oec.A.Vēveris, Mg.ing.E.Benga., MBA J.Hazners un zinātniskā asistente Mg.Z.Miķelsone.

DARBA SATURS

Darba mērķis: Novērtēt LAP 2014-2020 LEADER/SVVA pasākuma ieguldījumu lauku teritoriju vietējā attīstībā un ES 2020 mērķu sasniegšanā

Darba uzdevumi:

1. SVVA stratēģiju mērķu, rīcību un rādītāju analīze.

SVVA stratēģiju mērķu, rīcību un rādītāju analīze ir veikta, lai atbildētu uz jautājumu par VRG lomu LAP 2014-2020 mērķu sasniegšanā. Tiek analizēti 35 SVVA stratēģijās noteiktie mērķi, rīcības un izvēlētie rādītāji. Salīdzinot stratēģiju vajadzības, mērķus un rādītājus ar rezultātiem, kas veidojas programmas ieviešanas rezultātā. SVVA stratēģiju analīzē tiek pētītas teritoriju attīstības vajadzības, kas atspoguļojas SVID analīzē un stratēģiju vajadzību sadaļā. Mērķu analīze balstās uz SVVA stratēģiju mērķiem un rīcībām. Rādītāju analīze veikta mērķu stratēģiskajiem un rīcību rezultātu rādītājiem, kas ir noteikti SVVA stratēģijās mērķu/ rīcību līmenī.

Lai novērtētu ar stratēģiju īstenošanu saistītos procesus, tika veikta stratēģiju izmaiņu analīze. Tika izmantota SVVA aktuālo stratēģiju salīdzināšana ar to iepriekšējām versijām.

2. LAP 2014-2020 mērķu un novērtēšanas rādītāju izvērtēšana saistībā ar lauku teritoriju vietējo attīstību.

2.1. Kopējo un specifisko rādītāju un kritēriju izvērtējums, ņemot vērā mērķi un izvēlētas darbības.

LAP 2014-2020 mērķu novērtēšana balstās uz SVID analīzi, kritēriju noteikšanu mērķa sasniegšanas novērtēšanai un attiecīgo rādītāju izvēli. Tas tiek saistīts arī ar lauku teritoriju vietējo attīstību SVVA stratēģijās plānoto un sasniegto rādītāju vērtējumu.

Darbā veikta analīze par LAP 2014-2020 mērķu un rādītāju sasaisti ar SVVA stratēģijās minēto.

2.2. Ieguldījuma novērtējums gudras, ilgtspējīgas un integrējošas izaugsmes stratēģijas mērķu sasniegšanā

Ieguldījumu novērtējums tiek analizēts, nosakot atbilstošos kritērijus un rādītājus. Pamatojoties uz projektu rezultātiem un izvēlētajiem rādītājiem, noteikts mērķu sasniegums. Vērtējums veikts LAP 2014-2020 līmenī, vērtējot kopējo devumu teritorijas attīstībai.

3. SVVA stratēģiju ieviešanas aspekti, ņemot vērā VRG un projektu ieviešanu redzējumu (intervijas, aptauja).

Pamatojoties uz VRG pārstāvju sniegtajām atbildēm aptaujā par projektu ieviešanas rezultātiem, sagatavots kvalitatīvā novērtējuma apkopojums. Salīdzināts VRG sniegtais viedoklis ar projektu iesniedzēju redzējumu par LAP 2014-2020 devumu.

4. Sagatavot secinājumus un ieteikumus LAP 2014-2020 LEADER/SVVA pasākuma uzlabošanai.

Balstoties uz analīzi un apkopotajiem datiem un rādītājiem, sagatavoti secinājumi un ieteikumi LEADER/SVVA pasākuma mērķu sasniegšanai un sniegtas atbildes uz šādiem jautājumiem:

1) kāda ir LAP 2014-2020 LEADER/SVVA pasākuma loma attīstības veicināšanā lauku teritorijās?

2) kādu ieguldījumu LAP 2014-2020 LEADER/SVVA pasākums dod gudras, ilgtspējīgas un integrējošas izaugsmes stratēģijas mērķu sasniegšanā?

3) kāda loma ir VRG LAP 2014-2020 LEADER/SVVA pasākuma mērķu sasniegšanā?

2. IZMANTOTIE DATI UN METODES

Lai veiktu SVVA stratēģiju mērķu, rīcību un rādītāju analīzi, tika izmantoti VRG un LAD tīmekļa vietnēs pieejamie dati par visām 35 SVVA stratēģijām un to grozījumiem.

Lai analizētu kopējo situāciju un raksturotu teritoriju, izmantotas publiskās datu bāzes: Centrālās statistikas pārvaldes (CSP), Pilsonības un migrācijas pārvaldes (PMLP). Pasākumu detalizētai analīzei izmantoti LAD IS dati par projektu pieteikumiem un atskaitēm, kā arī VRG aptaujas dati. Analizēti gan apstiprinātie projekti, gan tie, kam sāka uzraudzība. Atsevišķos gadījumos (norādīts tekstā) tiek lietoti citi apkopojumi. Dati par projektiem no LAD IS tika apkopoti vairākkārt (1.03.2018.- projektu pieteikumu dati, 20.08.2018. – projektu atskaišu dati).

Tika izvēlētas teksta analīzes metodes, lietojot atslēgas vārdus, grupēšana – veidojot semantiski līdzīgas apkopoto rādītāju grupas, analizējamo rādītāju aranžēšanai un kontentanalīze.

SVVA stratēģiju analīzē izmantotas kvalitatīvās analīzes metodes, kas neļauj iegūt kvantificējamus rezultātus, toties tās ļauj konstatēt atbilstību (vai neatbilstību) starp stratēģijās identificētajām attīstības vajadzībām, izvirzītajiem mērķiem un rādītājiem, kas tiek izmantoti to raksturošanai. Šādu pieeju nosaka vienotā metodoloģiskā pieeja, kas izmantota SVVA stratēģiju izstrādes vadlīnijās “Vadlīnijas un ieteikumi vietējo rīcības grupu stratēģiju izstrādei 2014.-2020. gada plānošanas periodam”. Saskaņā ar to vajadzības tiek identificētas SVID un SVVA stratēģiju vajadzību apkopojumā (SVVA stratēģiju 1.4. sadaļa - Teritorijas attīstības vajadzību identificēšana un potenciāla analīze). Atbilstoši LEADER pieejas principiem stratēģiskie mērķi var būt vērsti gan uz esošo priekšrocību attīstīšanu, gan uz ikdienas vajadzību apmierināšanu. Stratēģiju vajadzību analīze tika veikta, nosakot atslēgas vārdu lietojuma biežumu. Semantiski līdzīgi atslēgas vārdi tika apvienoti.

Vajadzību analīzei tika izmantotas Stratēģiju SVID stipro un vājo pušu sadaļas, jo tās ļauj spriest par vajadzībām, kas veido stratēģijas mērķus un rīcības. Analīzei ir izvēlētas šādas grupas: vājo pušu grupēšanai (V) - darbs, infrastruktūra, zināšanas, informācija, sabiedriskās aktivitātes, pakalpojumi; stipro pušu grupēšanai (S) - cilvēkresursi, aktivitāte, daba, kultūrvēsture, identitāte, uzņēmējdarbība, infrastruktūra, pakalpojumi. Vajadzību analīzei tika izmantotas arī SVVA stratēģiju apakšsadaļas 1.4. “Teritorijas attīstības vajadzību identificēšana un potenciāla analīze” un 1.5. “Starpteritoriālās un starpvalstu sadarbības vajadzību novērtējums”. Tika izvērtētas vietējās attīstības vajadzības, to pamatojums, tematika un atbilstība LAP 2014-2020 mērķiem. Lai analizētu SVVA stratēģiju rādītāju sasaisti ar LAP 2014-2020 rādītājiem, tika izmantoti stratēģiskie novērtējuma rādītāji un rīcībās minētie rādītāji.

Rīcību analīze SVAA stratēģijās ļauj izdarīt secinājumus par konkrētiem mērķiem. Mērķu sasniegumu raksturo stratēģiskie un rīcības rezultātu rādītāji.

Stratēģisko mērķu analīzē ir izdalītas šādas grupas: uzņēmējdarbība, publiskā infrastruktūra, sabiedriskās aktivitātes, kultūrvēsturiskais mantojums, apmācības, pakalpojumi. Iznākuma un rezultāta rādītāju analīze veikta, izmantojot LAD IS datus.

Lai vērtētu LAP 2014-2020 pasākuma “Vietējās attīstības stratēģijas (LEADER)” (M19.) ietekmes teritoriālās atšķirības, tika veikta stratēģisko sadaļu analīze, izmantojot ekspertu metodi un kontentanalīzi. Lai konstatētu projektu teritoriālo izvietojumu, papildus tika veikta kartogrāfiskā analīze, balstoties uz LAD IS datiem par projektu ieviešanas vietām. Projektu dati tika grupēti pēc pagastiem, lai

tos varētu attēlot kartogrāfiski dažādos griezumos (pēc projektu skaita, finansējuma, apakšaktivitātēm, statusa). Tiek lietota programma ArcMap, kas ļauj veikt datu analīzi un telpisko vizualizāciju. Tika skatītas projektu prioritārās realizācijas vietas administratīvo vienību (pilsētu, pagastu) līmenī.

Tika analizēta vajadzību, mērķu, rādītāju sasaiste. Tika analizēta vajadzību struktūra saistībā ar primāro un sekundāro ieguldījumu mērķa virzienā (MV) jeb prioritārā joma, orientējoties uz sekundāro devumu. Primārais devums ir mērķa virzienā 6B, un tas attiecas uz visām vajadzībām. Sekundārais devums tiek skatīts atbilstoši vajadzībām, jo vajadzības var tikt risinātas vienā vai vairākos MV. Lai noteiktu vajadzību saikni ar MV, tika izmantota ranžēšana. Ja kādai vajadzībai/atslēgas vārdam ir vairāki MV, rangs tiek reizināts ar to skaitu un tad summēts. Iegūtais MV rangs parāda to nozīmību. Pieejas ierobežojumi ir pati vārdu atlase, to sastopamība ir netieši saistīta ar vajadzībām, īpaši ar to nozīmību.

Lai izvērtētu stratēģiju ieviešanu, tika izvēlēta anketēšana, daļēji strukturētās intervijas un darba seminārs ar fokusgrupām. Anketās iekļauti 10 jautājumi ar izvērstiem kritērijiem novērtēšanai (skat.1.pielikumu). Atbilžu novērtēšanai izmantota Likerta piecu punktu skala. Ar Valsts lauku tīklu (VLT) tīkla palīdzību tika izsūtītas anketas 35 VRG. Anketēšanas mērķis bija iegūt kvalitatīvu novērtējumu par SVVA stratēģiju īstenošanu, ņemot vērā realizētos projektus attiecīgajā teritorijā un pašu VRG skatījumu par stratēģiju ieviešanas rezultātiem. Anketas aizpildīja visu 35 VRG administrāciju pārstāvji. Anketēšanas un SVVA stratēģiju izvērtēšanas rezultāti tika prezentēti darba seminārā. Darba seminārā tika izmantota fokusgrupu diskusiju metode. Mērķis bija noskaidrot VRG izpratni par iepriekš izsūtītajiem jautājumiem, kas skar jēdzienu izpratnes, SVVA ieviešanas jautājumus un nepieciešamās regulējuma izmaiņas. Darbs tika organizēts 4 grupās, dalībnieki vienojās par kopēju viedokli, vai fiksēja atšķirīgus viedokļus. Fokusgrupu diskusiju rezultāti tika apkopoti un izmantoti atskaites sagatavošanā.

Daļēji strukturētās intervijas tiek veiktas, balstoties uz SVVA stratēģiju analīzes rezultātiem, un tās ietver jautājumu blokus, kas attiecas uz SVVA stratēģiju, tās ieviešanu, rādītājiem un vērtēšanu. VRG ir izvēlētas no dažādiem Latvijas reģioniem pēc teritorijas lieluma, administratīvā iedalījuma, ELFLA finansējuma kritērijiem. Tika intervēti 10 VRG administratīvie vadītāji, projektu vērtētāji, VRG padomju vadītāji.

LEADER/SVVA pasākuma ietekmes novērtēšanā tika vērtēts ieguldījums izvīrīto mērķu sasniegšanā, kas vērsti uz:

- **lauku kopienu** ilgtspēju veicinošām *vietējās attīstības iniciatīvām*, kas uzlabo sociālo situāciju laukos, veido labvēlīgu vidi dzīvošanai, uzņēmējdarbībai un lauku teritoriju attīstībai.
- **pārvaldības mehānismu** attīstību *vietējā līmenī*, kas balstīti uz iekļaujošiem vienlīdzīgas partnerības principiem un rada pievienoto vērtību teritorijas un vietējās sabiedrības potenciālam.
- **starpjebietu un starpvalstu sadarbību** vietējās attīstības potenciāla un resursu ilgtspējīgai izmantošanai.

Ieguldījums ES 2020 virsmērķu un KLP mērķu sasniegšanā tiek vērtēts saistībā ar Gada īstenošanas ziņojuma (GĪZ 2019) novērtēšanas jautājumiem, LAP 2014-2020 iekļautajiem uz LEADER/SVVA prioritārajām jomām jeb mērķa virzieniem, kā arī ar datu pieejamību atbilstošo ietekmes, konteksta un rezultāta rādītāju vērtību noteikšanai.

Vērtējot analīzes rezultātus, jāņem vērā pieejamo datu kvalitāte un detalizācijas pakāpe, kā arī atvēlētais laiks un resurss izpētes veikšanai.

3. DATU ANALĪZE

3.1. SVVA stratēģiju mērķu, rīcību un rādītāju analīze

LEADER metode nosaka nepieciešamību veidot uz vietējo attīstību balstītus risinājumus stratēģijā. LEADER/SVVA vērtēšanas vadlīnijās uzsver gan tūlītējo vajadzību risināšanas, gan daudznozaru sadarbības lomu vietējo mērķu sasniegšanai (*Guidelines. Evaluation of LEADER/CLLD. The European Evaluation Helpdesk for Rural Development. August, 2017*). Šajā kontekstā ir būtiska vietējo vajadzību analīze, lai definētu mērķus, ko var sasniegt no dažādiem avotiem finansētām dažādām darbībām. Augstāk minētā ietvaros tiek analizēts, cik lielā mērā šāda pieeja ir īstenojusies SVVA stratēģijās, kas atbild uz jautājumu: kāda ir bijusi VRG loma vietējo attīstības procesu sekmēšanai, izmantojot LEADER pieeju.

Vajadzību izklāsts un pamatojums SVVA

SVVA stratēģijas saskaņā ar LEADER metodiku tiek orientētas uz vietējās sabiedrības (kopienas) vajadzību definēšanu un to īstenošanu, kombinējot dažādas finansējuma piesaistes iespējas mērķu sasniegšanai. Tas nozīmē, ka vajadzībām nav jābūt orientētām tikai uz ELFLA vai/un EJZF finansējuma piesaistīšanas kritērijiem, vēl vairāk – tām nav jābūt pakārtotām šo divu fondu nosacījumiem. Ņemot vērā iepriekš minēto, būtu loģiski, ka stratēģiju pamats ir teritorijas vajadzību identificēšana un attīstības mērķu definēšana, tiek veidots, apzinot un prioritizējot vietējās sabiedrības (vietējās kopienas) reālās vajadzības un izvirzot to apmierināšanu kā vietējās attīstības mērķi. Tātad vietējās sabiedrības vajadzību apzināšana ir primāra, bet finansējuma piesaiste no dažādiem avotiem (tai skaitā ELFLA un EJZF) ir līdzeklis tikai stratēģijā definēto mērķu sasniegšanai. Līdz ar to SVVA sastāv no divām daļām – vietējās teritorijas attīstības vajadzību analīzes un attīstības mērķu definēšanas un stratēģiska plāna šo mērķu sasniegšanai. Šajā plānā būtu jāparedz finansējuma piesaiste no dažādiem avotiem (ne tikai ELFLA un EJZF). Tomēr gandrīz visas stratēģijas ir orientētas uz ELFLA un EJZF (ja VRG ietilpst zivsaimniecībai nozīmīgās teritorijas - piekrastes pagasti) finansējumu, un to rīcības un aktivitātes ir pakārtotas šo fondu prasībām. Tam tika gūts arī apstiprinājums vairākās intervijās ar VRG administratīvajiem vadītājiem.

Daļēji to nosaka EK apstiprinātās vadlīnijas un ieteikumi SVVA stratēģiju kopienas vajadzību sadaļu izstrādei, kas uzsver nepieciešamību orientēties uz LAP 2014-2020 atbalstāmajām aktivitātēm. Tas nozīmē, ka dokumentam jau tiek izvirzīti noteikti kritēriji vajadzību definēšanai.

VRG lieto atšķirīgu vajadzību izklāsta aprakstu. SVVA stratēģijās bieži nav skaidri identificējamās svarīgākās vajadzības. SVVA stratēģijās paredzētajiem sadarbības projekti balstīti uz jau esošo projektu pieredzi, kas var arī nebūt ELFLA finansēti. Turpmākā sadarbība plānota vai nu uz esošas partnerības attīstību, vai arī uz virzieniem, kas tiek uzskatīti par perspektīviem.

SVVA stratēģiju teksti bieži vien nav precīzi strukturēti, jo vajadzību izklāsts atrodams arī stratēģijas daļā, kurā tiek definēta attīstības vīzija, mērķi, sasniedzamie rezultāti. Šajā sadaļā būtu jābūt vietējās teritorijas attīstības mērķu pamatojumam, kas ņemtu vērā VRG teritorijas īpatnības.

Stratēģisko mērķu un rīcību formulējumos nav būtisku atšķirību, ko nosaka konkrētās VRG teritorijas īpatnības. Stratēģiju tekstos reti tiek analizētas teritoriju īpatnības un attīstības iespējas, kas izriet no šo teritoriju atrašanās. Tāpat nav

akcentēts ienākumu, nabadzības risku un ekonomiskās spriedzes atšķirības reģionālā griezumā, uz ko norāda šīs jomas pētnieki¹. Šo problēmu identificēšana un risināšana paredz specifiskas rīcības stratēģijas. Piemēram, VRG, kas darbojas Rīgas apkārtnes teritorijās, nav paredzēti pasākumi, lai pārvarētu attīstības problēmas, ko radījusi straujā un nevienmērīgā šo teritoriju urbanizācija – iedzīvotāju sociālā nevienlīdzība, kas bieži vien izpaužas kā pamatiedzīvotāju un neseno ienācēju segregācija, pakalpojumu un komunālās infrastruktūras nepilnības, telpisko struktūru fragmentācija u.c. Reģionos, kur ir liels mazo saimniecību īpatsvars, reti pieminētas tādas attīstības iespējas, kā sadarbība, kooperēšanās, īso pārtikas ķēžu un mājražošanas attīstīšana². Varētu sagaidīt, ka teritorijās ar lielu iedzīvotāju skaita samazinājumu SVVA stratēģijas paredz pasākumus darba vietu izveidei, kas var kavēt iedzīvotāju aizplūšanu u.tml. Atšķirīgas vajadzības izpaužas SVVA stratēģijās, kuru īstenošanas teritorijās ietilpst piekraste. Vajadzību uzskaitījumu šeit ietekmē pieejamais EJZF finansējums un ZRP 2014-2020 definētās aktivitātes. Ņemot vērā lielo reģionālās attīstības nevienmērību, varētu sagaidīt, ka SVVA stratēģiju aprakstos būs būtiskas atšķirības starp Rīgas apkārtnes un attālākām lauku teritorijām, kā arī starp areāliem, kuros dominē lielās lauku saimniecības (Zemgale), un tiem, kuros ir liels mazo saimniecību īpatsvars – Latgalē u.c.; tomēr stratēģijās tas neatspoguļojas.

No analīzes izriet, ka situāciju nosaka pārlietu lielā stratēģiju orientācija uz normatīvos noteikto finansējuma regulējumu. Tas gan neaizliedz VRG veidot lokālus, uz vietējām vajadzībām balstītus stratēģiskus risinājumus. SVVA stratēģijās formāli ir iekļautas stratēģijas analīzes sadaļas - SVID, vajadzību uzskaitījums, bet iztrūkst paši stratēģiskie risinājumi, kas būtu vērsti uz konkrētās vietas vajadzībām. Stratēģija tiek pakārtota rīcībām, kurām ir pieejams finansējums. Daļēji to nosaka metodika, daļēji - pašu VRG izpratne par to, kādām jābūt šīm stratēģijām. Dažās stratēģijās vismaz vērojams, ka vajadzības tiek sasaistītas ar pieejamo finansējumu, piemēram, VRG "Sateka" ap 2/3 no vajadzībām tiek orientēta uz aktivitāti "*Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas*" (19.2.1.), bet 1/3 uz aktivitāti "*Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas*" (19.2.2), kas līdzīgi sadalītas finansēšanas plānā.

Analīze SVVA stratēģiju vajadzību definēšanai tiek veikta balstoties uz dažādiem datu avotiem. Dažas VRG sniedz detalizētu analīzes izklāstu, dažās tas ir vispārīgs, kas neļauj spriest par analīzes loģiku. LEADER mērķu un pasākumu struktūru (kur vajadzības tiek pakārtotas kopējam regulējumam) nosaka SVVA stratēģiju izstrādes metodika (tai skaitā, vairākās stratēģijās tā nosaka vajadzību struktūru).

Vairums SVVA stratēģiju ir drīzāk programmēšanas dokumenti, kas paredz noteiktas rīcības saskaņā ar pieejamā finansējuma nosacījumiem. Par to liecina SVVA stratēģiju struktūra, kur nevienā no tām nav minēts finansējuma sadalījuma starp dažādiem finansēšanas avotiem mērķu sasniegšanā. Metodika paredz, un gandrīz visās stratēģijās ir sadaļa, kas apraksta papildus finansējuma piesaisti. Daļa no tām ir uzrakstītas formāli un aprobežojas ar atsauci uz iespēju piesaistīt papildus finansējumu no citiem fondiem. Daļa ir vērsta uz vajadzību uzskaiti, minot konkrētus finansēšanas avotus. Tādejādi ELFLA un EJZF finansējums VRG skatījumā ir

¹ Bela, B., Kovaļevska, A., Niklass, M. u.c. Ilgtspējīgas attīstības sociālā dimensija – kā virzāties uz priekšu cieņpilnai dzīvei sociāli atbildīgā valstī.: Zobena, A. (zin.red.) Inovatīvi risinājumi ceļā uz ilgtspēju: sabiedrība, ekonomika, vide. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 110.-143. lpp.

² Melece, L. Inovatīvi risinājumi ilgtspējīgai lauku attīstībai: Zobena, A. (zin.red.) Inovatīvi risinājumi ceļā uz ilgtspēju: sabiedrība, ekonomika, vide. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2018, 184.-209.

galvenais finanšu avots stratēģijas mērķu sasniegšanai, bet citi finansējuma avoti kalpo kā papildinājums un ir vāji integrēti kopējā stratēģiju struktūrā.

Kopumā ir ļoti maz stratēģisko projektu, kuru mērķis būtu panākt ievērojamu progresu stratēģiju mērķu sasniegšanā. Uz to norāda arī Vadlīnijas un ieteikumi vietējo rīcības grupu stratēģiju izstrādei 2014-2020. gada plānošanas periodam.³ Piemēram, vajadzībai pēc pastāvīgas palīdzības un konsultācijām jāizveido apmācību programmas un konsultācijas specifiskām mērķgrupām, vai, lai radītu darba vietas, atbalsts vietējam uzņēmumam. VRG netiek vērtēta šo projektu stratēģiskā ietekme uz SVVA stratēģiju mērķu sasniegšanu. Šāda prasība būtu iestrādājama turpmāk vērtēšanas procedūrās. Stratēģiskie projekti tiek ievietoti SVVA stratēģijās kā atsevišķas rīcības, papildinot rīcību sarakstu.

No SVVA stratēģiju vajadzību sadaļas teksta analīzes izriet, ka izplatītākais ir atslēgas vārds – vietējais, kas kombinējas ar daudziem citiem un veido dažādas asociācijas un nozīmes (skat. 1.tab.). Kopumā tas raksturo uz vietēju, vietu orientētas darbības, kas arī ir LEADER mērķis. Tālāk šo atslēgas vārdu pievieno citiem. Ranžējot jēdzienus, kuriem visbiežāk pievienots apzīmētājs “vietējais”, pirmajās vietās ir *uzņēmēji* un *uzņēmējdarbība*, kas skaidrojams ar LEADER jaunā perioda īpašo nosacījumu par 50% finansējuma novirzīšanu uzņēmējdarbībai; nākamie pēc pieminēšanas biežuma ir jēdzieni *tūrisms*, *pakalpojumi*, *NVO*, *sadarbība*, *aktivitātes*, *produkti*, *ražošana* (skat. 2. pielikums).

1. tabula. SVVA vājo pušu analīze (atslēgas vārdi)

Atslēgas vārds	skaits	%
darbs	123	28
infrastruktūra	114	26
zināšanas, informācija	94	21
sabiedriskās aktivitātes	57	13
pakalpojumi	35	8
citi	23	5
Kopā	446	100

Avots: Autoru konstrukcija, balstoties uz SVVA stratēģijām

Kā mērķgrupas, kuru vajadzības ir aktuālas, visbiežāk tiek minēti jaunieši, visretāk - ģimenes, bērni, seniori. Salīdzinoši maz minēti ceļi, darba vietas, apdzīvotība, inovācijas. Iespējams, to var skaidrot ar pieņēmumu, ka uzņēmējdarbība (visbiežāk pieminētā - 1. rangs) automātiski rada darba vietas. Ceļu infrastruktūras attīstība, iespējams, netiek īpaši izcelta tādēļ, ka to finansē citi fondi. Arī ģimenes, bērni, seniori, iespējams, ir iekļauti citu sociālo vajadzību formulējumos. SVVA stratēģiju SVID analīzēs kā vājās vietas reti ir minēti aspekti, kas ir akcentēti LAP 2014-2020 un ir būtiski vērtēšanā, piemēram, no SVVA stratēģiju SVID vājo pušu 449 minētajiem gadījumiem ceļi minēti ir tikai 20 gadījumos, apdzīvotība - 16, darba vietu radīšana - 23, inovācijas – 10 gadījumos.

Attīstības veicināšanā ir liela loma līderu esamībai. To varētu veicināt apmācot līderus, kas varētu virzīt vietējo kopienu attīstību. Līderu apmācības ir nozīmīgs priekšnoteikums vietējo procesu aktivizēšanai, jo līderiem ir galvenā loma kopienas darbu organizēšanā, ideju virzīšanā, kopienas attīstības īstenošanā.

³ Stratēģiskais projekts ir VRG identificēts projekts, kura īstenošana ir vitāli nepieciešama stratēģijā noteiktā mērķa sasniegšanai, tas var būt arī obligāti izpildāms priekšnosacījums, lai varētu tikt īstenotas citas plānotās rīcības. Stratēģiskie projekti veido ierobežotu projektu atlasi.

Vājo pušu analīze parāda problēmas, kuras kavē vietējo attīstību. Izplatītākās problēmas saistās ar atslēgas vārdiem – darbs (darba vietu trūkums), infrastruktūra (tās nepilnības un nolietojums) un zināšanas (to trūkums) (skat. 1.tab.). Stratēģiju mērķiem un rīcībām būtu jāvērsas, lai minētos trūkumus mazinātu vai novērstu.

Dažkārt formulējumi, kas tiek lietoti SVID un stratēģijas aprakstos, nav viennozīmīgi saprotami. Tādējādi nereti vajadzību formulējumi un arī piedāvātie risinājumi nav adekvāti. Piemēram, problēma “Mazs vietējais noieta tirgus ražotājiem, amatniekiem un pakalpojumu sniedzējiem” nevar tikt risināta ar “Valsts nodokļu politikas maiņu”, kas nemaz nav vietējā mērogā risināms jautājums. To var skaidrot ar nepareizu SVID analīzes metodes izpratni. Šajā gadījumā neskaidrības vai nenoteikti formulējumi jādiskutē vēlreiz, dziļāk, jāatrod citi formulējumi, jāizmanto citas problēmu atlases metodes utt. Iespējamās sekas šādā gadījumā ir neadekvāti formulēti mērķi un neatbilstošas rīcības. Šādas kļūdas var labot, veicot SVVA stratēģiju pašnovērtējumu. Tas arī ir viens no pašnovērtējuma svarīgākajiem uzdevumiem – veikt darbību analīzi, lai izprastu, vai ir noteikts pareizais attīstības virziens un - vai ir izvēlēti atbilstoši līdzekļi.

SVID stipro pušu analīzē visbiežāk cilvēkresursi uzsvērti kā nozīmīgākā priekšrocība. Daudzās stratēģijās ir minētas ar NVO, sportu, mākslas kolektīviem un citām VRG teritorijā notiekošām sabiedriskām aktivitāte. Otra priekšrocība ir teritorijas dabas un kultūras resursi, vietas identitātēm. Ievērojama priekšrocība ir uzņēmējdarbība, kas saistīta gan ar atbilstošiem resursiem, gan ar interesi tos attīstīt (skat. 2.tab.). No minētā izriet, ka stratēģijās būtu jāizmanto tādas stiprās puses kā cilvēkresursu potenciāls, vietas identitāte, un vietējie resursi, uzņēmējdarbības potenciāls.

2. tabula. SVVA stipro pušu vārdiskā analīze (atslēgas vārdi)

Atslēgas vārds	skaits	%
Cilvēkresursi, aktivitāte	113	29
daba, kultūrvēsture, identitāte	112	28
uzņēmējdarbība	86	21
infrastruktūra	46	11
pakalpojumi	27	7
citi	19	5
Kopā	406	100

Avots: Autoru konstrukcija balstoties uz SVVA stratēģijām

Integrējot abas SVID analizētās pozīcijas – vājās un stiprās puses, jāsecina, ka lauku partnerību teritorijās ir cilvēkresursi un aktivitāte, bet trūkst zināšanu; ir dabas un kultūras resursi, bet tie netiek pienācīgi izmantoti (neatbilstoša infrastruktūra); ir attīstīta uzņēmējdarbība, bet trūkst darba vietu. Minētās vajadzību grupas ir saistītas ne tikai savā starpā, bet arī ar infrastruktūru un pakalpojumiem. Balstoties uz augstāk minēto, var sagaidīt, ka stratēģijas tiktu veidotas, fokusējoties uz cilvēku zināšanām, darbu un infrastruktūru (skat. 3. tab.), ņemot vērā vietējo teritoriju specifiskās vajadzības.

3. tabula. SVVA SVID stipro un vājo pušu integrācija

atslēgas vārds	biežums	%	atslēgas vārds	biežums	%
Cilvēkresursi, aktivitāte	113	29	darbs	123	28
daba, kultūrvēsture, identitāte	112	28	infrastruktūra	114	26
uzņēmējdarbība	86	21	zināšanas, informācija	94	21
infrastruktūra	46	11	sabiedriskās aktivitātes	57	13
pakalpojumi	27	7	pakalpojumi	35	8
citi	19	5	citi	23	5
Kopā	406	100	Kopā	446	100

Avots: Autoru konstrukcija balstoties uz SVVA stratēģijām

SVVA stratēģiju mērķu un rīcību analīze

SVVA stratēģijās mērķi var tikt analizēti divos līmeņos – mērķu līmenī un rīcību līmenī. Kopumā 35 stratēģijās ir noteikti 118 mērķi. Mērķu skaits stratēģijās atšķiras no 1 līdz 6. Tas gan neliecina par mērķu atšķirībām, bet gan par detalizācijas pakāpi, jeb mērķu fokusējumu. Mērķu analīzē tika lietota līdzīga pieeja, kā analizējot SVID, šajā gadījumā tika analizētas stratēģiju rīcības, tās grupējot pēc atslēgas vārdiem.

Mērķu līmenī SVVA stratēģijas to formulē ļoti atšķirīgi sākot no vispārīgā īsa definējuma, piemēram, *Stabila vietējā ekonomika*, līdz ļoti garam skaidrojumam, piemēram: *Teritorijas pievilcība - veicināt sabiedrības iesaisti vietējā dabas, fiziskā, sociālā, cilvēkkapitāla stiprināšanas un kultūras kapitāla stratēģiskas un ilgtspējīgas izmantošanas un attīstības iniciatīvās, tādā veidā paaugstinot lauku iedzīvotāju drošumspēju, vietas potenciālu un pievilcību, kas var kļūt par priekšnosacījumu jaunu integrētu tūrisma, kultūras, veselības, sporta un citu saistītu pakalpojumu un produktu piedāvājuma attīstībai*. Šādas atšķirības ne vienmēr ļauj mērķi identificēt kā noteiktu saimniecisku vai sociālu virzienu vai veikt grupējumu pēc atslēgas vārdiem. SVVA stratēģijās minēti 118 mērķi.

Dažādu SVVA mērķu formulējumos pastāv atšķirīga detalizācijas pakāpe. Tas nozīmē, ka vienu un to pašu mērķi var formulēt gan vispārīgi, gan sadalīt vairākos mērķos un konkretizēt. Pirmajā gadījumā vispārīgāks mērķis var ietvert specifiskos. Specifiskie mērķi izpaužas vairāk rīcību sadaļā, kas detalizē mērķus. No lietoto rādītāju viedokļa mērķi var ietvert vienu vai vairākus rādītājus, kas attiecas uz katru no mērķiem. Visbiežāk tiek minētas ekonomiskās aktivitātes, kas ietver arī mazo un vidējo uzņēmējdarbību, amatniecību. Piekrastes VRG ir noteikti arī specifiski mērķi, kas skar tikai EJZF finansētos pasākumus. Citur mērķi var tikt apvienoti un nodalīti tikai rīcību līmenī. Šis sadalījums nav uzskatāms par kvantitatīvi precīzu. Kopumā tas atspoguļo 19.2 apakšpasākuma aktivitāšu atbalstāmo struktūru. Salīdzinot to ar SVVA vajadzībām, jāsecina, ka dominē saimnieciskie mērķi, maz ir akcentētas zināšanas (salīdzinoši ar SVID analīzi).

Rīcību daļa balstās gan uz vajadzībām, gan uz finansējumu, kas ir pieejams konkrēta fonda ietvaros, pakārtojot mērķus finansējuma regulējumam. Minētais sadalījums ir saistāms ar katras stratēģijas formulējuma īpatnībām. Parasti stratēģijās ir atšķirīgs rīcību skaits, kas neļauj precīzi spriest par to tematisko sadalījumu. Stratēģijās nav pieejams finansējuma sadalījums starp atsevišķām rīcībām, kas ļautu spriest par to nozīmīgumu.

Rīcību formulējumos (pēc atslēgas vārdu biežuma) dominē uzņēmējdarbība, publiskā infrastruktūra, mazāk sabiedriskās aktivitātes un maz pakalpojumi un apmācības. Salīdzinoši ar SVVA stratēģiju mērķiem, uzņēmējdarbības rīcības ir atbilstošas pēc to īpatsvara, arī infrastruktūras un sabiedrisko aktivitāšu atbalsta proporcijas var vērtēt kā līdzvērtīgas.

Minētā analīze vērš uzmanību uz vajadzību un mērķu saskaņu, bet neļauj spriest par mērķu nozīmīgumu, kas būtu vērtējams atsevišķi katrai VRG pašnovērtējuma procesa laikā.

Stratēģiskie (mērķu novērtējuma) rādītāji

SVVA stratēģijās noteikto mērķu rādītāju (stratēģijās lieto arī jēdzienu – stratēģiskie rādītāji) skaitliskās vērtības ir nodalāmas pēc to summēšanas iespējām – rādītāji, kuru vērtības ir izteiktas ar absolūto skaitu un ir summējamās, un rādītāji, kuru vērtības izteiktas procentos vai attiecinātas pret iedzīvotājiem teritorijā, kas ir relatīvi rādītāji un nav summējami. Pirmajā gadījumā identificēti 150 šādi rādītāji, otrajā – 54 (skat. 5.pielikums). Summējamie rādītāji ir grupēti pēc to virzības 4 grupās (skat. 4.tab.).

4. tabula. SVVA stratēģijās izvēlēto rādītāju grupējums un sastopamība.

Rādītājs	Grupa	gadījumu skaits
Uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	Ekonomiskā attīstība	17
Bezdarba līmenis %	Ekonomiskā attīstība	11
Uzņēmumu skaits	Ekonomiskā attīstība	9
Ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits	Ekonomiskā attīstība	8
Zivsaimniecības uzņēmumu skaits	Ekonomiskā attīstība	6
Darba vietu skaits	Ekonomiskā attīstība	3
Radīto darba vietu skaits	Ekonomiskā attīstība	3
Bezdarbnieku skaits.	Ekonomiskā attīstība	3
Tūristu skaits	Ekonomiskā attīstība	3
Jaunizveidoto ekonomiski aktīvo vienību skaits	Ekonomiskā attīstība	2
Mājražotāju skaits	Ekonomiskā attīstība	2
No jauna reģistrēto uzņēmumu skaits	Ekonomiskā attīstība	2
Jauniešu bezdarba līmenis	Ekonomiskā attīstība	2
Viesnīcās un tūrisma mītnēs apkalpoto personu skaits	Ekonomiskā attīstība	2
Radīto produktu un pakalpojumu skaits	Ekonomiskā attīstība	2
Sabiedriski aktīvu cilvēku skaita pieaugums	Sabiedrība	4
Nevalstisko organizāciju skaits	Sabiedrība	21
Dalībnieku skaits pašdarbības kolektīvos, pulciņos, u.c. iniciatīvās	Sabiedrība	3
Aktīvo NVO skaits VRG teritorijā	Sabiedrība	2
Iedzīvotāju skaits	Vide/lauku telpa	17
Jaunizveidoto un atjaunoto objektu skaits	Vide/lauku telpa	5
Labiekārtotas vietējās produkcijas realizācijas vietas	Vide/lauku telpa	3
Attīstītas sabiedrībai nozīmīgas vietas/ objekti	Vide/lauku telpa	2
Jaundzimušo skaits	Vide/lauku telpa	2
Dzīves kvalitātes indekss	Vide/lauku telpa	2

Starpteritoriālo un starptautisko projektu skaits	Zināšanu pārnese	4
Kopā		140

Šajā tabulā nav iekļauti visi rādītāji, bet tikai tie, kam ir summējamas vērtības un tās minēts vairāk kā vienā SVVA stratēģijā. Rādītāju vērtības dažos gadījumos ir aptuvenas, ko ietekmē SVVA stratēģijās lietotie formulējumi, kas ne vienmēr ir viennozīmīgi saprotami. Šajā tabulā nav iekļauti vienādi definētie vienas VRG rādītāji, kas raksturo dažādus mērķus.

No 207 rādītājiem, kas minēti SVAA stratēģijās 140 ir minēti vairāk kā vienā stratēģijā, pārējie minēti tikai vienā stratēģijā. Kā redzams no saraksta (skat. 4.tab.), diezgan daudzi rādītāji pēc būtības ir līdzīgi, bet nav apkopojami, jo atšķiras pēc būtības. Visvairāk rādītāju saistīti ar ekonomisko attīstību, vismazāk ar sabiedrības attīstību un tikai viens ar zināšanām.

Apkopojuma mērķis bija iegūt pēc iespējas precīzākas SVVA stratēģijās plānotos sasniedzamos mērķus raksturojošo rādītāju vērtības. Rādītāji atšķiras pēc to lietojuma katrā stratēģijā. Visvairāk (23 VRG) izmantots NVO skaits, kas visās SVVA stratēģijās kopumā plāno pieaugumu ar 238 jaunām NVO līdz 2020. gadam (skat. 5.tab.).

5. tabula. SVVA stratēģiju mērķa novērtējuma konteksta rādītāji un to skaitliskās vērtības.

Rādītājs	VRG skaits	Skaitliskās vērtības summa
NVO skaits	23	238
Uzņēmumu skaits	21	1474
Iedzīvotāju skaits	14	-8253
Tūristu skaits, apkalpoto personu skaits	7	28486
Sabiedriski aktīvo cilvēku skaits	5	756
Darba vietu skaits	4	144
Pašdarbības, sporta kolektīvu skaits	3	15
Bezdarbnieku skaits	2	-145
Mājražotāju skaits	2	5
Tūrisma maršrutu skaits	2	6
Jaundzimušo skaits	2	36
Kultūras objektu apmeklētība	2	19947
Pašnodarbināto personu skaits	1	100
Tūrisma mītņu gultas vietu skaits	1	32
Pakalpojumu vērtējums	1	12
Iedzīvotāju migrācijas saldo	1	147

Avots: SVVA stratēģijas autoru apkopojums

Salīdzinot ar bāzes vērtību 2014. gadā, plānotais uzņēmumu skaita pieaugums ir 1474, salīdzinoši mazs ir jaunradīto darba vietu skaits, kas ir tikai 30 (skat. 6.tab.).

Dažas VRG ir izvēlējušas ļoti specifiskus rādītājus, kas ir tikai vienai VRG, piemēram, pašnodarbināto personu skaits, lai raksturotu mērķi “*Stabila vietējā ekonomika*”, vai migrācijas saldo izmaiņas, lai raksturotu mērķi “*Kvalitatīvas dzīves*”.

telpas izveide Dobeles lauku partnerības iedzīvotājiem". Dažas VRG ir lietojušas pašu VRG iekšējās struktūras rādītājus, kas raksturo drīzāk nevis ietekmi uz īstenošanas teritoriju, bet gan VRG kapacitāti. Piemēram, partnerības dalīborganizāciju skaits, lai raksturotu šādus mērķus: *"Atbalstīt kvalitatīvu kultūras dzīves un atbildīgas sabiedrības attīstību"* vai *"Sniegt atbalstu uzņēmējdarbībai, vietējās produkcijas kvalitātes uzlabošanai un izplatībai"* vai *"Vietējās uzņēmējdarbības attīstība"* vai *"Iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošana"*. Šis piemērs norāda, ka ne vienmēr ir izvēlēti atbilstošie rādītāji mērķu raksturošanai.

SVVA stratēģijas lieto rādītāju samazinājumu no 2014. līdz 2020. gadam - negatīvas skaitliskās vērtības. Tas attiecas uz iedzīvotāju skaita izmaiņām, ko izvēlējušas 14 VRG. Iedzīvotāju skaita izmaiņas pozitīvas ir 6 SVVA stratēģijās, negatīvas 8 stratēģijās. Pozitīvus iedzīvotāju rādītājus ir izvēlējušas, arī tādas VRG, kam raksturīgs iedzīvotāju skaita samazinājums. Tas ir konteksta rādītājs, kas atkarīgs ne tikai no LEADER aktivitātēm, bet saistīts ar plašākiem notikumiem valstī kopumā. Bezdarbnieku skaita samazinājumu plāno divas VRG. Daudzos gadījumos ir izvēlētas rādītāju vērtības, kas raksturo situācijas saglabāšanos vai nepasliktināšanos. Šo rādītāju skaitliskās vērtības nav ietvertas (skatīt pilno tabulu 5. pielikumā).

No grupētajiem rādītājiem puse ir konteksta rādītāji, puse - rezultātu un iznākuma rādītāji (skat. 8. un 9. tabulas).

6. tabula. SVVA stratēģiju mērķa novērtējuma rezultātu rādītāji un to skaitliskās vērtības.

Rādītājs	VRG skaits	Skaitliskās vērtības summa
Objektu skaits	11	104
Projektu skaits	10	38
Produkcijas realizācijas vietas	5	37
Jaunradīto darba vietu skaits	4	30
Partnerības dalīborganizāciju skaits	4	33
Sabiedriskās aktivitātes	4	184
Atbalstīto uzņēmumu skaits	3	47
Jaunradīto uzņēmumu skaits	3	10
Jaunu pakalpojumu un produktu skaits	3	24
Apmācīto skaits	3	88
Atbalstītās interešu grupas, iniciatīvas	2	22
Sociālo pakalpojumu vietas/ projekti	2	22
Sadarbības projektos labumu guvušo skaits	1	7000
Ciemi ar uzlabotu sabiedrisko infrastruktūru	1	10
Atpazīstamības publikāciju skaits	1	120
VRG sadarbības līgumu skaits	1	3

Avots: SVVA stratēģijas autoru apkopojums

Salīdzinot ar stratēģiju rīcību rezultātu rādītājiem, kopumā ir paredzēts lielāks jauno darbavietu skaits. Tas liecina par mērķu rādītāju skaitlisko vērtību nesaskaņotību ar rezultātu rādītājiem. Rezultātu rādītāji tiek mainīti biežāk, neatjaunojot mērķa rādītājus. Tomēr jāatzīmē, ka mērķa rādītājiem nav jādublē

rezultātu rādītāji, jo rīcību rezultāti attiecas uz rīcību specifiku, kas ir detalizētāka un dod ieguldījumu mērķa sasniegšanā.

SVVA stratēģijās izvēlētie rīcību rādītāji

SVVA stratēģiju rīcību rādītāji tiek skatīti 19.21 un 19.22. aktivitātēs grupējumā pēc rādītāju tematikas un atbilstoši rādītāju vērtībām. Aktivitātē 19.21, kas vērsta uz uzņēmējdarbības atbalstu, galvenais uzsvars ir uz atbalstīto projektu/uzņēmēju skaitu, radītajām darba vietām, jaunu un esošo produktu un pakalpojumu skaitu un apmācībām.

Tas atbilst SVVA stratēģijās definētajām vajadzībām un LAP 2014-2020 definētajām vajadzībām.

SVVA rādītāju skaitliskās vērtības ļauj spriest par rīcību fokusējumu (skat. 7.tab.). Rādītāju skaitliskās vērtības tematiskajā sadalījumā liecina par mērķu/rīcību virzienu prioritātēm VRG teritorijā.

7.tabula. Apkopotie rīcību rādītāji * 19.21. aktivitātei

Rādītāju tematika	Mērvienība	VRG skaits	Kopā
radītās darbavietas	skaits	31	245
atbalstītie uzņēmumi	projektu skaits	28	302
produkti /pakalpojumi	skaits	22	211
tirdzniecības/ pārstrādes vietas	skaits	19	49
apmācīto skaits	skaits	10	100
jauni/ pilnveidoti vecie uzņēmumi	skaits	5	18
uzņēmumu neto apgrozījums	projektu skaits	3	24
saglabātās darbavietas	skaits	2	16
jauns aprīkojums	projektu skaits	1	14
apmācības	projektu skaits	1	1
citi		7	27

* norādītas rādītāju vērtības, tur kur, tas nav iespējams, norādīts skaits

Avots: Autoru konstrukcija balstoties uz SVVA stratēģijām

Lietotie rādītāji nav norādīti visās stratēģijās. Piemēram, rādītājs „labuma guvēju skaits” ir lietots tikai 5 gadījumos 3 stratēģijās, kaut gan labuma guvēji ir visās VRG, citas vienkārši to nav norādījušas. Visizplatītākie rādītāji (pēc to lietojuma SVVA stratēģijās) ir radītās darbavietas (19.21) un labiekārtotie/izveidotie objekti (19.22). No 35 VRG 31 izvēlējusies radītās darba vietas, 28 – atbalstītos uzņēmumus, projektus, 22 – produktu/pakalpojumu skaitu. Šāda situācija apgrūtina novērtējuma veikšanu, jo lai gan ir iespēja summēt rādītāju vērtības sadalījumā pa virzieniem, tas nedod iespēju iegūt rādītāja skaitlisko vērtību summu visām VRG.

SVVA aktivitāšu rīcību rādītāju apkopojums sniegts 7. un 8. tabulās. Norādītais VRG skaits raksturo, cik SVVA stratēģijās rādītāji tiek lietoti, bet ailē “kopā” ir visu VRG katra izvēlēta rādītāja skaitlisko vērtību summa.

Aktivitātē 19.22., kas vērsta uz sabiedriska labuma projektiem, uzsvars ir uz labiekārtotiem/ izveidotiem objektiem, sabiedriskajām iniciatīvām, pakalpojumiem. Atsevišķos gadījumos rādītāji definēti vispārīgi un attiecināmi uz dažādām jomām.

Rādītāji tiek korigēti, izmainot stratēģijas, un sākotnējie un gala varianti atsevišķās rādītāju vērtībās var būtiski atšķirties.

8. tabula. Rīcību rādītāju apkopojums* 19.22. aktivitātei

Rādītāju tematika	Mērvienība	VRG skaits	kopā
labiekārtoti/ izveidoti objekti	skaits	31	531
sabiedriskas iniciatīvas	skaits	25	263
pakalpojumi	skaits	9	101
apmācības/ programmas projekti	skaits	8	38
projektu skaits	skaits	3	92
nemateriālā kultūra, mantojums	skaits	6	27
labuma guvēji	skaits	3	7950
aktivitātes, uzlabojumi	skaits	1	27
NVO	skaits	3	14

* norādītas rādītāju vērtības, tur kur, tas nav iespējams, norādīts skaits

Avots: Autoru konstrukcija balstoties uz SVVA stratēģijām

Saskaņā ar MK noteikumu Nr.125. (10.03.2015.) „Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju sagatavošanai un īstenošanai” 48.1. punktu VRG vērtē rīcību rezultātu rādītājus⁴. Vairākās SVVA stratēģijās lietotie rādītāji pēc savas būtības ir iznākumu rādītāji. Problemātiski ir novērtēt VRG rīcību rādītāju vērtību sasniegumu 85% apmērā, ja nav viens rādītājs bet gan vairāki, kas jāsasniedz vienai VRG. Piemēram, rādītāji: „*Darbību uzsākuši vai paplašinājuši 7 uzņēmēji; Izveidotas 4 jaunas darbavietas; Saglabātas 5 esošās darbavietas; Uzsākta 4 jaunu produktu ražošana; Uzlabojušies darba apstākļi 2 uzņēmumos; Iegādātas jaunas iekārtas vai aprīkojums 7 uzņēmumiem; Mācībās prasmes ieguvuši vai pilnveidojuši 5 darbinieki.*” Katram rādītājam ir savas vērtības un tās nav summējamas.

Izvēlētie rīcību rādītāji dažkārt neatbilst VRG stratēģijās noteiktajiem mērķiem un rīcībām. VRG izvērtējot stratēģijas, būtu nepieciešams salīdzināt mērķu līmeni un vajadzību līmeni ar rādītājiem.

Stratēģiju izmaiņu analīze

Lai noskaidrotu SVVA stratēģijās noteikto mērķu, rīcību un rādītāju savstarpējo atbilstību, tika analizēta informācija par stratēģijām, un veikta stratēģiju izmaiņu analīze 2016.-2017. gadiem, balstoties uz VRG un LAD tīmekļa vietnēs pieejamo informāciju. Kopumā tika konstatētas izmaiņas 22 SVVA stratēģijās (bija dažādas dokumentu versijas). Divās stratēģijās netika atrastas būtiskas izmaiņas vai arī tās skāra atsevišķus vērtēšanas kritērijus. Tika analizētas VRG stratēģiju stratēģiskās daļas, rīcības plāni, īstenošanas un novērtēšanas sadaļas. Minētā pieeja ļauj izprast SVVA stratēģiju atbilstību reālajai projektu iesniedzēju aktivitātei.

⁴Noteikumu punkts 48.1. paredz, ka VRG ir sasniegusi vietējās attīstības stratēģijā noteiktos rīcību rezultātu rādītājus vismaz 85 procentu apmērā, ietverot apstiprinātajos projektos plānoto rīcību rezultātu rādītāju vērtības, vai ir pamatots iemesls, kādēļ rīcību rezultātu rādītāji nav izpildīti noteiktajā apjomā (attiecināms, ja rīcību rezultātu rādītāji izpildīti vismaz 65 procentu apmērā);

VRG veic izmaiņas stratēģijās ar dažādu biežumu. Izmaiņas nav fiksētas un atspoguļotas stratēģijās. Bieži nav atsauces uz nepieciešamajām izmaiņām VRG stratēģiju ievadā vai norādītas titullapā (apstiprinātā stratēģijas versija), vai norādīta teksta atsauces. Visbiežāk nav norādītas stratēģiju izmaiņu versijas, kas liecina par to spēkā stāšanos, apstiprinājumu VRG.

Visvairāk VRG maina maksimālās attiecināmo izmaksu summas vienam projektam samazināšanas virzienā (skat. 3.pielikums). Var pieņemt, ka tas liecina par vēlmi dot iespēju lielākam pretendentu daudzumam saņemt finansējumu, iespējams, efektīvāku atlikušās naudas izmantošanu. Var sagaidīt, ka rīcību rezultātu rādītāji varētu palielināties. Tomēr rezultātu rādītāji tiek palielināti nedaudz, vai atsevišķos gadījumos samazinās. Šī tendence norāda vai nu uz stratēģiju sākuma variantu pārlietu lielo optimismu, vai arī pārapspiedošanos pašlaik, neko nemainot.

Kopumā 2018. gadā salīdzinājumā ar 2016.-2017. gadu stratēģijās ir palielinājušās plānoto rādītāju skaitliskās vērtības, kaut gan atsevišķos gadījumos ir samazinājumi. To var izskaidrot ar lielo projektu skaitu (un attiecīgi noraidīto projektu skaitu finansējuma trūkuma dēļ) un saistīto nosacījumu maiņu, samazinot maksimālās viena projekta attiecināmās izmaksas un palielinot prognozi par sasniedzamajiem iznākuma rādītājiem.

Saskaņā ar VRG pārstāvju intervijās sniegto informāciju, izmaiņas Stratēģijās ir saistītas ar izmaiņām MK noteikumos vai ar vēlmi efektīvāk izmantot piešķirto finansējumu – apvienojot rīcības, palielinās finansēšanas iespējas vienai kārtai, bet tas var saasināt konkurenci starp dažādām mērķgrupām. Līdzīgi ir ar atbalsta intensitātes vai maksimālās projekta attiecināmās summas izmaiņām. Vērtēšanas kritēriju izmaiņas var mainīt noteiktu prioritāru projektu iesniegumu skaitu.

Lai palielinātu projektu iesniegšanas intensitāti un samazinātu noraidīto projektu skaitu finansējuma trūkuma dēļ, pēdējās konkursa kārtās tiek mainīti konkursa pieteikšanas termiņi no laika limitētiem uz nepārtrauktu konkursu un otrādi.

VRG ir mainījušas rezultātu skaitliskos rādītājus, dažviet būtiski tos palielinot vai samazinot. Piemēram, “attiecībā uz apmācāmo skaitu, attiecībā uz sabiedriskajām aktivitātēm, darba vietu skaitu, vairāki rādītāji. 3. pielikumā parādītas jomas, kurās veiktas SVVA stratēģiju izmaiņas: mērķi, rīcības, rādītāji, finansējums, atbalsta nosacījumi.

Minētie SVVA stratēģiju grozījumi neietekmē LAP 2014-2020 mērķu izpildi, jo arī stratēģiju mērķu līmenī nav grozījumu, un ļauj efektīvāk izmantot finansējumu, lai sasniegtu lielākas rādītāju skaitliskās vērtības.

Kopsavilkums

Stratēģijās reti tiek analizētas teritoriju īpatnības un attīstības iespējas, kas izriet no šo teritoriju atrašanās vietas.

Dažādu SVVA mērķu formulējumos pastāv atšķirīga detalizācijas pakāpe un tie ir plaši. Rīcību mērķi ir tieši pakārtoti izvirzītajiem nosacījumiem 6B mērķa virziena sasniegšanai.

Saikne starp mērķiem un tos raksturojošajiem rādītājiem ne vienmēr ir pamatota. Stratēģijās ir liels skaits līdzīgu rādītāju, kuri nav vienādi, tādējādi ir apgrūtināti veikt apkopojumus. Lielākā daļa izvēlēto rādītāju saistās ar ekonomisko izaugsmi, maz ir rādītāju, kas būtu attiecināmi uz sabiedrības un vides novērtējumu.

Gandrīz visas stratēģijas ir orientētas uz ELFLA un EJZF (kur tas var tikt attiecināts) finansējumu un pakārto to rīcības un aktivitātes šo fondu prasībām. SVVA stratēģiju struktūrā daudzas VRG iekļāvušas sadaļu par papildus finansējuma izvērtējumu un nepieciešamību.

3.2. LAP 2014-2020 mērķu un novērtēšanas rādītāju izvērtēšana saistībā ar lauku teritoriju vietējo attīstību

3.2.1 Kopējo un specifisko rādītāju un kritēriju izvērtējums, ņemot vērā mērķi un izvēlētās darbības

Šajā sadaļā analizēta SVVA vajadzību, mērķu, rādītāju saskaņotība ar LAP 2014-2020 vajadzībām, mērķiem un rādītājiem.

LAP 2014-2020 SVID analīze veidota, balstoties uz 6.prioritātes (P6)- *Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos* mērķiem. Tā paredz stiprās un vājās puses (skat. 9.tab.).

9. tabula. SVVA SVID analīzes stratēģiju vajadzību sasaiste ar LAP 2014-2020

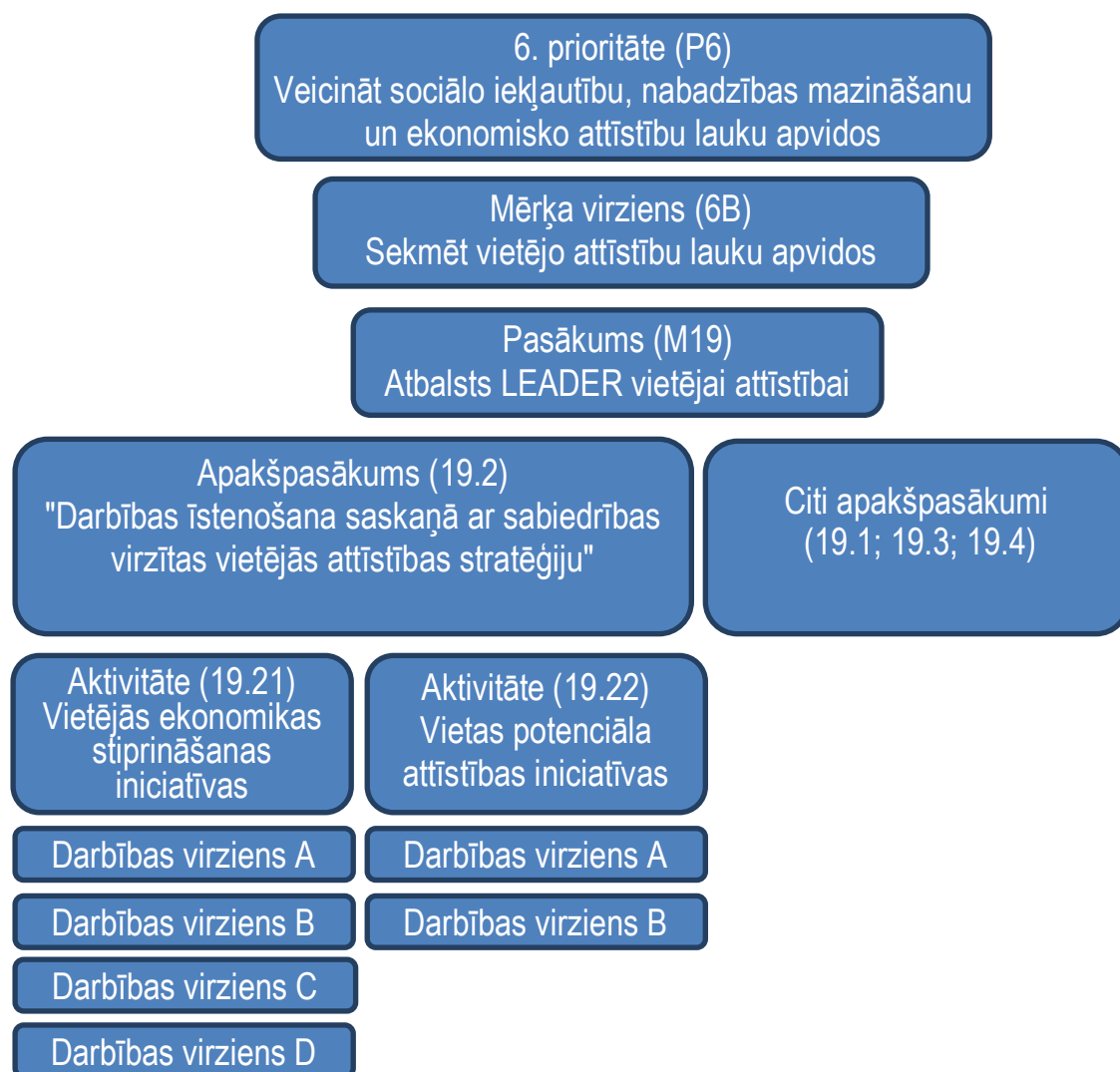
	Stiprās puses	Vājās puses
LAP	sakopta kultūrvide	izteikta apdzīvotības blīvuma samazināšanās
	palielinājusies sabiedriskā aktivitāte	IKP uz vienu iedzīvotāju salīdzinājumā ar ES vidējiem rādītājiem ir salīdzinoši ļoti zems
	izveidotas vietējās rīcības grupas	daudz mazāk piesaista nefinanšu investīcijas
		vāji attīstīta un neopta infrastruktūra
		zemākais iedzīvotāju īpatsvars darbaspējas vecumā, un augstākais pensijas vecumā
SVVA	Cilvēkresursi, aktivitāte	darbs
	daba, kultūrvēsture, identitāte	infrastruktūra
	uzņēmējdarbība	zināšanas, informācija
	infrastruktūra	sabiedriskās aktivitātes
	pakalpojumi	pakalpojumi

Avots: Autoru konstrukcija balstoties uz LAP 2014-2010, SVVA stratēģijām

Atbilstoši LAP 2014-2020 iekļautajai SVID analīzei, stiprās puses kopumā attiecas uz kopienas sociālo vidi, bet vājās – uz ekonomisko vidi. Šāds dalījums gan ir nosacīts, jo vājās puses ietver arī tādas sociālas attīstības problēmas kā vecumstruktūra, iedzīvotāju skaita samazinājums (sociālā sarūkšana). Tam papildus draudu sadaļā akcentēta telpas degradācija, ienākumu nevienlīdzība, nespēja atrast nodarbi laukos.

SVVA stratēģijās kā stiprās puses minētas cilvēkresursi un aktivitāte, dabas un kultūras mantojums, kas atbilst LAP 2014-2020 stiprajām pusēm. Vājās puses SVVA stratēģijās min zemo nodrošinājumu ar darba vietām laukos. Lai gan te nav tiešas saiknes ar LAP 2014-2020, pastarpināti SVVA vājās puses atbilst un ietekmē LAP 2014-2020 tādas vājās puses, kā apdzīvotība, IKP, investīciju piesaiste, infrastruktūra.

Mērķis 6.prioritātei ir veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos. Mērķa virziens 6B *Sekmēt vietējo attīstību lauku apvidos* tiek sasniegts ar pasākumu M19 - *Atbalsts LEADER vietējai attīstībai* un M7 *Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos*, kas šajā pētījumā netiek analizēts (skat. 1. att.).

1. attēls. Pasākuma M19 “Atbalsts LEADER vietējai attīstībai” struktūra

Avots: Autoru konstrukcija, balstoties uz LAP 2014-2010

Šeit izceltas tikai tās LAP 2014-2020 sadaļas, kas attiecas uz SVVA stratēģiju īstenošanu (19.2.apakšpasākums). Bez tam M19 ietver arī apakšpasākumus, kas vērsti uz SVVA stratēģiju sagatavošanu (19.1. apakšpasākums), sadarbības projektiem (19.3. apakšpasākums) un VRG darbības nodrošināšanu un aktivizēšanu (19.4. apakšpasākums). Pasākums M19 dod ieguldījumu arī citos LAP 2014-2020 mērķa virzienos. Projekta pieteikumos ir paredzēts norādīt ieguldījumu MV 1A, 3A, 6A un 6B.

LAP 2014-2020 stratēģiju ieviešanai paredz 19.2 apakšpasākumu, kas dalās divās aktivitātēs: 19.21 un 19.22. ar atbilstošiem darbības virzieniem. Darbības virzieni var tikt uzskatīti par aktivitāšiem mērķiem (skat. 10.1. un 10.2. tab.)

Uz uzņēmējdarbības attīstību laukos ir vērsta 19.21 aktivitātē, tai skaitā paredzot ieguldījumus jaunu produktu radīšanai, dažādošanas aktivitātēm, lauksaimniecības produktu pārstrādei, produktu realizācijas vides veidošanai, darbinieku apmācībām.

Parasti SVVA stratēģiju mērķi ir saistīti ar LAP 2014-2020 atbilstošajām aktivitātēm. Savukārt stratēģijās minētās rīcības ir tieši saistītas ar darbības virzieniem. Parasti stratēģijās tiešā veidā netiek norādīta atsauce uz darbības virzieniem, tai pašā laikā stratēģijas ietver visus darbības virzienus.

10.1. tabula. Darbības virzieni 19.21 aktivitātē

A – Jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošo produktu un pakalpojumu attīstīšana, to realizēšana tirgū un kvalitatīvu darba apstākļu radīšana
B – Lauksaimniecības produktu pārstrāde, to realizēšana tirgū un kvalitatīvu darba apstākļu radīšana
C – Vietējās produkcijas realizēšanai paredzētas vides radīšana vai labiekārtošana, kā arī jaunu realizācijas veidu ieviešana un to atpazīstamības tēla veidošana
D – Darbinieku produktivitātes kāpināšana

Aktivitāte 19.22 ir vērsta uz kopienas publiskajiem projektiem, kas uzlabo dzīves vidi, pakalpojumus un sabiedriskās aktivitātes – atbalstot gan infrastruktūru, gan pasākumus.

10.2.tabula. Darbības virzieni 19.22. aktivitātē

A – Vietējās teritorijas, tostarp dabas un kultūras objektu, sakārtošana, lai uzlabotu pakalpojumu pieejamību, kvalitāti un sasniedzamību
B – Sabiedrisko aktivitāšu (tostarp apmācības un interešu klubu, sociālās aprūpes vietu, kultūras, vides aizsardzības, sporta un citu brīvā laika pavadīšanas aktivitāšu) dažādošana

Avots: Normatīvais regulējums (MK 13.10.2015. noteikumi Nr. 590)

Rādītāju analīze

LAP 2014-2020 ir noteikti rādītāji, kas paredzēti LEADER aktivitātes vērtēšanai, un tie ir sekojošie:

- publiskais finansējums,
- izvēlēto VRG skaits,
- iedzīvotāju skaits VRG,
- labuma guvēju skaits,
- jaunradīto darbavietu skaits.

Papildus tam 19.2. apakšpasākuma raksturošanai ir rādītājs - *atbalstīto LEADER projektu skaits*, bet 19.3. apakšpasākumā - *atbalstīto sadarbības projektu skaits, projektu virzītāju skaits un veids, sadarbības projektos iesaistīto VRG skaits*. Mērķa virziena 6B vērtēšanai LAP 2014-2020 novērtēšanas vadlīnijās ieteiktie rādītāji ir apkopoti 6.pielikumā. Izvēlētie rādītāji nepilnīgi raksturo MV 6B, kas ir daudz plašāks. Balstoties uz aktivitāšu darbības virzieniem, nav izvirzīti specifiski rādītāji, kas tās raksturo.

Attiecībā uz MV 6B iekļautajām jomām no rādītāju analīzes un intervijām ar VRG vadītājiem izriet, ka sociālā iekļautība parasti tiek saprasta kā dalība sabiedriskās organizācijās, sporta un kultūras pasākumos, brīvā laika pasākumos; nabadzības mazināšana tiek saistīta ar darba vietu radīšanu; ekonomiskā attīstība – ar uzņēmējdarbības aktivitātēm. Šāds skatījums nav pretrunā ar šo komponentu jēgu, tomēr ir sašaurināts. Piemēram, iesaiste darba tirgū nepalīdz pārvarēt nabadzību arī daļai strādājošo, sociālā iekļaušana (sociālās atstumtības pārvarēšana) nozīmē pārvarēt daudzus šķēršļus, kas nopietni ierobežo cilvēka iespējas darboties ekonomikas, sociālajā, kultūras un politikas laukā.

Izvēlētie novērtēšanas rādītāji 19.2 apakšpasākumā

Izvērtējot LAP 2014-2020 P6 pasākumos paredzētos darbības virzienus, atbilstoši novērtēšanas vadlīnijām izvēlēti papildu rādītāji novērtēšanai. Vienīgais no vadlīnijās paredzētajiem rādītājiem ir R24/T23: *Atbalstīto projektu radītās darbavietas (LEADER)*, kas ir vērtējams kā tāds, kurš tieši raksturo atbalsta rezultātu.

Vērtējot 19.2 apakšpasākuma *iznākumu* rādītājus, lietderīgi grupēt realizētos projektus atkarībā no to aktivitātes šādās 2 galvenajās grupās:

- Ekonomikas stiprināšanas projekti
- Vietējā potenciāla attīstības projekti

Rādītājs raksturo vietējo iedzīvotāju aktivitāti un kapacitāti sociālās un teritoriālās kohēzijas sasniegšanā, dalījumā pa apakšpasākuma mērķiem – vietējās ekonomikas stiprināšana un vietas potenciāla attīstība.

Tā kā izvēlētie rādītāji nepilnīgi raksturo ieviešanas rezultātus 19.2. apakšpasākuma novērtēšanai tika izvēlēti papildu novērtēšanas rādītāji, un tie ir:

- Projektu dalījums pasākuma aktivitātēs;
- Projektu dalījums pēc veiktajām darbībām;
- Radītā nodarbinātība;
- Neto apgrozījuma izmaiņas;
- Darba ražīguma izmaiņas;
- Inovatīvo projektu skaits un īpatsvars;
- Iedzīvotāju skaita izmaiņas atbalstītajās teritorijās;
- Nodarbināto skaita izmaiņas VRG teritorijās.

Lielai daļai no tiem ir vēl paredzēti atvasinātie rādītāji, kuru apraksts ietverts 4.pielikumā. Iznākuma rādītāji pamatā saistās ar projektu skaitu aktivitātēs un darbības virzienos un raksturo pieteicēju intereses, rezultāta rādītāji raksturo ekonomiskos ieguvumus, ietekmes rādītāji raksturo situāciju teritorijā.

Rezultātu vērtēšanai ir izvirzīti divi galvenie rādītāji: *radītā nodarbinātība* un *neto apgrozījuma izmaiņas*. Pirmais rādītājs atbilst jau esošajām R24/T23 rādītājam, taču analizē paredzēts to detalizēt (atvasinātie rādītāji), norādot dalījumu *radīto darba vietu skaits* pa šādām nozaru grupām:

- lauksaimniecības produktu pārstrādē
- pakalpojumu nozarē
- citās ražošanas nozarēs.

Minētā dalījuma iespēja un precizitāte ir atkarīga no datu pieejamības LAD IS.

Lai apakšpasākuma ekonomiskos rezultātus izvērtētu daudzpusīgāk, novērtējot tā ietekmi ne tikai uz darbavietu radīšanu, bet arī uz ekonomisko izaugsmi, aktivitātes 19.21 vērtēšanai ir ieteikts papildus rādītājs – *neto apgrozījuma izmaiņas*. Tas indikatīvi raksturo ieguldījumu teritoriālās attīstības veicināšanā. Tam ir paredzēti divi atvasinātie rādītāji *neto apgrozījuma izmaiņām*:

- absolūtajā izteiksmē
- % no ieguldīto investīciju apjoma.

Neto apgrozījuma vērtības absolūtās izmaiņas projektu rezultātā tiek aprēķinātas par atbalsta saņēmējiem, salīdzinot gadu pirms projekta un pēdējo pieejamo gadu pēc projekta īstenošanas.

Neto apgrozījuma izmaiņas % no ieguldīto investīciju apjoma aprēķina, izdalot augstāk aprēķinātās absolūtās izmaiņas ar atbalsta saņēmēja attiecināmajām izmaksām.

Lai pilnvērtīgāk raksturotu atbalsta ekonomisko ietekmi, būtu lietderīgs papildu rādītājs – *darba ražīguma izmaiņas*. Darba ražīgums tiek aprēķināts kā neto apgrozījuma vērtība no saimnieciskās darbības uz vienu gada vidējo nodarbināto. Rādītājs tiek aprēķināts par atbalsta saņēmējiem, salīdzinot gadu pirms projekta un pēdējo pieejamo gadu pēc projekta atbalsta saņemšanas. Lai šo rādītāju aprēķinātu, ir vajadzīga informācija par gada vidējo nodarbināto skaitu pirms un pēc projekta pilna laika vienībās. Ņemot vērā, ka šāda informācija par esošajiem projektiem LAD IS nav pieejama, pašlaik šāds rādītājs netiek aprēķināts. Tuvinātu rādītāja vērtību būtu iespējams iegūt, pieprasot attiecīgo informāciju par nodarbināto skaitu VID.

Ievērojot inovāciju nozīmi vietējo teritoriju attīstībai, ir izvirzīts rādītājs *Inovatīvo projektu skaits un īpatsvars*. Šī rādītāja noteikšana pamatojas uz informāciju par sekmīgi ieviestajiem projektiem, kuros atbilstoši to aprakstam, to īstenošana ievieš jauninājumus sabiedrības virzītās vietējās attīstības stratēģiju īstenošanas teritorijā. Rādītāja vērtības tiek noteiktas, izmantojot divus LAD IS iekļautos kritērijus: projektam ir norādīta ietekme uz MV 1A saistībā ar inovāciju sekmēšanu; projekta pieteikumā ir norādīts, ka tā īstenošana ievieš jauninājumus SVVA stratēģiju īstenošanas teritorijā. Izmantojot projektu aprakstu, iespējama detalizētāka klasifikācija pa inovāciju jomām un projekta veida.

Lai novērtētu **kontekstu** (t.i., ar prioritātes mērķiem saistīto rādītāju izmaiņas valsts un programmas mērķa teritoriju līmenī), tiek piedāvāti šādi rādītāji:

- Iedzīvotāju skaita izmaiņas
- Nodarbināto skaita izmaiņas

Šos rādītājus var vērtēt dažādos teritoriālos līmeņos: valsts līmenī (visas VRG teritorijas kopā); atsevišķu VRG līmenī, novadu līmenī, kā arī pagastu un pilsētu līmenī (izņemot pēdējo rādītāju, kurš pieejams novadu līmenī). Datu avoti ir CSP un Valsts kase.

Rādītājs *Iedzīvotāju skaita izmaiņas* raksturo teritoriālo kohēziju - absolūtās un relatīvās iedzīvotāju skaita izmaiņas atbalstītajās teritorijās salīdzinājumā ar valsti kopumā. Rādītājs *Nodarbināto skaita izmaiņas* parāda nodarbinātības izmaiņas VRG teritorijā, tādējādi raksturojot vietējo teritoriju sociālekonomisko attīstību programmas periodā, kā arī ekonomikas dažādošanas intensitāti.

Apakšpasākuma 19.3 kritēriji un rādītāji

Apakšpasākuma “Vietējās rīcības grupas sadarbības pasākumu sagatavošana un īstenošana” (19.3.) mērķis ir pieredzes gūšana un nodošana vietējiem iedzīvotājiem aktuālu jautājumu risināšanā, lai veicinātu SVVA stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanu.

LAP nav noteikusi rādītājus, lai raksturotu 19.3. apakšpasākumu, izņemot finansējuma apjomu, tādēļ tiek piedāvāti papildu rādītāji, kas ietverti 11. tab. (apraksts 4. pielikumā)

11. tabula. Papildu kritēriji un rādītāji 19.3. apakšpasākuma novērtēšanai

Sprieduma kritērijs	Rādītājs	Atvasinātie rādītāji
VRG aktīvi izmanto sadarbības iespējas	Atbalstīto sadarbības projektu skaits	Projektu skaits VRG dalījumā
		Starpterritoriālo sadarbības projektu skaits
		Starpvalstu sadarbības projektu skaits
		Kopprojektu skaits
Sadarbības projekti aptver dažādus sadarbības partnerus	Projektu virzītāju skaits un veids	-
Sadarbības projekti iesaista daudzus partnerus	Sadarbības projektos iesaistīto VRG skaits	Vidējais dalībnieku skaits sadarbības projektos

Avots: Autoru konstrukcija

Piedāvātie rādītāji raksturo VRG kapacitāti un iesaistītos pārstāvjus.

Apakšpasākuma 19.4 kritēriji un rādītāji

Apakšpasākuma 19.4. “Atbalsts pamatdarbības izmaksām un iedzīvināšanai” mērķis ir sekmēt efektīvu VRG darbību SVVA stratēģijas īstenošanā, uzraudzībā un aktualizēšanā, tādējādi nodrošinot vietējās teritorijas attīstības procesa nepārtrauktību. Tiek īstenots aktivitātēs, kas vērstas uz VRG darbības nodrošināšanu un iedzīvotāju un VRG kopienas aktivizēšanu.

Piedāvāti šādi papildu rādītāji apakšpasākuma novērtēšanai (skat. 12.tab., apraksts 4. pielikums)

12. tabula. Papildu kritēriji un rādītāji 19.4. apakšpasākuma novērtēšanai

Sprieduma kritērijs	Rādītājs	Apakšrādītājs
VRG aktīvi izmanto atbalsta pasākumus	Atbalstīto VRG skaits	-
	VRG rīkoto iedzīvināšanas pasākumu skaits un apmeklētība	Pasākumu skaits
		Apmeklētība

Avots: Autoru konstrukcija

Izvēlētie rādītāji raksturo VRG iesaisti LEADER aktivitāšu atbalsta pasākumos. Detalizēti rādītāju apraksti 4.pielikumā.

Kopsavilkums

LAP 2014-2020 19.pasākuma novērtēšanai izvēlēts ierobežots rādītāju skaits, kas ļauj vērtēt LEADER aktivitātes. Programmā izvēlētie rādītāji nepilnīgi raksturo MV 6B, kas ir daudz plašāks. Balstoties uz aktivitāšu darbības virzieniem nav izvirzīti specifiski rādītāji, kas tās raksturo. Šī iemesla dēļ darba ietvaros ir izvēlēti papildus rādītāji un tiem atvasinātie rādītāji, kas detalizētāk raksturo MV 6B iznākumus, kā arī dod iespēju skaitliski novērtēt tā rezultātus un kontekstu.

Iznākumu vērtēšanai ir ieteikts projektus grupēt atkarībā no aktivitātes, veiktajām darbībām, kā arī inovāciju ieviešanas. Rezultātu vērtēšanai ieteikti divi galvenie rādītāji - *radītā nodarbinātība* (kas jau paredzēts LAP 2014-2020) un *neto*

apgrozījuma izmaiņas. Konteksta vērtēšanai izmantojami divi rādītāji *iedzīvotāju skaita izmaiņas* un *nodarbināto skaita izmaiņas* (nosakāmi pagastu līmenī).

3.2.2 Ieguldījuma novērtējums gudras, ilgtspējīgas un integrējošas izaugsmes stratēģijas mērķu sasniegšanā

LAP 2014-2020 pasākuma M19 apakšpasākums 19.2. “Atbalsts darbību īstenošanai saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju” ir vērsts uz ekonomikas stiprināšanu (sākot no ražošanas un pārstrādes līdz produktu realizācijai, gan jaunu veidošanu, gan esošo uzlabošanu) un vietējā kapitāla stiprināšanu (iesaistot sabiedrību dzīves telpas uzlabošanā). Ekonomikas stiprināšana attiecas uz 19.21. aktivitāti, vietējā kapitāla stiprināšana uz 19.22. aktivitāti.

Plānotais publiskais finansējums visam periodam sasniedz 57,7 milj. EUR. Gan LAP 2014-2020, gan MK noteikumos 10.03.2015. Nr.125 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju sagatavošanai un īstenošanai” noteikts, ka SVVA stratēģijas paredz 19.21. aktivitātei vismaz pusi no publiskā finansējuma.

Dati par projektu skaitu un piešķirto publisko finansējumu 19.21 un 19.22 aktivitātēs ir apkopoti 13. tabulā. Abās aktivitātēs kopā ir piešķirti 57% no plānotā publiskā finansējuma apakšpasākumā visā plānošanas periodā, kas ir tuvu pirmā finansēšanas posma limitam, kas ir noteikts līdz 2019. gadam. Sadalījumā starp aktivitātēm, lielākā projektu daļa gan pēc skaita, gan finansējuma ir vērsta uz vietas potenciāla attīstības iniciatīvām.

Aktivitātē 19.21 iesniegti 1437 projekti, par kopējo summu 38 milj. EUR. Aktivitātē 19.22. iesniegti 1 980 projekti par kopējo summu 36,6 milj. EUR. Interese par iespējām pieteikties LEADER/SVVA ieviešanā krietni pārsniedz finansējuma iespējas, tādēļ ir liels noraidīto projektu skaits. Aktivitātē 19.21 ir noraidīti finansējuma trūkuma dēļ 423 projekti, 19.22.aktivitātē – 783 projekti. Tas nozīmē, ka projekti ir sagatavoti un izvērtēti VRG, taču tos nevar atbalstīt, jo noteiktā kārtā izsludinātā finansējuma apjoms ir nepietiekošs. Projekti tiek noraidīti arī zemas kvalitātes dēļ - kā neatbilstoši SVVA stratēģijai, vai arī LAD vērtējot tos, konstatējusi saimnieciskās darbības rādītāju neatbilstības prasībām – maksātnespēja, saistītie uzņēmumi, nodokļu parādi u.tml., vai citām prasībām, piemēram, iesniedzēja sodāmība. Šādu projektu skaits 19.21.aktivitātē ir 144, 19.22. aktivitātē - 39. Aktivitātē 19.21 ir 96 atsauktie projekti, kas liecina par grūtībām pašiem iesniedzējiem.

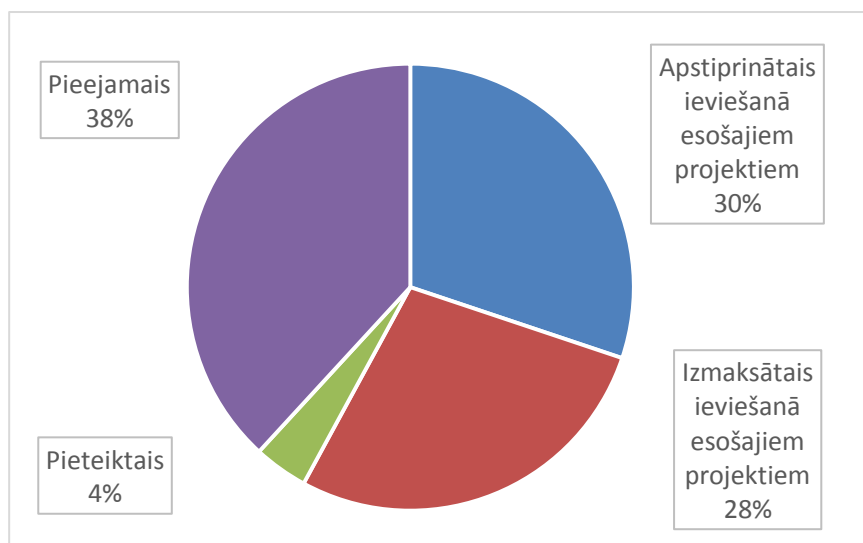
13. tabula. LAP 2014-2020 izpildes progress 19.21. un 19.22. aktivitātēs (01.03.2018. dati)

Pasākuma kods LAD datubāzē	Aktivitāte	Projektu skaits			Apstiprinātais publiskais finansējums
		Ieviešanā esošie	Vērtēšanā esoši	Neieviestie	milj. EUR
A019.21	Vietējās ekonomikas stiprināšanas iniciatīvas	657	49	731	16,14
A019.22	Vietas potenciāla attīstības iniciatīvas	1 026	104	860	17,30
Kopā:		1 683	153	1591	33,45

Avots: Autoru apkopojums no LAD IS

Aktivitātē 19.21 ieviešanā esošo projektu skaits ir 657, no kuriem 390 ir apstiprināti, 249 ir sāka uzraudzība un 18 atvērti labošanai. Aktivitātē 19.22. ieviešanā esošo projektu skaits ir 1 026, no kuriem 470 ir apstiprināti, 546 ir sāka uzraudzība un 10 atvērti labošanai. Kopumā abās aktivitātēs ir pabeigti 795 projekti. Izmaksātais publiskais finansējums 28% no plānotā apakšpasākumam.

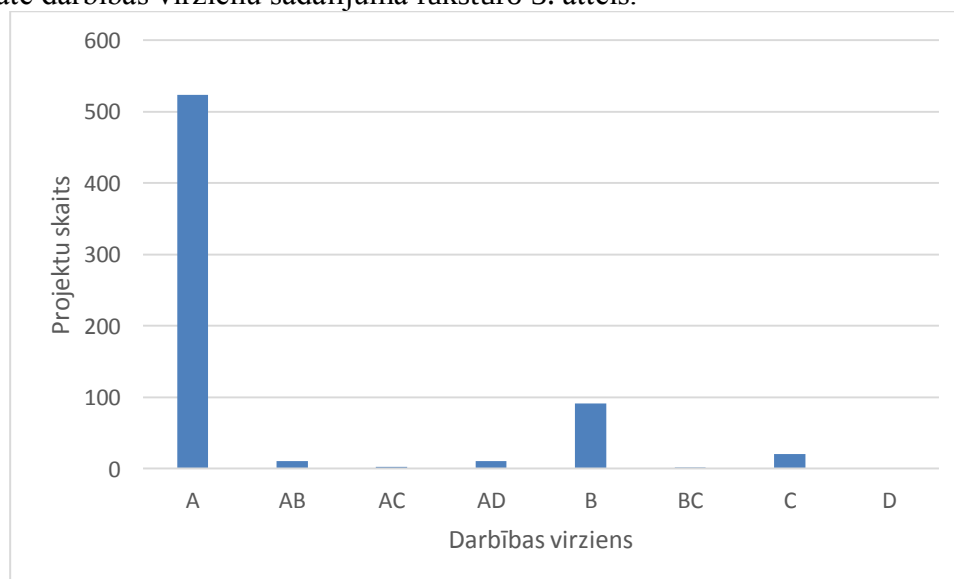
Līdz 01.03.2018. bija izmaksāti 28% no plānotā publiskā finansējuma 19.2.apakšpasākumā (16 milj. EUR), vēl 30% jeb 17 milj. EUR bija rezervēti apstiprinātajos projektos, bet 4% jeb 2,3 milj. EUR ir vērtēšanā esošo projektu pieteiktais publiskais finansējums. Savukārt 38% no pasākumam atvēlētā finansējuma jeb 22 milj. EUR vēl ir pieejami turpmākiem projektu iesniedzējiem (skat. 2. att.).

2. attēls. Finansējuma sadalījums 19.2 apakšpasākumā (no plānotā visam periodam)

Datu avots: Autoru apkopojums no LAD IS

Aktivitātēs ir atšķirīgi darbības virzieni. Ieviešanā esošo projektu skaits 19.21 aktivitātē darbības virzienu sadalījumā raksturo 3. attēls.

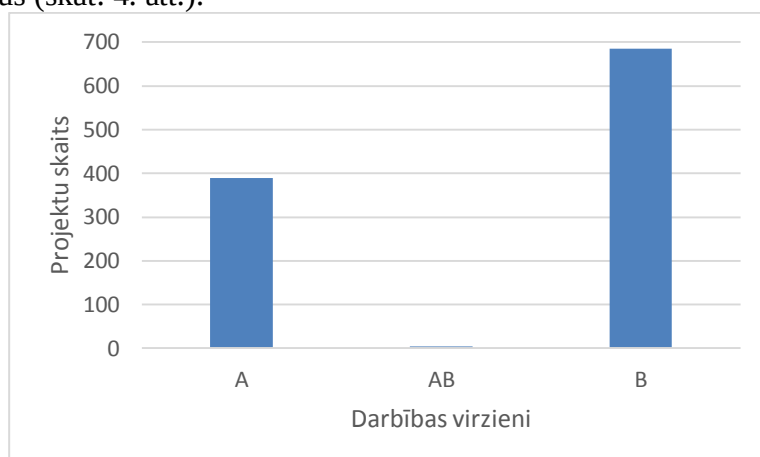

3. attēls. Ieviešanā esošo projektu skaits 19.21. aktivitātes darbības virzienos

Datu avots: Autoru apkopojums no LAD IS

Katrs iesniedzējs projekta pieteikumā atzīmē darbības virzienu saskaņā ar projekta mērķi un specifiku, tādēļ var būt gadījumi, ka projekts var attiekties arī uz diviem darbības virzieniem. Visizplatītākais 19.21. aktivitātē ir jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, kas veido 79%, tad seko lauksaimniecības produktu pārstrāde - 14% un vides radīšana - 3%. Darbinieku produktivitātes kāpināšana ir maz izplatīts darbības virziens. VRG administratīvie vadītāji intervijās norādīja, ka iemesls tam ir darbības virzienā D paredzēto apmācību organizēšanai izvirzīto prasību neatbilstība vietējām vajadzībām.

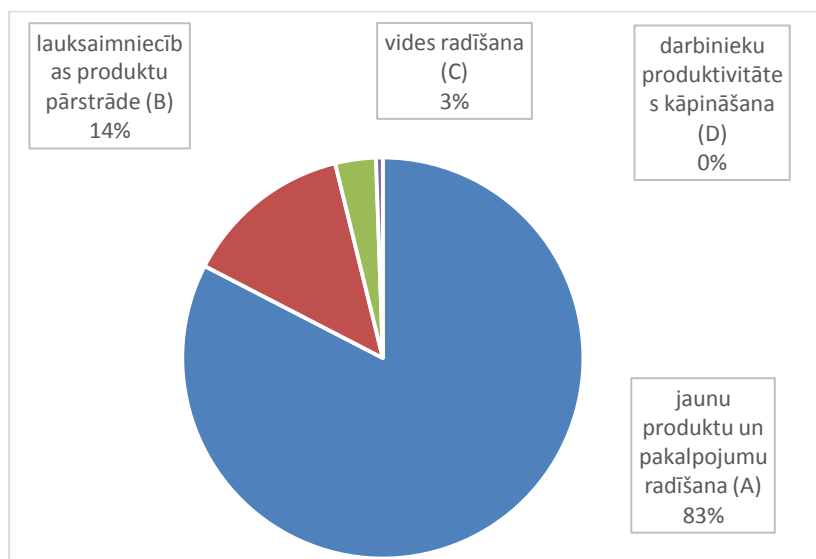
Visvairāk projektu 19.22. aktivitātē ievieš sabiedrisko aktivitāšu dažādošanas darbības virzienā, kas veido 64% no projektu skaita un attiecīgi 36% ir vietējās teritorijas sakārtošanas darbības virzienā. Ir daži projekti, kas norādījuši abus virzienus (skat. 4. att.).

4. attēls. Ieviešanā esošo projektu skaits 19.22. aktivitātes darbības virzienos

Datu avots: Autoru apkopojums no LAD IS

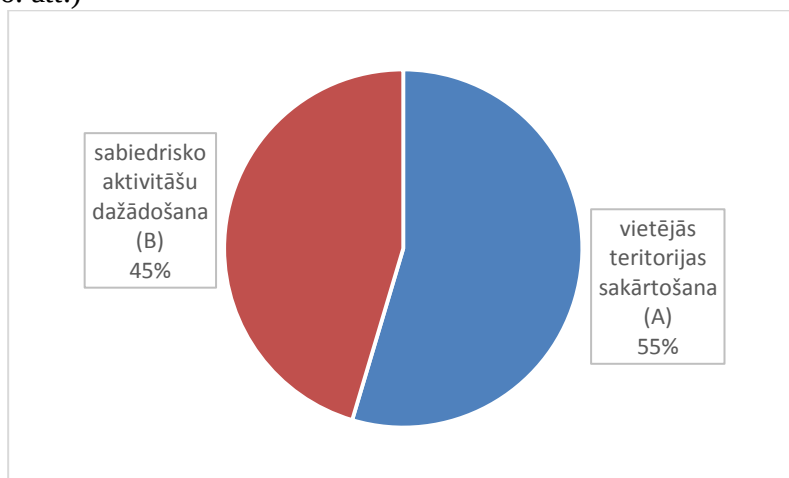
Ieviešanā esošo projektu publiskais finansējums aktivitātēm apkopots 5. un 6.attēlā. Aktivitātē 19.21. 83% publiskā finansējuma koncentrēti jaunu pakalpojumu un produktu radīšanas darbības virzienā (skat. 5. att.)

5. attēls. Ieviešanā esošo projektu finansējuma sadalījums 19.21. aktivitātes darbības virzienos

Datu avots: Autoru apkopojums no LAD IS

Savukārt aktivitātē 19.22 abu darbības virzienu publiskais finansējums sadalīts vienmērīgi ar nelielu vietējās teritorijas sakārtošanas (B) darbības virziena pārsvaru. (skat. 6. att.)

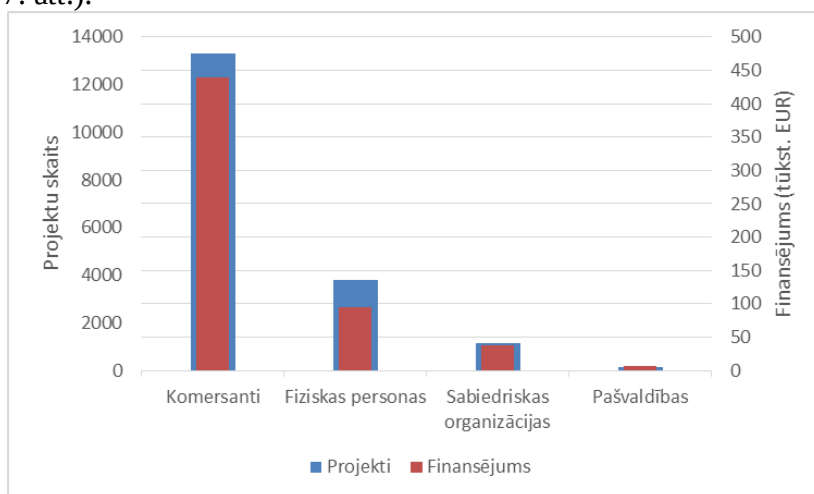

6. attēls. Ieviešanā esošo projektu publiskā finansējuma sadalījums 19.22. aktivitātes darbības virzienos

Datu avots: Autoru apkopojums no LAD IS

Lai raksturotu projektu pieteicējus, dati par tiem ir apvienoti grupās. *Komersantu grupa* aptver sabiedrības ar ierobežotu atbildību (SIA), zemnieku saimniecības (ZS), individuālos uzņēmumus (IU), kooperatīvās sabiedrības (KS), Valsts SIA. *Sabiedrisko organizāciju grupa* ietver biedrības (BDR), reliģiskas organizācijas (REL) un nodibinājumus (NDB). Pašvaldību un valsts institūciju grupa iever pašvaldības (PSV), pašvaldības aģentūras (P/A) un mācību zinātniskās institūcijas (MZI). *Fiziskas personas* (PP) – atsevišķa grupa.

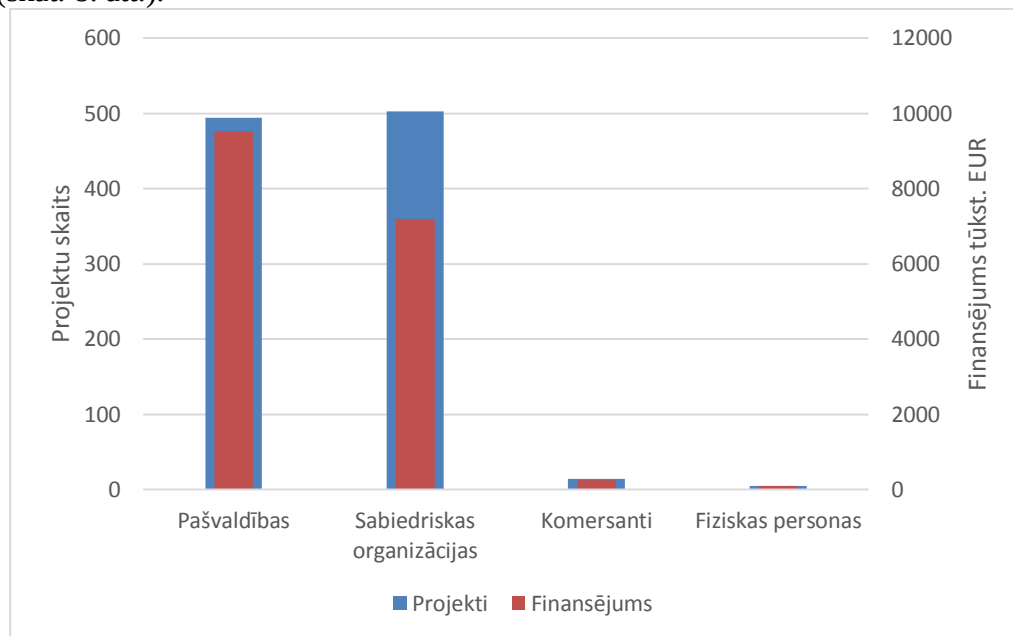
Aktivitatē 19.21. vislielākā grupa ir *komersanti*, kur atbalstīti 475 projekti un vislielākais piešķirtais publiskais finansējums – 12,3 milj. EUR. Otra lielākā grupa ir fiziskas personas - 136 projekti, 2,6 milj. EUR. Sabiedriskām organizācijām ir atbalstīti 41 projekts 1 milj. EUR. Vismazākā ir pašvaldību un valsts institūciju grupa. (skat. 7. att.).

7. attēls. Projektu skaits un piešķirtais publiskais finansējums ieviešanā esošajiem projektiem 19.21. aktivitātē

Datu avots: Autoru apkopojums no LAD IS

Vislielākais publiskais finansējums 19.22. aktivitātē ir pašvaldību un valsts institūciju grupā - 500 projekti un 9,7 milj. EUR. Vislielākais projektu skaits ir sabiedriskajām organizācijām – 507 projekti un mazāks publiskais finansējums – 7,3 milj. EUR. Komersantiem 14 projekti un 0,3 milj. EUR publiskais finansējums. Vismazākā gan projektu, gan publiskā finansējuma piesaistes ziņā ir fizisko personu grupā (skat. 8. att.).

8. attēls. Projektu skaits un piešķirtais publiskais finansējums ieviešanā esošajiem projektiem 19.22. aktivitātē

Datu avots: Autoru apkopojums no LAD IS

Projektu pieteicēju izvēlētās darbības 19.21. aktivitātē redzamas 14. tabulā. Visvairāk komersantu ir pieteikušies uz A un B darbības virzieniem, kas vērsti uz jaunu produktu pakalpojumu attīstību un produktu pārstrādi.

14. tabula. Projektu sadalījums pēc pieteicējiem darbības virzienos 19.21. aktivitātē

Pieteicēji	Darbības virziens				Kopā
	A	B	C	D	
Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	308	52	9	3	372
Fiziska persona	112	20	4		136
Zemnieku saimniecība	33	19	1		53
Biedrība	33	1	5		39
Individuālais komersants	32	3	1		36
Kooperatīvā sabiedrība	4	3	2		9
Pašvaldība	5				5
Individuālais uzņēmums	5				5
Nodibinājums	1		1		2
Kopā	533	98	23	3	657

Datu avots: Autoru apkopojums no LAD IS

Salīdzinoši maz ir darbību, kas ir saistītas ar vides veidošanu un apmācībām. Pašvaldības un sabiedriskās organizācijas savus projektus arī piesaka uz A un B darbībām un veido tikai 7% no kopējā projektu skaita šajos darbības virzienos. Arī darbības virzienos, kas paredzēti vides radīšanai vai labiekārtošanai un kapacitātes

celšanai. Kopējais projektu skaits šajos darbības virzienos ir niecīgs (tikai 4% no kopskaita) un tikai 25% no tiem ievieš sabiedriskās organizācijas un pašvaldības.

Projektu pieteicēju izvēlētās darbības 19.22. aktivitātē redzamas 15. tabulā. Pašvaldības un biedrības vairāk iesniegušas projektus sabiedrisko aktivitāšu dažādošanas darbībā (B), tajā skaitā biedrības, toties reliģiskas organizācijas un SIA vairāk iesnieguši projektus vides sakārtošanai (A).

15. tabula. Projektu sadalījums pēc pieteicējiem un darbības virzieniem 19.22. aktivitātē

Pieteicēji	Darbības virziens		Kopā
	A	B	
Pašvaldība	223	275	498
Biedrība	76	342	418
Reliģiska organizācija	58	10	68
Nodibinājums	7	14	21
Sabiedrība ar ierobežotu atbildību	6	2	8
Fiziska persona	5		5
Zemnieku saimniecība	1	1	2
Kooperatīvā sabiedrība	1	1	2
Individuālais uzņēmums	1		1
Mācību zinātniskā institūcija	1		1
Pašvaldības aģentūra	1		1
Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību		1	1
Kopā	380	646	1026

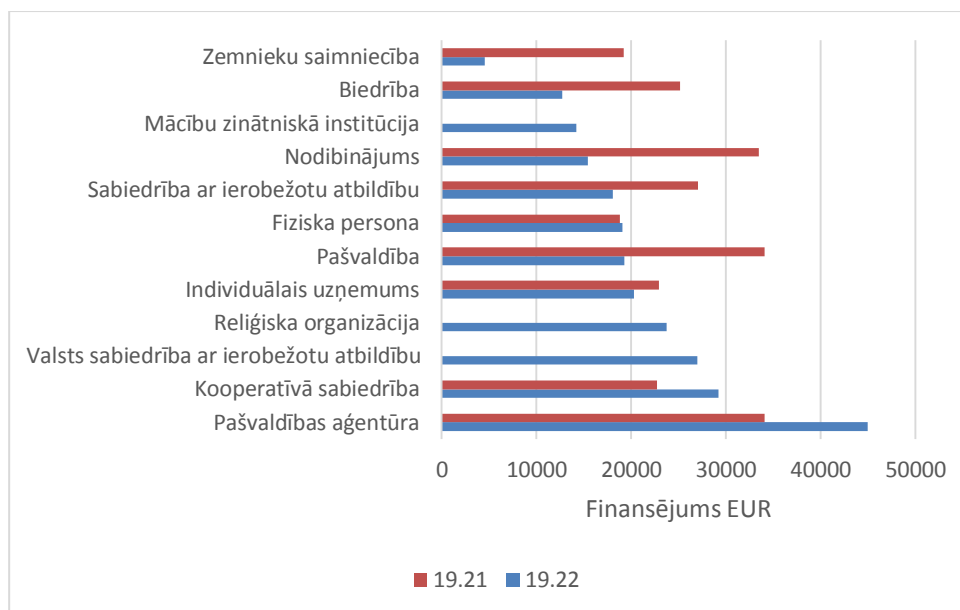
Datu avots: Autoru apkopojums no LAD IS

Kopumā aktivitāte 19.21 ir vērsta uz uzņēmēju atbalstu, bet 19.22. – uz sabiedriska rakstura projektiem, tādēļ projektu iesniedzēju sastāvs un proporcijas ir atšķirīgas.

Projektu pieteicēju vidējās projekta publiskais finansējums ir atšķirīgs abās aktivitātēs. Aktivitātē 19.21 izmaksas ir līdzīgākas un svārstās vidēji no 19 tūkst. EUR fiziskai personai un zemnieku saimniecībai līdz 34 tūkst EUR pašvaldībai. Salīdzinoši lielās pašvaldību projektu izmaksas aktivitātē skaidrojamas ar projektu specifiku.

Lielākas atšķirības starp iesniedzējiem ir 19.22. aktivitātē. Tās svārstās no 4,5 tūkst.EUR zemnieku saimniecībai līdz 45 tūkst. EUR pašvaldības aģentūrai. Projektu skaits gan ir atšķirīgs, un vairāku iesniedzēju kategorijām ir viens līdz divi projekti (skat. 9. att.).

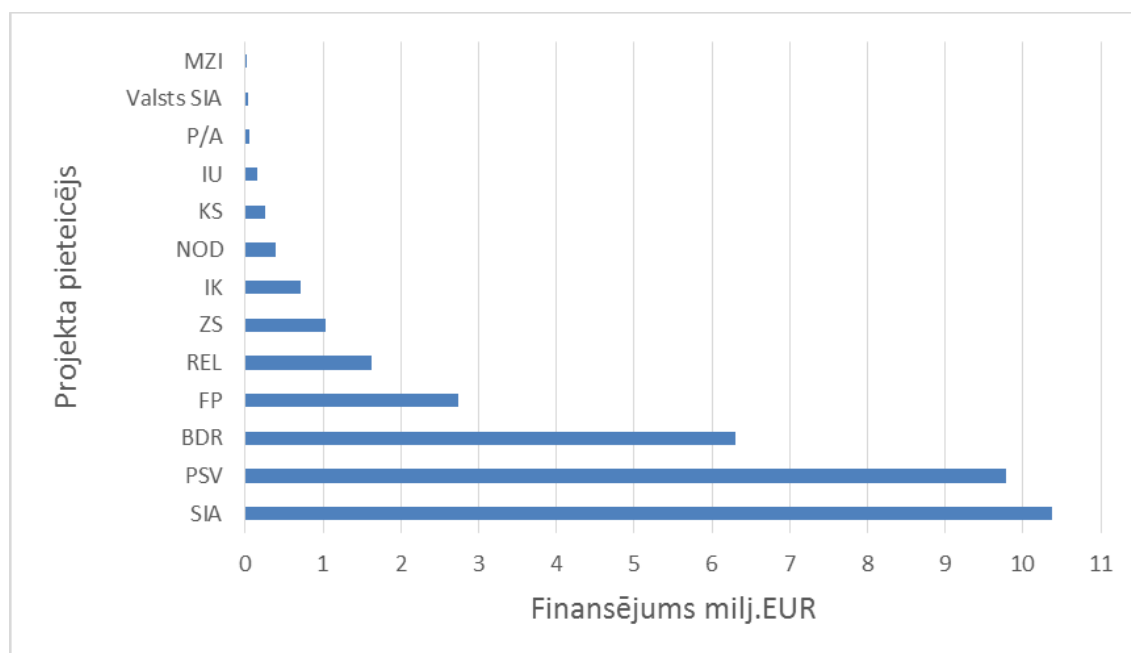
Kopumā salīdzinot aktivitātes, lielāks vidējais finansējums ir 19.21 aktivitātes projektiem ir ap 24 tūkst. EUR un 19.22. aktivitātē ap 17 tūkst. EUR To var skaidrot ar lielo sabiedrisko aktivitāšu dažādošanas projektu skaitu (B darbības virziens).

9. attēls. Vidējais publiskais finansējums projektā 19.21. un 19.22. aktivitātēs

Datu avots: Autoru apkopojums no LAD IS

Apakšpasākumā kopā sadalījumā pa iesniedzējiem vislielākais publiskais finansējums ir SIA un pašvaldībām, attiecīgi 10,4 un 9,8 milj. EUR (skat. 10. att.). Tālāk seko biedrības ar 6,3 milj. EUR publiskā finansējuma.

10. attēls. Piešķirtais publiskais finansējums 19.2.apakšpasākumā dalījumā pa uzņēmējdarbības formām

Datu avots: Autoru apkopojums no LAD IS

Pēc saņēmēja statusa biedrības un pašvaldības, reliģiskas organizācijas, nodibinājumi pārsvarā ir 19.22. aktivitātē, SIA, fiziskas personas, zemnieku saimniecības, individuāli komersanti – 19.21.aktivitātē.

Aktivitātes 19.21 ieguldījums LAP 2014-2020

Aktivitāte sniedz ieguldījumu citos LAP 2014-2020 mērķa virzienos. Iesnieguma formās tiek prasīts norādīt sekundāro ieguldījumu arī šādos MV: 1A, 3A, 6A un 6B. Lielākais projektu skaits ir saistīts ar MV 6A – dažādošana, mazo uzņēmumu izveide, darba vietu radīšana, 1A – inovāciju, sadarbības sekmēšana (skat. 16.tab.). Aktivitātē 19.21 lielākā daļa no iesniedzējiem ir mazie uzņēmumi, kas atbilst MV 6A. Daudzas VRG ir norādījušas inovācijas kā vienu no kritērijiem, un tas pieļauj plašu interpretāciju. Lai gan apmācība nav izplatīts darbības virziens, tā ir iekļauta dažos projektos. Te gan jāmin, ka projektu skaits ir aptuvenš, jo LAD IS sistēmā to nevar viennozīmīgi identificēt.

16. tabula. Aktivitātes 19.21 ieguldījums LAP 2014-2020 mērķa virzienos (projektu skaits)

LAP 2014-2020 mērķa virzieni	Aktivitātes 19.21. darbību virzieni			
	A	B	C	D
1A Inovāciju, sadarbības sekmēšana	99	21	1	1
3A Konkurētspējas uzlabošana	17	38	7	
6A Dažādošana, mazo uzņēmumu izveide, darba vietu radīšana	325	45	5	
6B Vietējā attīstība lauku apvidos	1	2		

Datu avots: Autoru apkopojums no LAD IS

Inovāciju un sadarbības sekmēšanas MV 1A vislielāko ieguldījumu dod jaunu produktu un pakalpojumu attīstība un dažādošanas darbības (A) un atbilstoši mazākam projektu pieteikumu skaitam – produktu pārstrādes darbība (B), turpretim konkurences uzlabošanā nozīmīgāks ieguldījums ir no B darbības virziena. 6A MV nozīmīgākais ir A darbības, kas arī ir vērstas uz darba vietu radīšanu, dažādošanas un attiecas vairāk uz mazajiem uzņēmumiem.

Aktivitātes 19.21 darbība “Jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošo produktu un pakalpojumu attīstīšana, to realizēšana tirgū un kvalitatīvu darba apstākļu radīšana” (A) un darbība “Lauksaimniecības produktu pārstrāde, to realizēšana tirgū un kvalitatīvu darba apstākļu radīšana” (B) ir līdzīgi atbalsta virzieni un ieguldījumu pozīcijas. Darbības virzienā A projekti ir vērsti uz saimniekošanas dažādošanu, jaunu produktu un pakalpojumu attīstību, B darbībā projekti ir vērsti uz lauksaimniecības produktu pārstrādi, darbībā “Vietējās produkcijas realizēšanai paredzētas vides radīšana vai labiekārtošana, kā arī jaunu realizācijas veidu ieviešana un to atpazīstamības tēla veidošana” (C) ir vērsta uz produkcijas realizācijas vietām (tirdzniecības vietas). Ir ļoti maz projektu, kas aptver citas darbības šajos darbības virzienos, tai skaitā, darbinieku produktivitātes kāpināšana, atpazīstamības tēla veidošana, projekti, kas vērsti specifiski uz kvalitatīvu darba apstākļu radīšanu. Pēdējie ir integrēti citās darbībās, kas orientējas uz pakalpojumu un produktu attīstību vai produkcijas pārstrādi. Komersanti, kas ir galvenie iesniedzēji, orientējas uz investīcijām un nevis uz darbiniekiem darbībās “Darbinieku produktivitātes kāpināšana” (D) un realizācijas vide (C). Jaunu produktu un pakalpojumu radīšanas un lauksaimniecības produktu pārstrādes darbības virzienos dominē ieguldījumi pamatlīdzekļos un būvniecības izmaksās.

Diskusiju grupā VRG pārstāvji norādīja, ka par SVVA projektu pieteikšanu interesējas daudz jaunieši, kuri vēlas uzsākt lauksaimniecības produktu ražošanu, taču šāda darbība netiek atbalstīta.

Aktivitātes 19.22. ieguldījums LAP 2014-2020

Aktivitātes 19.22. vietējās teritorijas, tostarp dabas un kultūras objektu, sakārtošana darbības virzienā (A) uzsvars tiek likts uz būvniecību, labiekārtošanu un pamatlīdzekļiem, kas ir atbilstoši darbības virzienam. Šīs aktivitātes B darbības virzienā, kas vērsts uz sabiedriskajām aktivitātēm, dominē ieguldījumi pamatlīdzekļos. Lai gan normatīvos nav noteikts sadalījums starp materiālām un nemateriālām aktivitātēm, publiskais finansējums lielā mērā tiek izmantots infrastruktūras sagatavošanai sabiedriskajām aktivitātēm, nekā pašām sabiedriskajām aktivitātēm. To var izskaidrot ar nolietojušos vai arī neesošu infrastruktūru laukos, kas minēts arī LAP 2014-2020 SVID. Jautājums ir par šo investīciju lietderību – vai un cik investīcijas sabiedrisko aktivitāšu infrastruktūrā nodrošina pašas sabiedriskās aktivitātes (investīciju ietekme). Svarīgi, lai infrastruktūra tiktu arī izmantota.

MK noteikumos Nr. 590 (13.10.2015.) 19.22 aktivitātei nav noteikta prasība sniegt ieguldījumu LAP 2014-2020 mērķos, ir tikai norādīta nepieciešamība atbilstībai MV 6B. Prasība ir vērtēt ietekmi uz klimata izmaiņām (ar *jā* vai *nē* un skaidrojumu), kas norādīts 172 projektiem, kā arī norādīt, vai projekts paredz ieviest jauninājumus (inovācijas) (atzīmēts 533 gadījumos). Pirmajā gadījumā tas veido 26%, otrajā – 79% no pieteikumiem.

Apakšpasākums 19.3. “Vietējās rīcības grupas sadarbības pasākumu sagatavošana un īstenošana”

Apakšpasākumam paredzētais publiskais finansējums ir 9,18 milj.EUR. Ieviešanā esoši ir 22 projekti (uz 01.03.2018.), tai skaitā, viens projekts ir pabeigts. Kopējā projektiem piešķirtā publiskā finansējuma summa ir 0,89 milj.EUR, izmaksātā/atgūtā 0,31 milj.EUR. Salīdzinot ar paredzēto finansējumu tā ir neliela daļa, kas veido nepilnus 10 %.

Sagatavošanās atbalsts (19.31.aktivitāte) ir 11 projektiem, (t.sk. 10 starpvalstu un 1 starpteritoriālam), 6 starpteritoriālie projekti (19.32.aktivitāte), 5 starpvalstu (19.33.aktivitātē). Kopā ir 15 starpvalstu projekti un 7 starpteritoriālie.

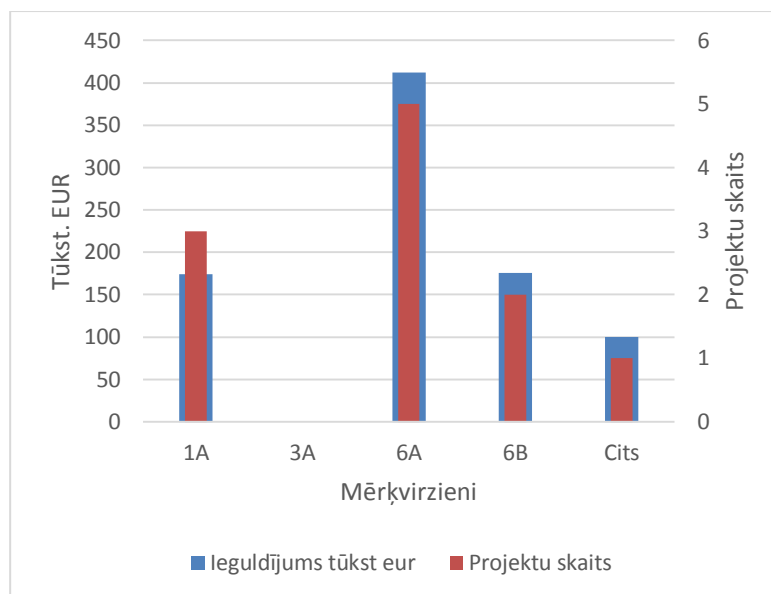
Partneru skaits projektos saskaņā ar pieteikumu datiem ir atšķirīgs un vērtējams pēc projektu sagatavošanas beigām, jo tas var mainīties. Pašlaik 10 starpvalstu projektos ir 53 partneri, 7 starpteritoriālās sadarbības projektos kopumā ir 27 partneri. Vairākas VRG ir iesaistīti vairāk nekā vienā projektā. Kopumā vairāk nekā 3 partneri ir 11 projektos, 3 – 6 projektos, 2 – 4 projektos, 1- 2 projektos.

Projektu mērķgrupas ir atšķirīgas – tūristi, mazie ražotāji, vietējā sabiedrība kopumā, pašvaldības, jaunieši, biškopji, uzņēmēji, pakalpojumu sniedzēji.

Teritoriālā dalījumā – VRG aktivitāte ir atšķirīga. Sadarbības projekti ir 15 VRG teritorijās, bet to skaits katrā VRG ir atšķirīgs no 1 līdz 4.

Projektu pieteicēji, saskaņā ar MK noteikumiem nr. Nr. 238 (03.05.2017.) “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība vietējām rīcības grupām starpteritoriālai un starpvalstu sadarbībai” ir VRG. Atbalsta intensitāte ir 100%.

Ieguldījums LAP 2014-2020 mērķu virzienos norādīts 11. attēlā. Aktivitātes projekti visvairāk vērsti uz 6A mērķvirzienu. Tā kā projektu daudzums ir neliels, nav iespējams izdarīt secinājumus par to ieguldījumu MV. No esošajiem projektiem visbiežāk ir norādīts ieguldījums 6A MV “Veicināt dažādošanu, mazu uzņēmumu izveidi un attīstīšanu, kā arī darbavietu radīšanu”.

11. attēls. Atbalstīto projektu skaits un finansējums 19.3. apakšpasākumā LAP 2014-2020 mērķa virzienos

Datu avots: Autoru apkopojums no LAD IS

Apakšpasākums 19.4. Atbalsts pamatdarbības izmaksām un iedzīvināšanai

Apakšpasākumā “Atbalsts pamatdarbības izmaksām un iedzīvināšanai” tiek ieviests visās 35 VRG. Plānotais publiskais finansējums šajā apakšpasākumā ir 11,8 milj. EUR. Izmaksātais ir 3,4 milj. EUR (01.03.2018.), kas veido 29 % no kopējās paredzētās summas un 46% no projektu publiskā finansējuma. Kopējais projektu skaits ir 35, kas atbilst VRG skaitam. Projektu publiskais finansējums ir 7, 5 milj. EUR. Attiecībā pret apakšpasākumā plānoto tas veido 64 %.

Sadalījumā pēc tāmes pozīcijām lielākā daļa no apakšaktivitātes naudas paredzēta VRG darbības nodrošināšanai, kas veido pēc projektu pieteikumiem 6 milj. EUR jeb 80%, aktivizēšanai 1,5 milj. EUR, attiecīgi 20% no projektu publiskā finansējuma summas. Publiskā atbalsta intensitāte ir 100%.

VRG organizē seminārus, darba grupas projektu iesniedzējiem, piedalās pieredzes apmaiņas pasākumos Latvijā un ārvalstīs, mācībās, LLF un VLT organizētos pasākumos. Papildu rādītājs *rīkoto iedzīvināšanas pasākumu skaits* raksturo VRG stratēģiju iedzīvināšanas aktivitāti. Lai precīzāk raksturotu aktivitāti ir izvēlēti divi atvasinātie rādītāji (skat.3.pielikumu).

VRG 2016. gadā ir organizējušas un piedalījušas 638 pasākumos. Aptverot 6209 dalībniekus. Kopumā tas ir vidēji 10 dalībnieki vienā pasākumā. Te jāņem vērā, ka pasākumos iekļauti arī ZRP pasākumi, kas ikgadējā novērtēšanas tabulā bieži nav nodalīti no LAP pasākumiem, tādēļ minētie skaitļi ir uzlūkojami kā indikatīvi. Ir vērojamas atšķirības starp VRG. Pasākumu skaits VRG krasī atšķirās, jo ir VRG kurās nav bijuši nekādas pasākumi, un ir tādas VRG, kur pasākumu skaits sasniedz 59, dalībnieku skaits līdz 697. To nosaka galvenokārt pašu VRG aktivitāte un teritoriju īpatnības.

Apakšpasākuma 19.2 ieviešanas teritoriālais pārklājums

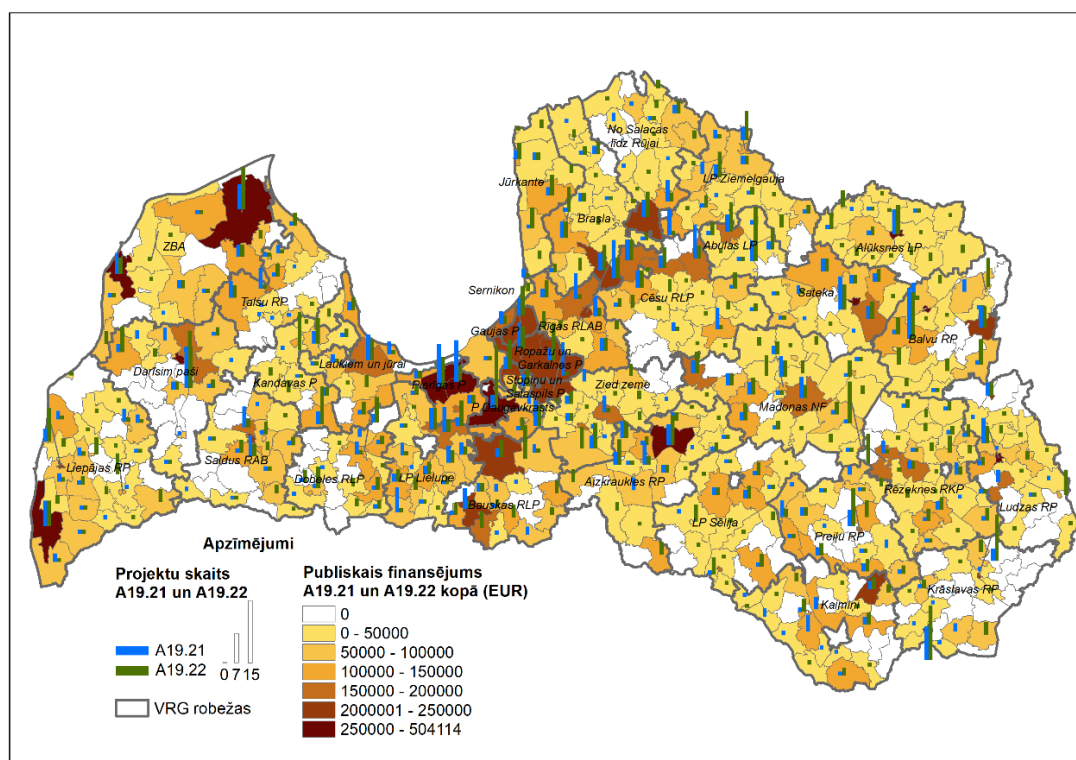
Pastāv atšķirības ieviesto projektu skaitā un finansējuma apjomā gan vienas VRG ietvaros, gan arī starp VRG. No 587 teritoriālajām vienībām (pagastiem un pilsētām) projekti netiek ieviesti: 19.21 aktivitātē – 297 teritoriālajās vienībās un 19.22 aktivitātē - 190 teritoriālajās vienībās. Kopumā abās aktivitātēs neviens projekts

nav īstenots 126 teritoriālajā vienībā. Vairāk nekā 250 tūkst. EUR publiskais finansējums abās aktivitātēs kopā ir 13 teritoriālajās vienībās, maksimālais ir 504 tūkst. EUR – Kuldīgā. Projektu skaits starp aktivitātēm sadalās nevienmērīgi, ir teritorijas, kur tiek veiksmīgi ieviestas abas aktivitātes, piemēram, Kuldīga, Balvi, Dundagas pagasts; ir teritorijas, kur ir vienā aktivitātē vairāk projektu, piemēram, Ķekavas novads, Talsi, Jaunpils pagasts (skat. 12. att.).

Teritoriāli lielāks projektu skaits ir reģiona nozīmes pilsētās, Latvijas vidusdaļā, tomēr nepastāv izteiktas likumsakarības.

Aktivitātē 19.21. teritorijas, kurās ievieš 10 un vairāk projektus, ir 4 teritoriālajās vienībās – Balvos, Kuldīgā, Babītes pagastā un Mārupes novadā. Vislielākais publiskais finansējums 239 tūkst. EUR ir Gulbenē, kopumā 200 tūkstošu sliekšnis ir pārsniegts 6 teritoriālajās vienībās.

Aktivitātē 19.22. vairāk nekā 10 projektu ir 8 teritoriālajās vienībās: Ķekavas pagastā, Balvos, Smiltēnē, Krāslavā, Dagdā, Kuldīgā, Varakļānos un Dundagas pagastā. Vislielākais publiskais finansējums 284 tūkst. EUR ir Kuldīgā. Liels projektu skaits ir ap Rīgu un virzienā uz Valmieras pusi (t.s. Vidzemes ass - Reģionālajā plānošanā lietots jēdziens, lai apzīmētu teritoriju virzienā Rīga – Valmiera - Valka). Salīdzinot ar aktivitāti 19.21, kurā ir pārsvarā privāti projekti, 19.22. aktivitātē ir lielāks sabiedriska rakstura projektu īpatsvars ar plašāku teritoriālo izkliedi.

12. attēls. Ieviešanā esošo projektu skaits un publiskais finansējums 19.2 apakšpasākumā

Datu avots: Autoru konstrukcija balstoties uz LAD IS

Var pieņemt, ka lielāka nozīme ir vietējai aktivitātei, kas atkarīga no vairākiem apstākļiem, piemēram, vietējām vajadzībām, kas tiešā veidā neparādās SVVA stratēģijās, no informācijas, ko saņem potenciālie pieteicēji, no VRG aktivizēšanas pasākumu efektivitātes, no nosacījumiem, kas izvirzīti projektu

iesniedzējiem. Loma ir arī atrašanās vietai Rīgas apkārtnē, kas ir urbanizēta teritorija ar atšķirīgām vajadzībām.

Kopumā no 587 teritoriālajām vienībām projekti nevar tikt īstenoti 9 republikas pilsētās un 4 reģionu centros, tātad attiecināmās teritorijas ir 574, ņemot vērā īstenošanā esošo projektu skaitu (1683), vidēji iespējamais projektu skaits uz teritoriālo vienību ir 2,9 projekti. Ņemot vērā atšķirīgu apdzīvotību, kas gan ne vienmēr ir noteicoši, jo projekti var tikt īstenoti arī reti apdzīvotās teritorijās, uz 1000 iedzīvotājiem vidēji teritoriālajā vienībā tiek īstenoti 2,5 projekti. To nosaka liels teritoriju skaits, kur netiek īstenoti projekti, vai kur projektu skaits uz 1000 iedzīvotājiem ir neliels. Apakšspasākumā 19.2 uz 1000 iedzīvotājiem (ņemot vērā teritoriālās vienības) ir vidēji 1,8 projekti. Tas nozīmē, ka tur, kur tiek īstenoti projekti, to ir vairāk nekā teorētiski vidējais uz 1000 iedzīvotājiem. Tai pašā laikā tas ir mazāk nekā vidēji iespējamais projektu skaits uz teritoriālo vienību.

Salīdzinājumā ar pārējām teritorijām Rīgas apkārtnē ir lielāks pieteikto projektu skaits, un projekti ir gandrīz visās teritoriālajās vienībās. Citur starp VRG teritorijām vērojamas atšķirības. VRG līmenī ir teritorijas, kur katrā no tās teritoriālajām vienībām ir ieviests vismaz viens projekts, piemēram, BDR "Jūrkante", BDR "Lauku partnerība "Lielupe"" vai, kur tas ir tuvu tam, lai tiktu aptverta visa teritorija – BDR "Rēzeknes rajona kopienu partnerība", BDR "Vidzemes lauku partnerība "Brasla"", BDR "Alūksnes lauku partnerība". To nodrošina pārsvarā sabiedriskie projekti (19.22 aktivitāte). Ir plašas teritorijas, kur nav īstenots neviens projekts, piemēram partnerībās BDR "Darīsim paši!", BDR "Krāslavas rajona partnerība", bet bieži projekti koncentrējas pilsētās.

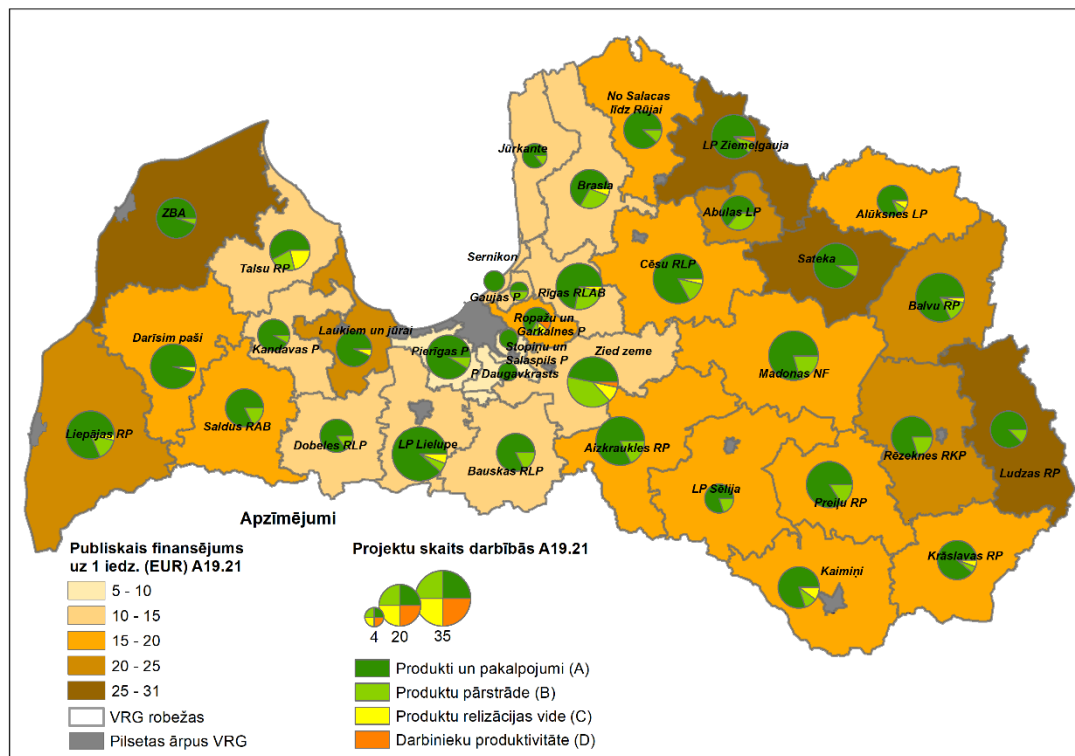
Projektu sadalījums darbības virzienos 19.21 aktivitātē ir ar izteiktu produktu un pakalpojumu attīstības (A) pārsvaru visās VRG. Produktu pārstrāde (B) ir vairāk raksturīga Publisko un privāto partnerattiecību biedrībai "Zied zeme", BDR "Rīgas rajona Lauku attīstības biedrība". Produktu realizācijas vides darbības visvairāk ir BDR "Talsu rajona partnerība", Darbinieku produktivitātes veicināšana (D) ir maz izplatīta (skat. 13. att.).

Kopējais projektu skaits 19.21 aktivitātē dažādās VRG ir atšķirīgs. Vislielākais tas ir BDR "Lauku partnerība "Lielupes"" partnerībā, un maz Rīgas apkārtnes VRG. Projektu skaitu VRG teritoriju līmenī nosaka ne tikai pašas VRG iedzīvotāju skaita lielums, bet arī teritorijas platība, atrašanās piepilsētā. Rīgas apkārtnes VRG ir pēc platības nelielas, un bieži ir urbānas teritorijas. Ja summē Rīgas apkārtnes VRG teritorijas, tad kopējais projektu skaits ir lielāks nekā citās VRG.

Izņemot Rīgas apkārtnes teritorijas salīdzinoši mazāk projektu ir biedrībās "Lauku partnerība Sēlija", "Alūksnes lauku partnerība", "Dobeles rajona lauku partnerība", "Kandavas partnerība", kurās tiek ieviesti 10-13 projekti. Publiskais finansējums uz 1 iedzīvotāju mazāks ir Rīgas apkārtnes teritorijām un attiecīgi lielāks pārējām teritorijām, jo iedzīvotāju blīvums ir atšķirīgs. Rīgas apkārtnes VRG iedzīvotāju blīvums ir 5 reizes lielāks nekā pārējās VRG teritorijās (12 cilv./km² pret 61 cilv./km²).

Projektu skaits dažādās 19.21. aktivitātes darbībās ir atšķirīgs. Tas svārstās no 4 BDR "Stopiņu un Salaspils partnerība", līdz 35 BDR "Lauku partnerība "Lielupe"". 4 Rīgas apkārtnes VRG ir ieviesti tikai 17 projekti. Darbības virziens, kas vērsts uz produktu un pakalpojumu attīstību (A), ir izplatīts visās VRG. Vairāk kā 20 projekti ir 10 VRG teritorijās, kur tikai viena BDR "Pierīgas partnerība" ir Rīgas apkārtnē. Maksimālais projektu skaits (31) ir BDR "Lauku partnerība "Lielupe"". Šis darbības virziens pārsvarā ir lauku teritorijās. Darbības virziens, kas vērsts uz produktu pārstrādi (B), ir mazāk izplatīts, kopumā 30 VRG teritorijās. Pieci un vairāk projekti ir

6 VRG teritorijās, maksimums – publisko un privāto partnerattiecību biedrībā “Zied zeme” (12). Arī B darbības virziens nav raksturīgs Rīgas apkārtnē. Darbības virziens, kas vērsts uz produktu realizācijas vidi (C), ir 14 VRG, maksimāli BDR “Talsu rajona partnerība” 4 projekti. Darbības virziens, kas vērsts uz darbinieku produktivitātes uzlabošanu, ir maz izplatīts.

13. attēls. Ieviešanā esošo projektu skaits 19.21. aktivitātes darbības virzienos

Datu avots: Autoru konstrukcija balstoties uz LAD IS

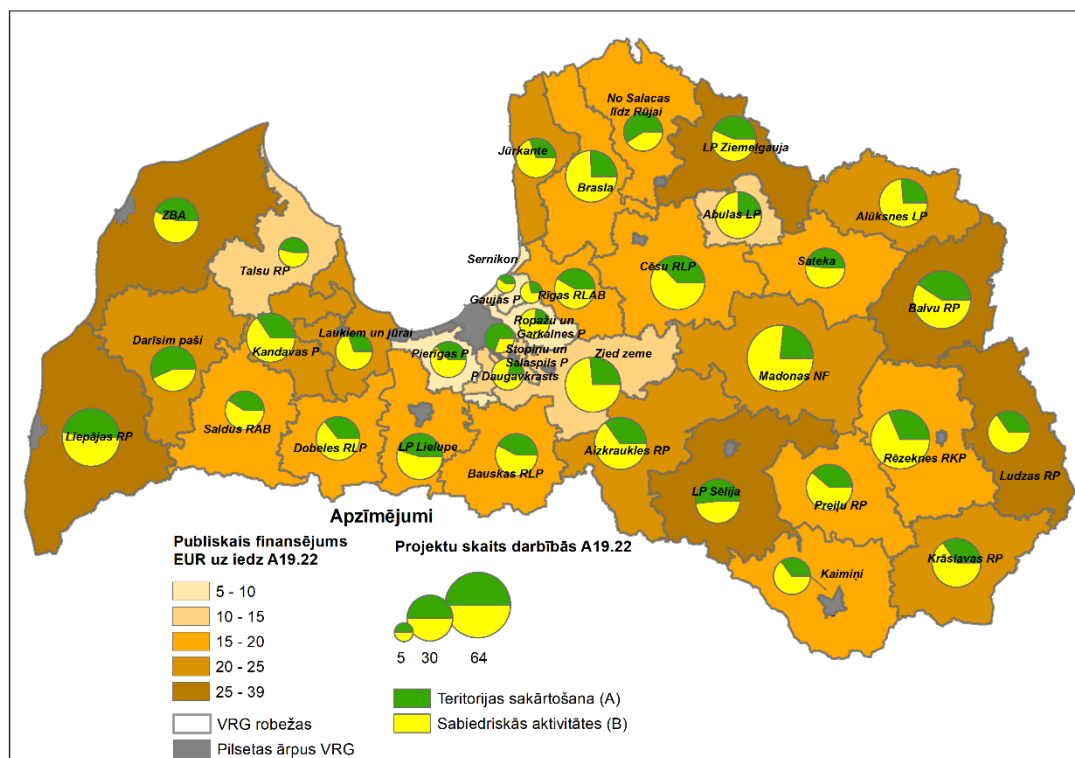
Projektu sadalījums darbības virzienos 19.22. aktivitātē ir ar sabiedrisko aktivitāšu (B) pārsvaru gandrīz visās VRG. Izteiktāk tas ir BDR “Daugavkrasts”, publisko un privāto partnerattiecību biedrībai “Zied zeme”, NOD “Madonas novada fonds”, mazāk tas izteikts BDR “Sateka”, “Ziemeļkurzemes biznesa asociācija”, bet BDR “Darīsim paši!” ir neliels teritorijas sakārtošanas darbības (A) pārsvars (skat. 14. att.).

Abas darbības – teritorijas sakārtošana (A) un sabiedriskās aktivitātes (B) - ir visās VRG. Projektu skaits ievērojami atšķiras no 5 VRG publisko un privāto partnerattiecību biedrībai “Sernikon” līdz 64 NOD “Madonas novada fonds”. Salīdzinoši Rīgas apkārtnes VRG ir mazāk projektu nekā citās VRG teritorijās. Salīdzinoši ar aktivitāti 19.21., Rīgas apkārtnē vairāk projektu ir 19.22 aktivitātē.

Darbības virzienā A vairāk kā 15 projekti ir 7 VRG, maksimums ir BDR “Liepājas rajona partnerība” (23). Darbības virzienā B ir 15 un vairāk projekti 20 VRG, maksimums NOD “Madonas novada fonds” (49).

Kopējais projektu skaits gan 19.21., gan 19.22. aktivitātē mazāks ir Rīgas apkārtnes teritorijās, sasniedzot maksimumu NOD “Madonas Novada fonds” (93 projekti). Vairāk kā 70 projekti ir vēl 5 VRG. Piecās Rīgas apkārtnes VRG ir kopumā tiek īstenoti 79 projekti, kamēr vidējais projektu skaits ir 47. Tomēr pastāv ievērojamas atšķirības arī citās lauku teritorijās. Salīdzinoši mazāk projektu ir BDR “Jūrkante”, BDR “Partnerība Laukiem un jūrai”, BDR “Talsu rajona partnerība”.

Daudzās VRG ir izteikta aktivitātes 19.22 projektu skaita dominance. 7 VRG aktivitātes 19.22 projektu skaita īpatsvars kopējā projektu skaitā pārsniedz 70%, vidēji tas ir 61%. Arī pēc publiskā finansējuma uz vienu iedzīvotāju vairāk ir saņēmušas lauku pašvaldības, kas atrodas perifērijā salīdzinājumā ar Rīgas apkārtnes VRG. To ietekmē arī plānotais pieejamais finansējums, kas atšķiras dažādās VRG un iedzīvotāju blīvums, kas Rīgas apkārtnē ir lielāks.

14. attēls. Ieviešanā esošo projektu skaits 19.22. aktivitātes darbības virzienos

Datu avots: Autoru konstrukcija balstoties uz LAD IS

Rezultātu apraksts

Projektu rezultātu vērtēšanai izmantoti pabeigti projekti, par kuriem līdz datu apkopošanas brīdim (20.08.2018.) ir iesniegts un pieejams LAD IS vismaz viens pārskats par atbalsta saņēmēja saimnieciskās darbības rādītājiem pēc projekta īstenošanas.

Radītā nodarbinātība

Ar šī rādītāja palīdzību tiek vērtēts, kādā mērā ar vietējās attīstības stratēģiju īstenošanu ir radītas nodarbinātības iespējas VRG teritorijās.

Darbavietu radīšana ir paredzēta tikai 19.21 aktivitātē, turklāt darbavietu radīšana atbilstoši MK noteikumu Nr.590 (13.10.2015.) atbalsta saņemšanas nosacījumiem ir tikai viens no iespējamiem mērķiem. Otra izvēle ir palielināt *uzņēmuma neto apgrozījumu*. Turklāt radīto darbavietu skaits nav noteikts atkarībā no saņemtā publiskā finansējuma apjoma. Vienīgais ierobežojums ir, lai tiktu radīta vismaz viena darba vieta, kura atbilst pilna darba laika ekvivalentam (PLE).

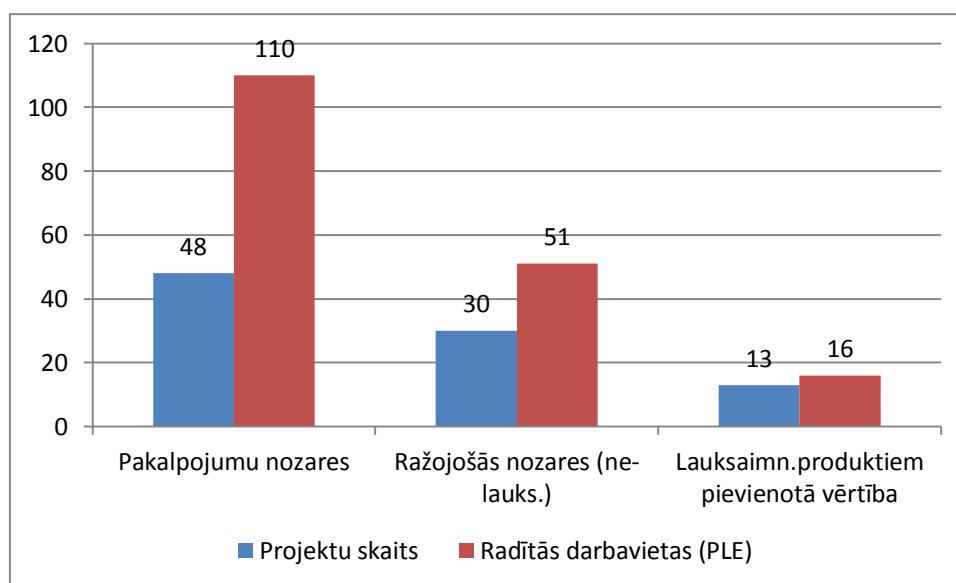
Darbavietu radīšanu kā projekta sasniedzamo mērķi ir izvēlējušies mazākā daļa atbalsta saņēmēju attiecīgajā aktivitātē. No 186 projektiem, par kuriem darba izstrādes laikā ir pieejami pārskatu dati, darbavietu radīšana ir plānota 45 projektos. Tomēr faktiski darbavietas tiek radītas arī citos projektos. Pavisam pārskatu dati

liecina par 178 jaunradītām darbavietām 92 projektos. Turklāt pārskatu rādītāji uzrāda pat nedaudz lielāku radīto darbavietu skaitu nekā attiecīgajos projektos bija plānots sasniegt trešajā gadā pēc projekta īstenošanas (radītas 178 darbavietas, plānoja 161). Pašlaik ir pieejami pārskati tikai par pirmo gadu pēc projekta (6 atbalsta saņēmējiem arī par otro gadu), tādēļ līdz uzraudzības perioda beigām stāvoklis var mainīties. Savukārt no visiem 19.21.aktivitātē īstenošanā esošajiem projektiem darbavietu radīšana ir plānota 45% jeb 455 projektos. Kopējais plānotais jaunradīto darbavietu skaits šajos projektos ir 864. Atsevišķos gadījumos plānotais darbavietu skaits ir apšaubāms - piemēram, kādā projektā plānots radīt 55 darbavietas.

Turpmāk veikta faktiski jaunradīto darbavietu analīze atbilstoši pārskatu datiem. Jaunradīto darbavietu teritoriālais izvietojums ir samērā plašs – tās atrodas 31 administratīvi teritoriālā vienībā (pilsētas vai pagasti). No tām lielākajā daļā – 17 teritorijās – ir radīts ne vairāk kā viena pilna laika darbavieta.

Radīto darbavietu dalījums pa nozarēm veikts, izmantojot projekta aprakstā minēto informāciju. No tās var secināt, ka lielākā daļa darbavietu ir radītas pakalpojumu nozarēs (110 darbavietas jeb 62%), bet 38% ir radīti ražošanas nozarēs. Starp ražošanas nozarēm dominē kokapstrāde un pārtikas rūpniecība. Tajā, skaitā 13 projektos mērķis ir vietējo lauksaimniecības produktu pārstrādes attīstība, un šajos projektos, atbilstoši pārskatu datiem, ir izveidotas 16 jaunas darbavietas.

Radītās darbavietas un atbilstošo projektu skaits dalījumā pa nozaru grupām apkopots 15. attēlā.

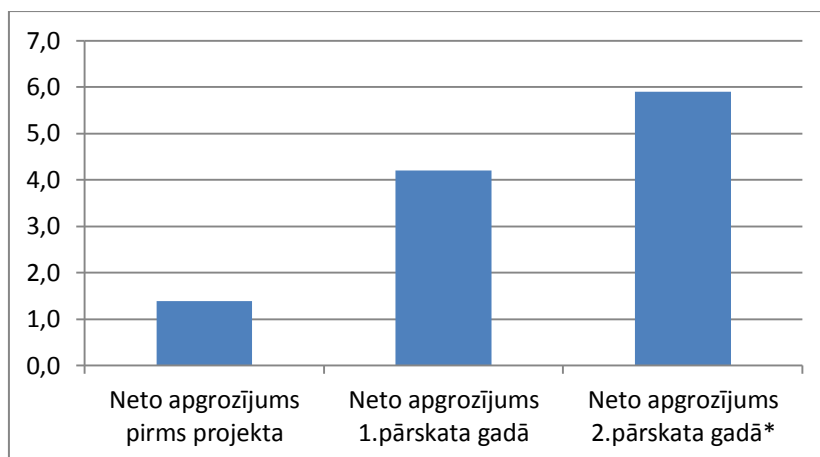
15. attēls. Jaunradīto darbavietu un tām atbilstošo pabeigto projektu A19.21 aktivitātē dalījums pa nozaru grupām (atbilstoši pārskatu datiem)

Avots: Autoru aprēķini no LAD IS datiem

Neto apgrozījuma izmaiņas

Lai izvērtētu pasākuma ieguldījumu mērķa teritoriju ekonomiskās izaugsmes veicināšanā, atbilstoši projektu mērķos iekļautajam ir vērtēts arī neto apgrozījuma pieaugums. Šo mērķi uzvēlējušies ievērojami vairāk pasākuma dalībnieku. Pārskatu dati ir apkopoti par 136 atbalsta saņēmējiem (daļai no tiem ir vairāki projekti), no kuriem par 95 saņēmējiem neto apgrozījuma pieaugums ir mērķa rādītājs.

Pārskatu dati par neto apgrozījuma izmaiņām pirms un pēc projekta ir apkopoti 16. attēlā.

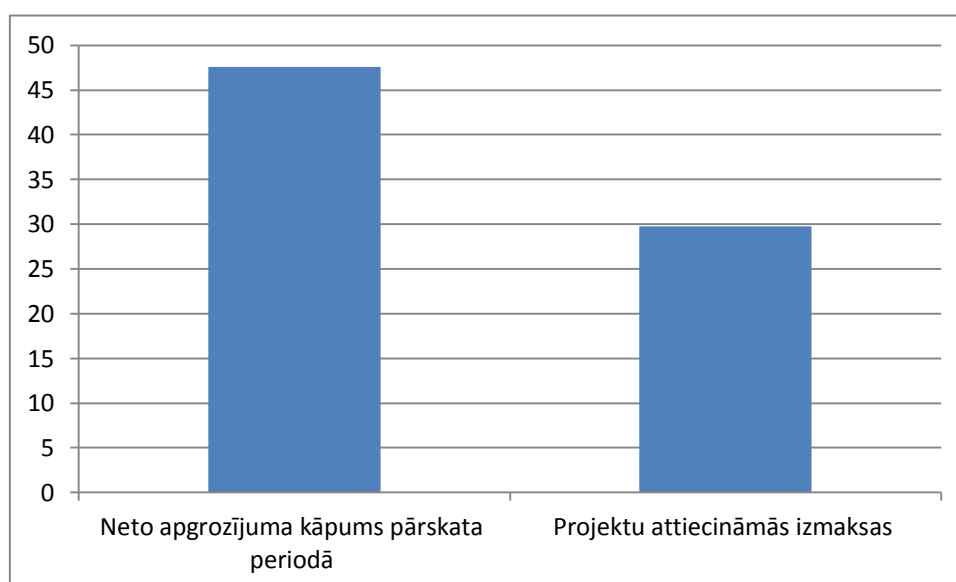
16. attēls. Atbalsta saņēmēju neto apgrozījuma izmaiņas pēc projektu realizācijas 19.21 aktivitātē (atbilstoši pārskatu datiem, milj.EUR)

* dati par 2.pārskata gadu pieejami tikai par 30 atbalsta saņēmējiem (no 95); pārējiem ir atkārtoti uzrādīti 1.pārskata gada dati

Avots: Autoru aprēķini no LAD IS datiem

Tie norāda uz ievērojamu šī rādītāja palielinājumu pēc projektu realizācijas. Tiem uzņēmumiem, kuriem uzrādīts neto apgrozījums gan pirms gan pēc projekta, palielinājums jau pirmajā pārskata gadā ir 2,4 reizes. Būtisks apgrozījuma kāpums tiek uzrādīts arī otrajā gadā pēc projekta, salīdzinot ar pirmo gadu. Šāda situācija lielā mērā skaidrojama arī ar salīdzinoši labvēlīgo ekonomisko situāciju pārskata gados (2016.-2017. g.). Vienlaikus tas ļauj vērtēt, ka ieviestie projekti kopumā ir ekonomiski veiksmīgi.

Lai novērtētu ieguldījumu efektivitāti, aprēķināts arī apakšrādītājs Neto apgrozījuma izmaiņas no % ieguldīto investīciju apjoma. Šim nolūkam aprēķināts neto apgrozījuma kāpums vidēji vienam saņēmējam, un atbilstošā projekta attiecināmās izmaksas (skat. 17. att.).

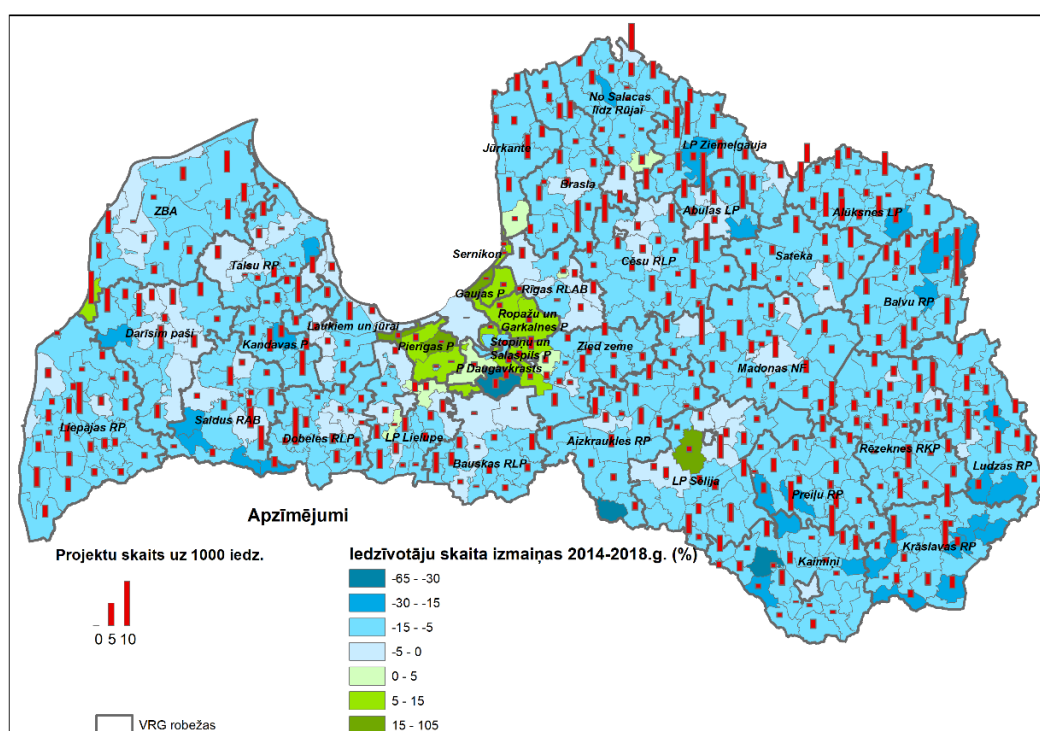
17. attēls. Neto apgrozījuma izmaiņas (atbilstoši pārskatu datiem) un projektu attiecināmās izmaksas vidēji vienam saņēmējam 19.21 aktivitātē (tūkst.EUR)

Avots: Autoru aprēķini no LAD IS datiem

No attēla datiem redzams, ka pirmajā vai otrajā pārskata gadā sasniegtais neto apgrozījuma kāpums vidēji vienam saņēmējam būtiski (1,6 reizes) pārsniedz atbalstīto projektu attiecināmās izmaksas (ar ko tiek vērtēts investīciju apjoms). Šāds rezultāts liecina par augstu ieguldījumu atdevi. Arī analizējot izvēlētās projektu nozares un veicamās darbības, var indikatīvi spriest, ka investīciju izvēle kopumā ir pārdomāta un vietējo teritoriju iespējām atbilstoša.

Iedzīvotāju skaita izmaiņas atbalstītajās teritorijās

Saskaņā ar CSP datiem iedzīvotāju skaits Latvijā laikā no 2014. gada līdz 2018. gadam samazinājies par 3,4 %, VRG teritorijās samazinājums ir 5,2%. Kopumā VRG teritorijās iedzīvotāju skaits samazinājies par 47 tūkst. no 2014.-2018. gadam. Lielāks samazinājums ir VRG teritorijās, salīdzinot ar pilsētām, kas neietilpst VRG. Teritoriāli pastāv atšķirības starp Rīgas apkārtni un pārējo Latviju. Rīgas apkārtnē iedzīvotāju skaits ir audzis, pārējā Latvijas daļā ir vērojams dažādas intensitātes samazinājums. Ir dažas teritorijas ap republikas pilsētām, kur iedzīvotāju skaits ir stabilizējies. Vislielākais samazinājums vērojams Latvijas pierobežas teritorijās. Dažās teritorijās iedzīvotāju skaita izmaiņas ir noteikuši administratīvie lēmumi, piemēram – ir slēgta vai atvērta sociālās aprūpes iestāde, kas apkalpo apkārtējās teritorijas (Jūrkalnes pagasts), vai arī tiek izmainīta administratīvā robeža, kas maina iedzīvotāju skaitu (Baldones pagasts un pilsēta), piekopta deklarēšanos veicinoša politika (Carnikavas novads) (skat. 18. att.).

18. attēls. Iedzīvotāju skaita izmaiņas 2014-2018. gadā. (%) un ieviešanā esošie projekti 19.21 un 19.22 aktivitātēs uz 1000 iedzīvotājiem.

Datu avots: Autoru konstrukcija balstoties uz CSP un LAD IS datiem

Salīdzinot ar LEADER/SVVA apakšpasākuma īstenošanā esošo projektu skaitu (19.21. un 19.22.), jāsecina, ka nav izteiktas saiknes starp iedzīvotāju skaita samazinājumu/pieaugumu un projektu skaitu.

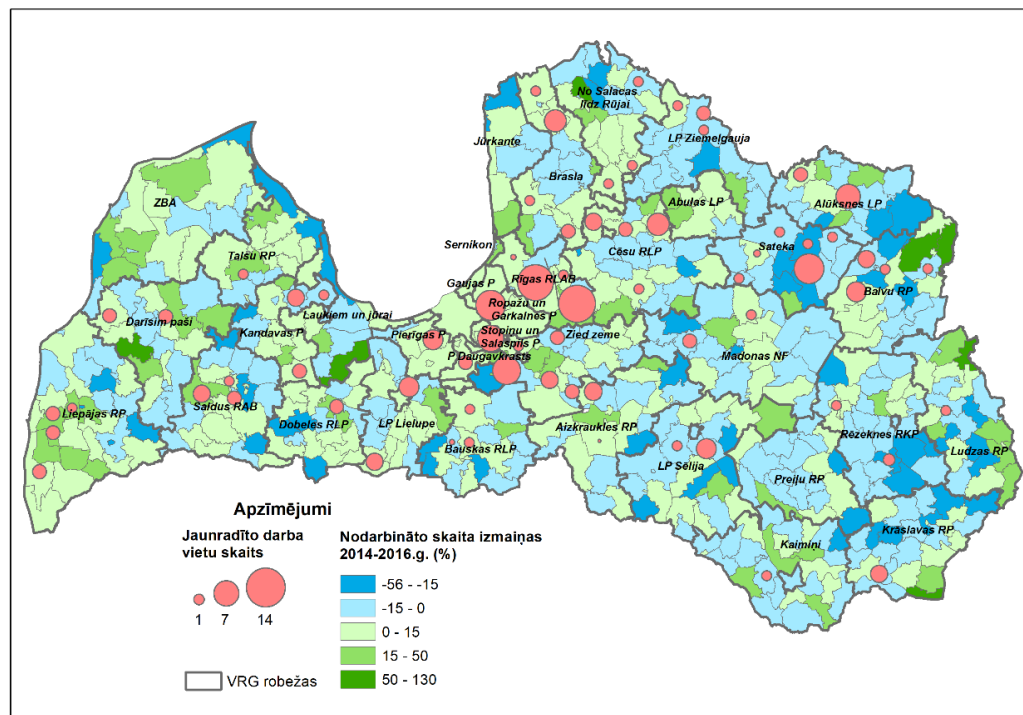
Projektu skaits vairāk saistīts ar teritorijām, kur lielāka iedzīvotāju koncentrācija – visblīvāk apdzīvotās teritorijas ir valsts centrālā daļa – ap Rīgu, “Vidzemes ass”, Zemgale, Daugavas labā krasta teritorijas, Latgales vidusdaļa ap Rēzekni. Vērojama projektu koncentrēšanās reģionu nozīmes pilsētās.

Attiecinot projektu skaitu uz 1000 iedzīvotājiem, ir vērojamas teritoriālās atšķirības. Atsevišķās teritorijās to nosaka iedzīvotāju skaita atšķirības – piemēram, Rīgas apkārtnes teritorijās vai reģionu nozīmes pilsētās, kur iedzīvotāju skaita koncentrācija nosaka zemāku projektu skaitu uz iedzīvotājiem, un otrādi – teritorijās ar mazu iedzīvotāju skaitu – lielāks rādītājs. Tajā pašā laikā – ir teritorijas, kur projektu skaitu uz 1000 iedzīvotājiem nevar izskaidrot tikai ar iedzīvotāju skaita atšķirībām.

Nodarbināto skaita izmaiņas VRG teritorijās

Nodarbināto skaits valstī 2014.-2016. gadā palielinājās par 0,79 %, VRG teritorijās vidēji par 5,9 tūkstošiem, kas veido pieaugumu 1,98 %. Tomēr teritoriāli ir lielas atšķirības: no -55% Auces un Leimaņu pagastos līdz +130% Susāju pagastā. Kopumā neliels pieaugums vērojams ap Rīgu, bet citās teritorijās nav izteiktu likumsakarību, blakus atrodas teritorijas ar pretējām tendencēm (skat. 19. att.). Valstī šajā periodā samazinājies vidējais darbinieku skaits un pieaudzis pašnodarbināto fizisko personu skaits.

Īstenošanā esošo projektu radītās darba vietas teritoriāli ir izkliedētas visā valstī. Atbilstoši pārskatu datiem, tās ir radītas 70 teritoriālajās vienībās (pagastos, pilsētās un novados bez sīkāka teritoriāla dalījuma), kas ir 12 % no visām Latvijā esošajām teritoriālām vienībām. Vairāk par 5 darbavietām ir radītas tikai 7 teritoriālās vienībās, bet mazāk par 2 darbavietām (PLE) – 33 pagastos vai pilsētās. Reģionālā dalījumā visvairāk darbavietu radīts Vidzemē (21) un Pierīgā (20), bet pārējos reģionos ievērojami mazāk: Kurzemē un Zemgalē pa 10, Latgalē – 9. Ar lielāko jaunradīto darba vietu skaitu izceļas Siguldas pilsēta (14) un Krimuldas novads (13).

19. attēls. Nodarbināto skaita izmaiņas 2014-2016. gadā. (%) un jaunradītās darba vietas 19.21.aktivitātē

LEADER/SVVA pasākumu ieguldījums ES 2020 mērķu un KLP mērķu sasniegšanā

Vadlīnijās LEADER/SVVA vērtēšanai⁵ norādīta nepieciešamība vērtēt LEADER/SVVA ieguldījumu Vienotā stratēģiskā satvara (VSS) vairāku tematisko mērķu sasniegšanā saistībā ar ES 2020 mērķiem un KLP mērķiem. Vērtēšanas aptvērums ir atkarīgs no LAP 2014-2020 noteiktās LEADER/SVVA ietekmes prioritārajos virzienos. Latvijas LAP 2014-2020 šo ietekmi nav paredzēts attiecināt uz prioritārajiem virzieniem P4 un P5, kā arī uz prioritārā virziena P2 mērķa virzienu 2A.

ES 2020 mērķi

LAP 2014-2010 prioritātes P6 tematiskais mērķis *Veicināt nodarbinātību un atbalstīt darbaspēka mobilitāti* atbilst ES 2020 mērķim *Nodarbinātība (iekļaujošā izaugsme)*. Mērķa sasniegšanas vērtēšanai noteiktie rezultāta rādītāji ir *Jaunradīto darbavietu skaits atbalstītajos projektos*, kas vērsti uz MV 6A un *Jaunradīto darbavietu skaits atbalstītajos projektos (Leader)*, kas vērsti uz MV 6B. Attiecīgais ietekmes rādītājs ir *Nodarbinātības līmenis lauku teritorijās (Nodarbinātās personas 15-64 gadu vecumā, % no kopējām)*. Iespējams izmantot no šī rādītāja atvasināto papildrādītāju personām 20-64 gadu vecuma grupā. Konteksta rādītājs ir *Nodarbinātības līmenis*. Rādītāju vērtību noteikšana dod iespēju novērtēt LEADER/SVVA pasākumu ieguldījumu izvēlētajās vecuma grupas iedzīvotāju nodarbinātības palielināšanā.

LAP 2014-2010 prioritāro virzienu P1, P2, P3 un P6 tematiskais mērķis *Nostiprināt pētniecību, tehnoloģiju attīstību un inovāciju* atbilst ES 2020 mērķim *Izpēte un attīstība / inovācija (gudrā izaugsme)*. Mērķa sasniegšanas vērtēšanai ir noteikti divi papildrādītāji: *Bruto izdevumi izpētei un attīstībai (GERD) attiecībā pret IKP* un *LAP izdevumu izpētei un attīstībai īpatsvars kopējos izdevumos, attīstībai un inovācijām*. LAP 2014-2020 līdzšinējā periodā apstiprinātie atbilstošie projekti ir attiecināmi uz inovāciju. Tādējādi iespējams noteikt rādītāju *LAP izdevumu inovācijai īpatsvars kopējos izdevumos inovācijām*.

Rādītāju vērtību noteikšana dod iespēju novērtēt LEADER/SVVA pasākumu izdevumu īpatsvaru kopējos izdevumos inovācijām.

LAP 2014-2010 prioritārā virziena P6 tematiskais mērķis *Veicināt sociālo iekļaušanu un apkarot nabadzību* atbilst ES 2020 mērķim *Nabadzība / sociālā izstumtība (iekļaujošā attīstība)*. Mērķa sasniegšanas vērtēšanai noteiktais ietekmes rādītājs ir *Nabadzības līmenis lauku teritorijās (Iedzīvotāji, kuriem ir nabadzības risks vai sociāli izstumtie, % no kopējiem)*. Papildrādītājs ir *Iedzīvotāji, kas atrodas nabadzības riska vai sociālās atstumtības stāvoklī*.

Rādītāju vērtību noteikšana dod iespēju novērtēt LEADER/SVVA pasākumu ieguldījumu iedzīvotāju, kuri atrodas nabadzības riska vai sociālās atstumtības stāvoklī, īpatsvara samazināšanā iedzīvotāju kopskaitā.

⁵ Guidelines. Evaluation of LEADER/CLLD. The European Evaluation Helpdesk for Rural Development. August, 2017. Pieejams: https://enrd.ec.europa.eu/evaluation/publications/evaluation-leaderclld_en

KLP mērķi

LAP 2014-2010 prioritārā virziena P6 tematiskie mērķi *Veicināt nodarbinātību un atbalstīt darbaspēka mobilitāti un Veicināt sociālo iekļaušanu un apkarot nabadzību* atbilst KLP mērķim *Teritoriālā attīstība un nodarbinātība*. Mērķa sasniegšanas vērtēšanai noteiktie rezultāta rādītāji ir *Jaunradīto darbavietu skaits atbalstītajos projektos projektiem, kas vērsti uz MV 6A, Jaunradīto darbavietu skaits atbalstītajos projektos (Leader) projektiem, kas vērsti uz MV 6B, Ar vietējās attīstības stratēģijām aptvertais lauku iedzīvotāju īpatsvars, no uzlabotu pakalpojumu/ infrastruktūras labumu gūstošu lauku iedzīvotāju īpatsvars*. Ietekmes rādītājs ir *Nodarbinātības līmenis lauku teritorijās (Nodarbinātās personas 15-64 gadu vecumā, % no kopējiem) un Nabadzības līmenis lauku teritorijās (Iedzīvotāji, kuriem ir nabadzības risks vai sociāli izstumtie, % no kopējiem)*. Konteksta rādītāji ir *Nodarbinātības līmenis un Nabadzības līmenis*.

Rādītāju vērtību noteikšana dod iespēju novērtēt LEADER/SVVA pasākumu ieguldījumu KLP mērķī sasniegt līdzsvarotu lauku teritoriju ekonomiku un kopienu attīstību, ieskaitot nodarbinātības radīšanu un saglabāšanu.

LAP 2014-2010 prioritārā virziena P1 2014-2010 tematiskais mērķis *Nostiprināt pētniecību, tehnoloģiju attīstību un inovāciju* atbilst KLP mērķim *Inovācija (dalībvalsts definīcija)*. Latvija dalībvalsts līmenī inovāciju nav definējusi, un uz vietējās kopienas līmeni (pagastu, novadu vai VRG teritoriju) attiecināmas inovācijas ir definētas atsevišķu VRG stratēģijās. Mērķa sasniegšanas vērtēšanai ir iespējams noteikt rādītāju *LAP izdevumu inovācijai īpatsvars pašmāju izdevumos inovācijām*.

Rādītāja vērtību noteikšana dod iespēju novērtēt LAP LEADER/SVVA pasākumu ieguldījumu KLP mērķī inovāciju nostiprināšanā.

ES bioloģiskās daudzveidības stratēģiskais mērķis

Tā kā LEADER/SVVA pasākumi LAP 2014-2010 ietvaros nav paredzēti attiecināt uz prioritāro virzienu P4, tādēļ tie arī netiek vērtēt LEADER/SVVA pasākumu ieguldījumu vides uzlabošanā un ES bioloģiskās daudzveidības stratēģijas mērķa apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un ekosistēmu pakalpojumu degradāciju, un to atjaunošanu sasniegšanu sasniegšanā.

Izvērtējot LEADER/SVVA līdzšinējo un potenciālo ieguldījumu gudras, ilgtspējīgas un integrējošas izaugsmes stratēģijas mērķu sasniegšanā, var secināt, ka sniegtais LAP 2014-2020 atbalsts M19 pasākumā sniedz ieguldījumu šādos virzienos:

Ieguldījumu stratēģijas ES 2020 īstenošanā tas sniedz ieguldījumu saistībā ar pirmo mērķi - *Nodarbinātība (iekļaujošā izaugsme)*. Ieguldījuma faktiskais apmērs pašlaik vēl ir grūti nosakāms, jo faktiskie dati pieejami tikai par nelielu daļu ieviešanā esošo projektu. Tajos plānotais rezultāts ir 864 jaunradītas darbavietas (PLE) 639 projektos, bet līdz šim faktiski sasniegtais ir 178 darbavietas (PLE) 186 pabeigtajos projektos, par kuriem iesniegtas atskaites. No minētajiem projektiem darbavietas ir radītas 92 projektos. Tomēr jāņem vērā, ka augstāk minētais faktiski radīto darba vietu skaits attiecas galvenokārt uz pirmo gadu pēc projektu realizācijas. Līdz ar to, ja arī turpmākie projektu ieviešanas rezultāti saglabāsies tikpat veiksmīgi, plānoto darbavietu skaitu izdosies sasniegt.

Izpēte un attīstība / inovācija (gudra izaugsme) mērķa īstenošanā LEADER/SVVA projekti sniedz ieguldījumu, ieviešot projektus ar jauninājumiem (inovācijās), kā arī sniedzot ieguldījumu ekonomiskajā izaugsmē. Atbilstoši projektu iesniedzēju norādītajiem datiem, lielākā daļa (67%) no ieviešanā esošiem projektiem ievieš jauninājumus SVVA stratēģiju īstenošanas teritorijā. Pasākums neparedz tiešu

ieguldījumu pētniecībā, tomēr ir saistīts ar teritoriju ekonomiskās attīstības veicināšanu. Atbilstoši saņemtajiem pārskatiem, ieviestie projekti ir veicinājuši nozīmīgu neto apgrozījuma kāpumu atbalstītajos uzņēmumos – par vairāk nekā 4.5 milj. EUR jeb par 47 tūkst. EUR vidēji vienā uzņēmumā, kas vairāk nekā 1.5 reizes pārsniedz atbilstošo projektu attiecināmās izmaksas. Mērķi kāpināt neto apgrozījumu ir izvēlējušies aptuveni 70% no atbalsta saņēmējiem 19.21 aktivitātē.

Klimata pārmaiņas / Enerģija (ilgtspējīga attīstība) atbilstošajām prioritātēm P4 un P5 mērķim LEADER/SVVA projektus nebija paredzēts attiecināt. Tomēr liela daļa projektu, kas tiek ieviesti 19.21 aktivitātē, atbilstoši pieteikumu datiem, sekmē mērķu sasniegšanu saistībā ar klimata pārmaiņām. Tas norādīts 26% no visiem šīs aktivitātes projektiem.

Mērķa *Izglītība* sasniegšanā LEADER/SVVA projektu ietekme pašlaik nav identificēta, jo lai arī pasākums ietver atsevišķas izglītojošas rīcības (ir plānots viens apmācību projekts), tiem nav konstatēta tieša un nozīmīga ietekme uz prioritārā virziena P1 tematisko mērķi - *Ieguldīt izglītībā, prasmēs un mūžizglītībā*.

Ieguldījums saistībā ar *Nabadzība / sociālā izstumtība* mērķi vērtējams kā netiešs, saistībā ar sociālās uzņēmējdarbības un infrastruktūras projektiem. Pašlaik tas skaitliski nav novērtējams, jo tam noteiktie rādītāji tieši nav attiecināmi uz M19 pasākuma aktivitātēm.

Attiecībā uz ES bioloģiskās daudzveidības stratēģisko mērķi LEADER/SVVA projektus nav paredzēts tiešā veidā attiecināt. Tiem nav plānota ietekme uz P4 rādītājiem.

No 4 izvērztajiem KLP mērķiem nozīmīgākais LEADER/SVVA ieguldījums ir mērķī *Teritoriālā attīstība un nodarbinātība*, kuram tieši atbilst prioritārais virziens P6. Atbilstoši projektu saturam, ieguldījumi daļēji attiecināmi arī uz mērķi *Inovācija*. Inovācijas ir attiecināmas tikai uz vietējās kopienas līmeni (pagastu, novadu vai VRG teritoriju).

Kopsavilkums

Pasākumā M19 tiek īstenoti divi apakšpasākumi, no kuriem nozīmīgāko ieguldījumu MV 6B mērķu sasniegšanā sniedz 19.2. apakšpasākums — atbalsts darbību īstenošanai saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju. Šis apakšpasākums sastāv no divām aktivitātēm, no kurām 19.21. aktivitāte vērsta uz vietējās ekonomikas stiprināšanu, bet 19.22. aktivitāte uz vietas potenciāla attīstību.

Novērojama liela aktivitāte projektu ieviešanā, jo līdz 01.03.2018. g. īstenošanā esošo projektu kopskaits aptver 57% no plānotā publiskā finansējuma visam periodam. Kaut arī dokumentos norādīts, ka vismaz 50% finansējuma jāpiešķir 19.21. aktivitātei, nedaudz aktīvāk tiek ieviesta otra – 19.22 aktivitāte, uz kuru attiecas 53% no piešķirtā publiskā finansējuma un 61% no projektu kopskaita.

Dalījumā pa veiktajām darbībām dominē šādas darbības: produktu un pakalpojumu radīšana un attīstība; teritorijas sakārtošana un sabiedriskās aktivitātes.

Projektu sniegums attiecībā uz šim mērķa virzienam nozīmīgāko rezultāta rādītāju – darbavietu radīšanu, vēl nav pilnībā novērtējams, jo īstenošanā esošajos projektos kopumā plānots izveidot 864 jaunas darbavietas, kas ir nozīmīgs skaits. Taču lielākā daļa projektu vēl nav pabeigti un par tiem nav saņemti pārskatu dati. Saņemtās projektu atskaites 19.21 aktivitātē liecina, ka no 186 atbalsta saņēmējiem tikai 24% bijis mērķis radīt darbavietas, tomēr faktiski darbavietas ir radītas pusē no ieviestajiem projektiem un līdz šim jaunradīto darbavietu kopskaits ir 178 (PLE). Tās ir radītas 70 teritoriālajās vienībās (pagastos, pilsētās un novados bez sīkāka teritoriāla dalījuma), kas ir 12 % no visām Latvijā esošajām teritoriālām vienībām.

Savukārt neto apgrozījuma kāpums atbilstoši pārskatu datiem ir ievērojams, un vairāk nekā 1,5 reizes pārsniedz projektu attiecināmās izmaksas. Tas būtiski pārsniedz attiecīgajos projektos plānotos rādītājus, kuri bija noteikti vai nu 10% no līdzšinējā neto apgrozījuma, vai 30% no ieguldīto investīciju vērtības.

Kopumā LAP 2014-2020 ietvaros plānotie rezultāti, atbilstoši līdzšinējiem pasākumu rezultātiem, tiek sasniegti, tomēr šie rādītāji - *procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, uz kuriem attiecas vietējās attīstības stratēģijas* un *Atbalstīto projektu radītās darbvietas* (ar mērķa rādītāju 200) nepilnīgi raksturo LEADER/SVVA daudzpusīgos mērķus. Tādēļ vērtējumā iekļauti arī citi rādītāji. LEADER projektu līdzšinējā tiešā ietekme uz kopējām nodarbinātības izmaiņām un iedzīvotāju skaita izmaiņām mērķa teritorijās nav ļoti nozīmīga, jo šīs izmaiņas galvenokārt nosaka citi faktori.

LEADER projekti dod ieguldījumu stratēģijas ES 2020 īstenošanā, kā arī KLP mērķa *teritoriālā attīstība un nodarbinātība* sasniegšanā.

3.3. SVVA stratēģiju ieviešanas aspekti, ņemot vērā VRG un projektu ieviešanu redzējumu

Lai novērtētu SVVA stratēģiju ieviešanas gaitu, tika veikta VRG pārstāvju aptauja. Šīs aptaujas mērķis bija rosināt VRG novērtēt, kāds ir atbalstāmo pasākumu potenciālais ieguldījums plānoto SVVA stratēģiju īstenošanā. Ņemot vērā LAP 2014-2020 paredzēto intervenci, VRG vadītājiem tika uzdoti desmit jautājumi, atbildes uz kuriem ļauj novērtēt gan atbalstu, ko VRG ir saņēmušas stratēģiju izstrādes gaitā, gan to, kāds ir īstenoto pasākumu ieguldījums uzņēmējdarbības veicināšanā, lauku infrastruktūras attīstībā, teritorijas apdzīvotības saglabāšanā, iedzīvotāju aktivitātes veicināšanā, lauku iedzīvotāju vajadzību apmierināšanā un citu LAP 2014-2020 mērķu sasniegšanā (Aptaujas anketa 1.pielikumā).

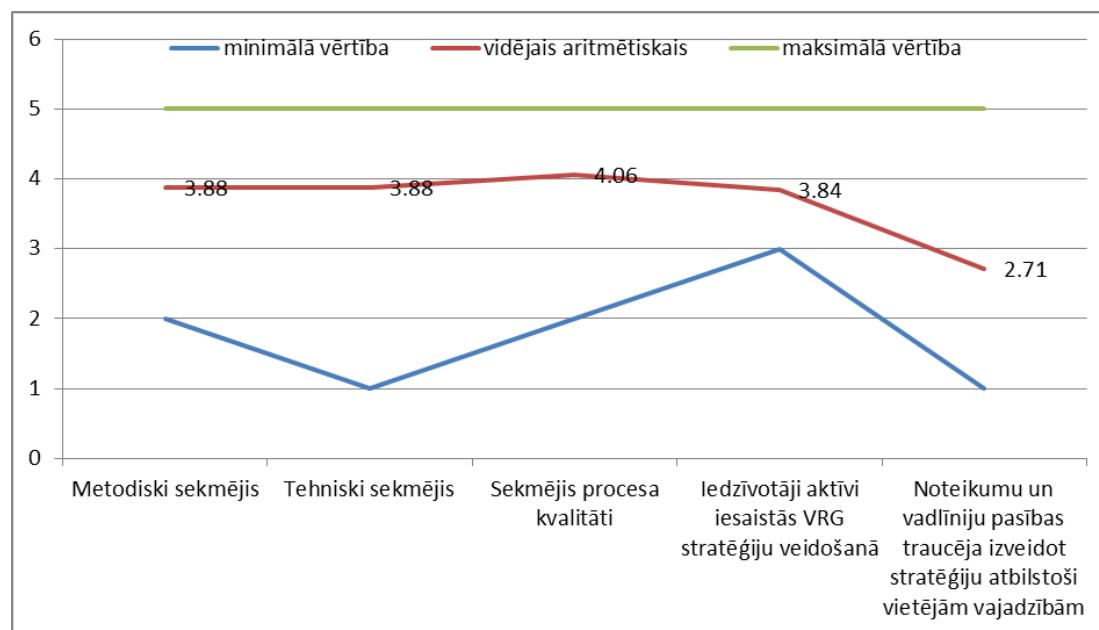
Lai iegūtu papildus informāciju aptaujas datu interpretācijai, VRG informatīvā semināra (12.11.2018.) laikā tika veiktas fokusgrupu diskusijas ar VRG pārstāvjiem (diskusijas jautājumi 8.pielikumā). Lai saprastu VRG skatījumu uz novērtēšanas jautājumiem, aptaujā VRG pārstāvji tika lūgti novērtēt SVVA lomu vietējā attīstībā, pamatojot savu vērtējumu. VRG ir veikušas vērtējumu ļoti atšķirīgi. Visplašāk ir izvērstas atbildes uz jautājumiem, kas saistīti ar administratīvās kapacitātes atbalstu VRG – stratēģiju sagatavošanas un īstenošanas veicināšanas aktivitātes. No SVVA stratēģiju īstenošanas aktivitātēm visaugstāk novērtēta apdzīvotības saglabāšana. VRG pārstāvjiem visbiežāk grūtības sagādāja atbildes uz jautājumiem par sociālajiem jautājumiem, uzņēmējdarbību, inovācijām. Iespējams, ne visu VRG pārstāvji ir izpratuši uzdoto jautājumu jēgu. Liela daļa VRG pārstāvju savos vērtējumos projektu skaitu minēja kā vienīgo sprieduma kritēriju, citi argumenti ļoti reti tika izmantoti.

VRG pārstāvjiem tika lūgts novērtēt 10 galvenās dimensijas (aspektus), cik lielā mērā LEADER projekti ir ietekmējuši VRG teritorijas attīstību un iedzīvotāju aktivitāti dažādās jomās, piemēram, vai ir uzlabojusies situācija uzņēmējdarbībā un vai LEADER aktivitātes sekmējušas sociāli maznodrošināto iekļaušanu. Katrai dimensijai bija arī detalizēti jānovērtē un jāpaskaidro, kā, piemēram, tāda vai citāda aktivitāte ir ietekmējusi darba vietas radīšanu maznodrošinātajiem vai arī jaunu mārketinga paņēmienu izmantošanu. Ar pilnu galveno dimensiju un aspektu sarakstu var iepazīties 7.pielikumā. VRG pārstāvji katru dimensiju un aspektu novērtēja 5 punktu skalā, kur 1 apzīmēja vissliktāko vērtējumu un 5 – visaugstāko vērtējumu.

Ņemot vērā VRG atšķirības, vērtējumu subjektīvo raksturu, ko noteica VRG pašas, tādēļ atbildes analizētas, izmantojot informāciju par konkrētās VRG

plānotajiem un atbalstītajiem pasākumiem, to atbilstību SVVA stratēģijās identificētajām mērķgrupām, to vajadzībām, teritorijas attīstības problēmām kopumā, t.i., kvantitatīvo datu analīzi papildinot ar kvalitatīvo datu analīzi. Ne visas VRG ir sniegušas izsmeltošas atbildes uz uzdotajiem jautājumiem – daļa jautājumu nav atbildēti, uz citiem sniegtas aptuvenas atbildes. Apkopotā informācija tomēr ļauj konstatēt dažas tendences, kas iezīmējas VRG darbībā SVVA īstenošanā.

VRG vadītāju vērtējums par SVVA stratēģiju izstrādi un ieviešanas gaitu

20. attēls. VRG vadītāju atbildes uz jautājumu bloku “Cik lielā mērā sagatavošanās atbalsts ir nodrošinājis SVVA stratēģiju izstrādi?”

*Aprēķinu bāzes atšķiras, jo vairāku biedrību pārstāvji nav norādījuši savu vērtējumu uz atsevišķiem jautājumiem.

Sagatavošanās atbalsta devums SVVA stratēģiju izstrādei ir novērtēts kā nozīmīgs metodiskajos, tehniskajos, kvalitatīvajos, iedzīvotāju iesaistes aspektos (vidēji 3,7 balles). Neviennozīmīgi ir vērtēta metodikas un MK noteikumu ietekme uz vietējo vajadzību definēšanu un apmierināšanu. Vairāku VRG pārstāvji uzsvēra, ka Latvijas Lauku forums (LLF) un Valsts Lauku tīkls (VLT) ir metodiski sekmējais SVVA stratēģiju izstrādi, organizējot seminārus un prasmīgi komunicējot. Novērtējot tehnisko atbalstu, vairums VRG pārstāvju norādīja, ka ir apmierināti ar piešķirto finansējumu nepieciešamo darbinieku un ekspertu algošanai. Raksturojot procesa kvalitāti, VRG pārstāvji minēja, ka SVVA stratēģijas izstrādē ir izmantoti dažādi paņēmieni, lai iesaistītu vietējos iedzīvotājus, t.i., semināri, darbnīcas, forumi, darba grupas. Visbiežāk iedzīvotāju iesaistes forma bija semināri. Daudzu VRG pārstāvju nenorāda konkrētu iesaistīto iedzīvotāju skaitu, tomēr tie, kas norāda, visbiežāk piemin aptuveno skaitu - 100 iedzīvotāju. Kopumā VRG norāda, ka iedzīvotāju iesaiste ir bijusi viduvēja, ko kontrastē ar vērtējumu ballēs. VRG noteikumu un vadlīniju prasību ietekmi uz vietējām vajadzībām VRG vidēji novērtēja kā “daļēji traucēja”, pamatojot to ar:

- vienotas SVVA stratēģiju izstrādes metodoloģijas nepilnīgas izpratnes,
- atbalsta nepieciešamību autoceļiem,
- izmaiņām sociālās uzņēmējdarbības regulējumā stratēģijas izstrādes laikā, kas neļāva piedalīties biedrībām,

- ierobežojumi atsevišķām mērķgrupām,
- jauno regulējumu, kas neatbalsta lauksaimniecības produkcijas ražošanu.

Daudzas VRG nebija skaidrojušas savu vērtējumu. Fokusgrupu diskusijās iegūtā informācija liecina, ka daudzās kopienās, īpaši attālāk no galvaspilsētas, ir samērā šaurs aktīvo iedzīvotāju loks – pārsvarā tie, kas jau ir aktīvi, ir pieteikuši un realizējuši projektus. Iespējams, izmantotās darba formas - semināri, darbnīcas, forumi, darba grupas - nav pietiekami efektīvas, lai aizsniegtu plašākas iedzīvotāju grupas.

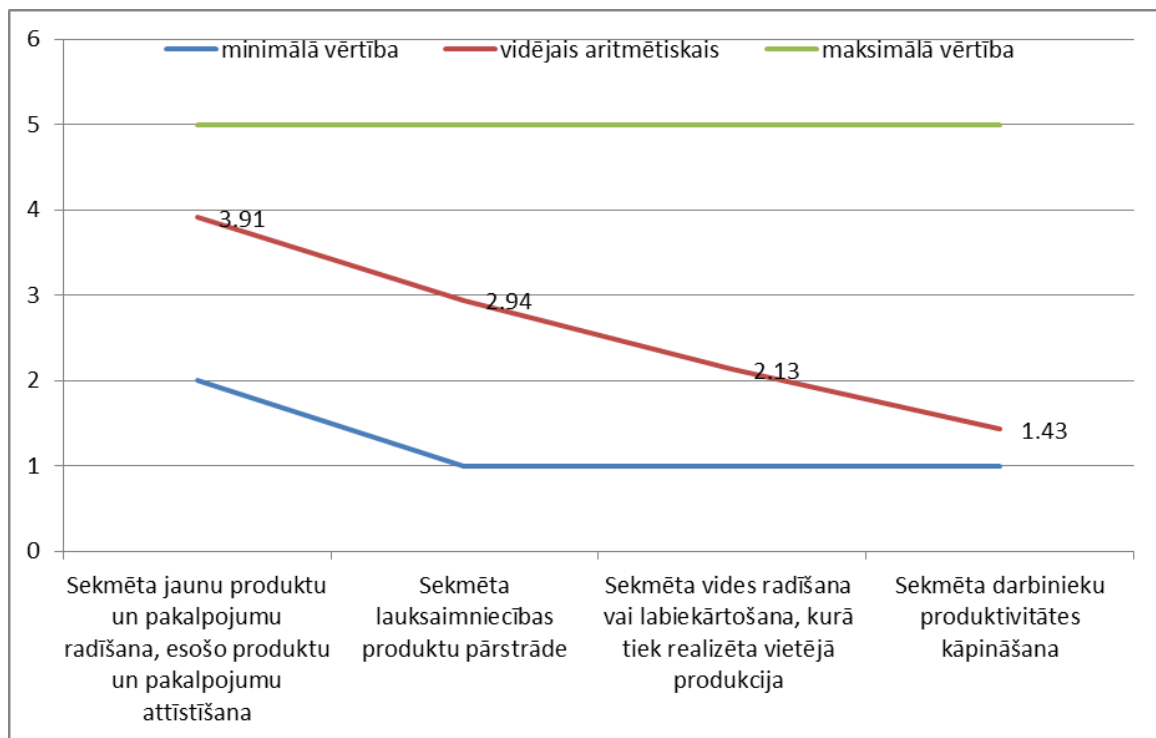
Analizējot atbildes uz jautājumiem, kas fokusgrupu diskusijās tika uzdoti, lai noskaidrotu VRG pārstāvju izpratni par SVVA stratēģiju mērķgrupām, var konstatēt, ka bieži netiek diferencēti jēdzieni “mērķgrupas”, “ieinteresētās puses”, “labuma guvēji”, bieži vien ar šiem jēdzieniem tiek saprasti projektu pieteicēji. VRG savā darbībā vairāk koncentrējas uz potenciālajiem projektu pieteicējiem – uzņēmējiem, vietējām NVO, pašvaldībām. Izpratne par jēdzieniem “teritoriālā kohēzija”, “sociālā iekļautība” daudziem VRG pārstāvjiem ir nepilnīga.

Tika izteikts viedoklis, ka nav viegli strādāt arī ar relatīvi aktīvām iedzīvotāju grupām. Piemēram, problemātiska ir jauniešu iesaiste. Ir maz jauniešu līderu, kas paši spētu izstrādāt projektus. Pieaugušo iesaiste un noteicošā loma projektu mērķu un vajadzību definēšanā ne vienmēr atbilst pašu jauniešu interesēm. Šos projektus ir problemātiski uzturēt piecus gadus. Šiem projektiem vajadzētu saīsināt uzraudzības periodu, jo jaunieši bieži dodas projām no teritorijas. Tieši tādēļ jaunatne nav mērķgrupa VRG darbā.

Diskusijas dalībnieki norādīja uz daudzām problēmām MK noteikumos, kas regulē projektu realizēšanas nosacījumus, īpaši iepirkuma procedūras, kas ievērojami apgrūtina un bieži vien pat padara nerealizējamus daudzus projektus, īpaši nelielu objektu būvniecību. Daudzi nosacījumi mainās laikā starp projekta apstiprināšanu un realizēšanu, tādēļ nevajadzētu pieteikumos pieprasīt pārāk detalizētu budžeta tām. Piemēram, ja būvniecības projektā paredzēts iegādāties pamatlīdzekļus, kuri tiks iegādāti pēc ēkas uzcelšanas, vajadzētu ļaut cenu aptauju veikt ~6 mēnešus pirms iegādes, projekta pieteikumā iekļaujot tikai cenu izpēti, jo pēc ~2 gadiem, kad projekts tiks īstenots, būs mainījušās gan cenas gan modeļi.

Sagatavošanās atbalsts ir devis nozīmīgu ieguldījumu LEADER stratēģiju izstrādē, tai skaitā konsultācijas, metodisko, tehnisko palīdzību, ieguldījumu pašu stratēģiju izstrādes procesā, bez kā stratēģiju izstrāde nebūtu bijusi iespējama. VRG uzskata, ka sagatavošanās atbalsts ir bijis pietiekošs visos jautājuma aspektos. VRG neviennozīmīgi vērtē regulējuma ietekmi uz vajadzību noteikšanu.

Nemot vērā stratēģiju analīzi, jāsecina, ka to izstrādes kvalitāte formāli atbilst izstrādes metodikai, tomēr, vajadzību, mērķu un rīcību definējumi ne vienmēr ir loģiski saistīti, kas liek domāt par nepieciešamību uzlabot zināšanas stratēģiju izstrādē. Lai gan daudzas VRG ir minējušas, ka regulējums un metodiskās vadlīnijas neietekmē vajadzību noteikšanu, stratēģiju analīze liek secināt, ka šī ietekme tomēr pastāv tajā izpratnē, kā VRG pielieto vadlīnijas savās teritorijās.

21. attēls. VRG pārstāvju atbildes uz jautājumu bloku “Cik lielā mērā ir uzlabojusies situācija uzņēmējdarbībā VRG teritorijā?”

*Aprēķinu bāzes atšķiras, jo vairāku VRG pārstāvji nav norādījuši savu vērtējumu uz atsevišķiem jautājumiem.

Ietekme uz uzņēmējdarbību ir vērtēta kā vidēja (vidējais vērtējums 2,7 balles). Augstāk vērtēts ir jaunu produktu un pakalpojumu radīšanas aspekts, kur ir vislielākā interese no projektu iesniedzēju puses. Viduvējs vērtējums ir lauksaimniecības produktu pārstrādes aspekts, ar attiecīgi mazāku projektu iesniegumu skaitu, zemu vērtēta ir vides radīšana un apmācības. Anketās VRG pārstāvji norāda, ka uzņēmēju interese par dalību projektos ir pietiekami augsta, arī atbalstīto projektu skaits ir salīdzinoši liels, aptuveni 10-20 projektu vidēji vienā VRG.

Kopumā gan atbildēs reti norādīts, kādās nozarēs, kādi pakalpojumi vai produkti radīti. Dažas atbildes liecina, ka projekti ir saistīti ar pakalpojumu sniegšanu. Saglabāto vai no jauna radīto darbavietu skaits nav liels, tomēr jāņem vērā tas, ka projekti paredz neliela mēroga darbības, arī finansiālais atbalsts nav liels. Daļā projektu ir atbalstīti mikrouzņēmumi, kas rada iespējas iedzīvotājiem kļūt par pašnodarbinātajiem. Tipiskākās atbildes par saglabātajām vai no jauna radītajām darbavietām ir robežās no 5 līdz 10.

Uzņēmēju interese par lauksaimniecības produktu pārstrādi ir neliela. Daži Rīgas apkārtnes VRG pārstāvji norāda, ka kopumā ekonomiskā aktivitāte lauksaimniecības nozarē šajā reģionā ir zema un tās ietekme “uz kopējo novada makroekonomisko situāciju ir minimāla”. To VRG pārstāvji, kas norādīja konkrētu projektu skaitu saistībā ar lauksaimniecības produktu pārstrādi, visbiežāk min no viena līdz pieciem projektiem.

Vēl retāk VRG pārstāvji norāda, ka projekti ir radījuši vai labiekārtojuši tirdzniecības vietas vides, vietējās produkcijas realizācijai.

Daudzi vietējie iedzīvotāji, kas nodarbojas ar, piemēram, siera gatavošanu mājās apstākļos, nav ieinteresēti paplašināt savas darbības apjomus. Mājražošanas “legalizēšana” radīs papildus apgrūtinājumus un izdevumus, nepieciešams iekārtot PVD prasībām atbilstošu telpu pārstrādei, sagatavot projekta pieteikumu utt., bet

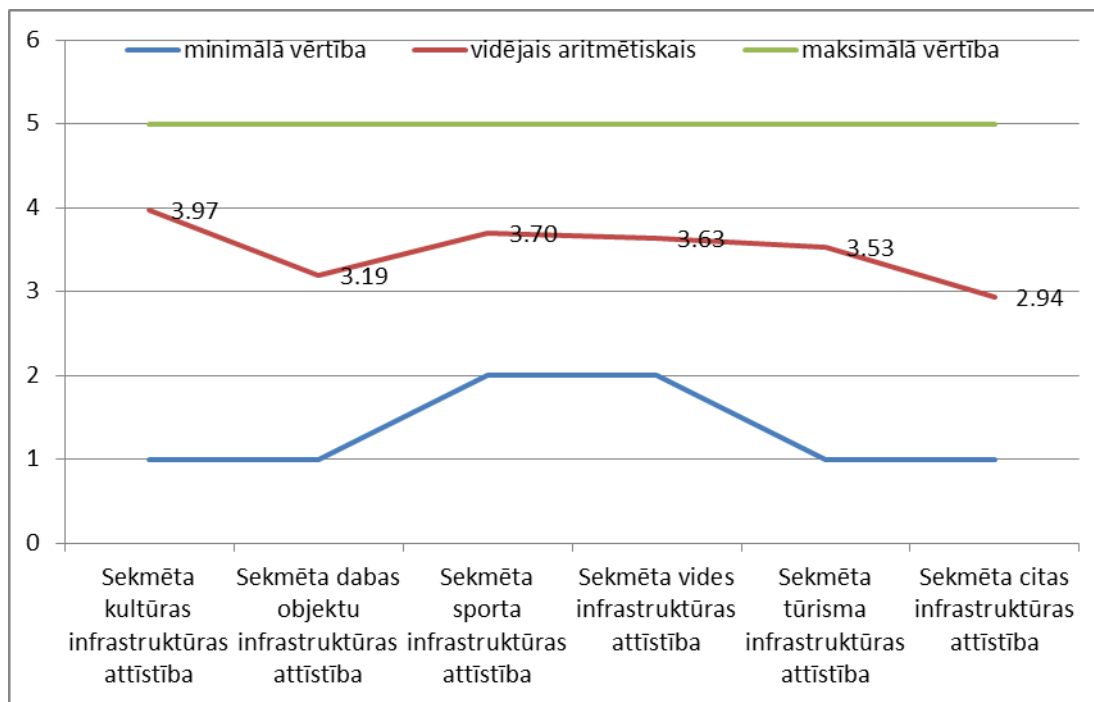
iespējas paplašināt produkcijas noietu tuvākajā apkārtnē ir ierobežotas, bet Rīgas tirdziņu apgūšana prasīs papildus resursus. Tāpat tika izteikti viedokļi, ka LEADER finansējums uzņēmējdarbības atbalstam ir nepietiekams, projektu pieteikšanu ierobežo arī banku kreditēšanas ierobežojumi, būvniecības procedūras, sasniedzamie rādītāji. VRG respondenti iesaka radīt iespēju iesniegt projektus tieši LAD, atvēlēt šiem projektiem lielāku finansējumu, vienkāršot projektu pieteikšanas procedūras. Tas liecina, ka VRG pārstāvjiem un iedzīvotājiem nav pietiekošas zināšanas par LAP 2014-2020 pasākumiem un iespējām.

Raksturojot, vai realizētie projekti ir sekmējuši darbinieku produktivitātes kāpināšanu, respondenti visbiežāk ir norādījuši, ka šādi projekti nav īstenoti vai to skaits (kā arī iesaistīto darbinieku) ir neliels. Dažu VRG pārstāvji norāda, ka nav pieprasījuma pēc šādiem projektiem vai arī to īstenošanu apgrūtina dažādi normatīvajos aktos noteiktie ierobežojumi (stingras prasības, noteikts minimālais laiks periods, kad jānodarbina darbinieks projekta īstenošanas laikā). Šajā pozīcijā ir grūti konstatēt kādas likumsakarības, jo līdzīgus situācijas vērtējumus sniedz VRG, kas darbojas gan Rīgas apkārtnē, gan perifērijā. Arī stratēģisko mērķu formulējumi ir visai līdzīgi, dažreiz pat minētas konkrētas rīcības, kas paredz darbinieku produktivitātes kāpināšanu.

Fokusgrupu diskusijās izskanēja viedokļi, ka prasības uzraudzībai pēc projekta realizācijas apgrūtina iespējas izmantot atbalstu darbinieku kompetenču un produktivitātes celšanai, īpaši tas attiecas uz noteikto minimālo laika periodu, kad jānodarbina darbinieks projekta īstenošanas laikā. No projekta pieteicējiem neatkarīgu apstākļu dēļ ne vienmēr to iespējams realizēt tā, kā bijis sākotnēji iecerēts.

LEADER stratēģiju ieviešana ir devusi ieguldījumu uzņēmējdarbības uzlabošanā, īpaši, tas attiecas uz mazajiem uzņēmējiem, amatniekiem, pašnodarbinātajām personām, individuālajiem komersantiem, uz ko ir vērstas LEADER aktivitātes. Tas attiecas visvairāk uz jaunu produktu un pakalpojumu radīšanu un esošo uzlabošanu. VRG skatījums te sakrīt ar LAD datiem par projektu iesniegumiem 19.21 aktivitātes A darbības virzienā, kur ir vislielākā aktivitāte.

Uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātes tiek īstenotas nevienmērīgi. Salīdzinoši maza ir interese par pārstrādes attīstību un pavisam niecīga par vides veidošanu produkcijas realizācijai. Tikpat kā netiek realizētas aktivitātes darbinieku produktivitātes kāpināšanai, kas saistītas ar apmācībām. VRG pārstāvju vērtējumā tas lielā mērā saistīts ar apmācību organizēšanai izvirzīto prasību neatbilstību vietējām vajadzībām. Kas liecina, ka trūkst izpratne par izvirzītajām prasībām un sniegtajām iespējām pasākuma ietvaros gan VRG pārstāvjiem, gan potenciālajiem atbalsta saņēmējiem.

22. attēls. VRG pārstāvju atbildes uz jautājumu bloku “Cik lielā mērā ir sekmēta lauku infrastruktūras attīstība?”

*Aprēķinu bāzes atšķiras, jo vairāku biedrību pārstāvji nav norādījuši savu vērtējumu uz atsevišķiem jautājumiem.

Ietekme uz infrastruktūras attīstību tika novērtēta vidēji nozīmīga (vidēji 3,5 balles) kultūras, vides, sporta, tūrisma aspektos, kā vidēja – dabas un citu objektu infrastruktūrai.

Analizējot SVVA stratēģijas, var secināt, ka bieži vien šajos dokumentos nav diferencēti dažādi infrastruktūras elementi. Daļa objektu pārsvarā nodrošina vietējo iedzīvotāju vajadzības saturīgi pavadīt brīvo laiku – izmantot kultūras un sporta infrastruktūru, savukārt dabas un it īpaši tūrisma objektu labiekārtošana sekmē lauku teritorijām nozīmīgas ekonomikas aktivitātes – tūrisma – attīstību. Daļā stratēģiju apvienota infrastruktūras un vietējas kopienas aktivitāšu veicināšana. Arī fokusgrupu diskusiju laikā iegūtie viedokļi liecina, ka infrastruktūras objekti bieži vien netiek diferencēti pēc tā, kādām aktivitātēm tie domāti un kādas sociālas grupas ir labuma guvējas. Ne vienmēr gan iespējams to precīzi nošķirt. Sporta un kultūras infrastruktūras objektus Rīgas apkārtnes teritorijās bieži vien izmanto arī galvaspilsētas iedzīvotāji brīvdienās, savukārt no Rīgas attālākās teritorijās šos objektus izmantos galvenokārt vietējie iedzīvotāji.

Aptaujātie VRG pārstāvji salīdzinoši augsti vērtē projektu ietekmi uz kultūras infrastruktūras attīstību. Visbiežāk pieminēti atslēgas vārdi, raksturojot šo jomu, ir “kultūras nami”, “kultūras mantojums” un “kultūrvēsturiskie objekti”. Kopumā šajā nozarē ir iesniegti un apstiprināti daudzi projektu pieteikumi (vairāk nekā 90), kas varētu liecināt par vietējās kopienas lielo interesi par kultūras dzīvi. No otras puses, tā ir iespēja, ko piedāvā LEADER aktivitāte, ko izmanto VRG. Starp tām VRG, kas sniegušas zemu vērtējumu par kultūras infrastruktūras attīstību ir gan tādas, kas darbojas Rīgas apkārtnē, gan tādas, kas atrodas perifērijā. Rīgas apkārtnes VRG partnerības savās stratēģijās neizvirza mērķus un neparedz rīcības, kas vērstas uz kultūras infrastruktūras attīstību, savukārt pārējās gan paredz “sabiedrībai nozīmīgu teritoriju veidošanu un sakārtošanu”, “publiski pieejama un sabiedrībai nozīmīga kultūras mantojuma saglabāšanu”, “labiekārtotus muzejus vai novadpētniecības

telpas”, “labiekārtotas piemiņas vietas” u.c. Kopumā gan šajā pozīcijā dominē četru un piecu punktu vērtējumi.

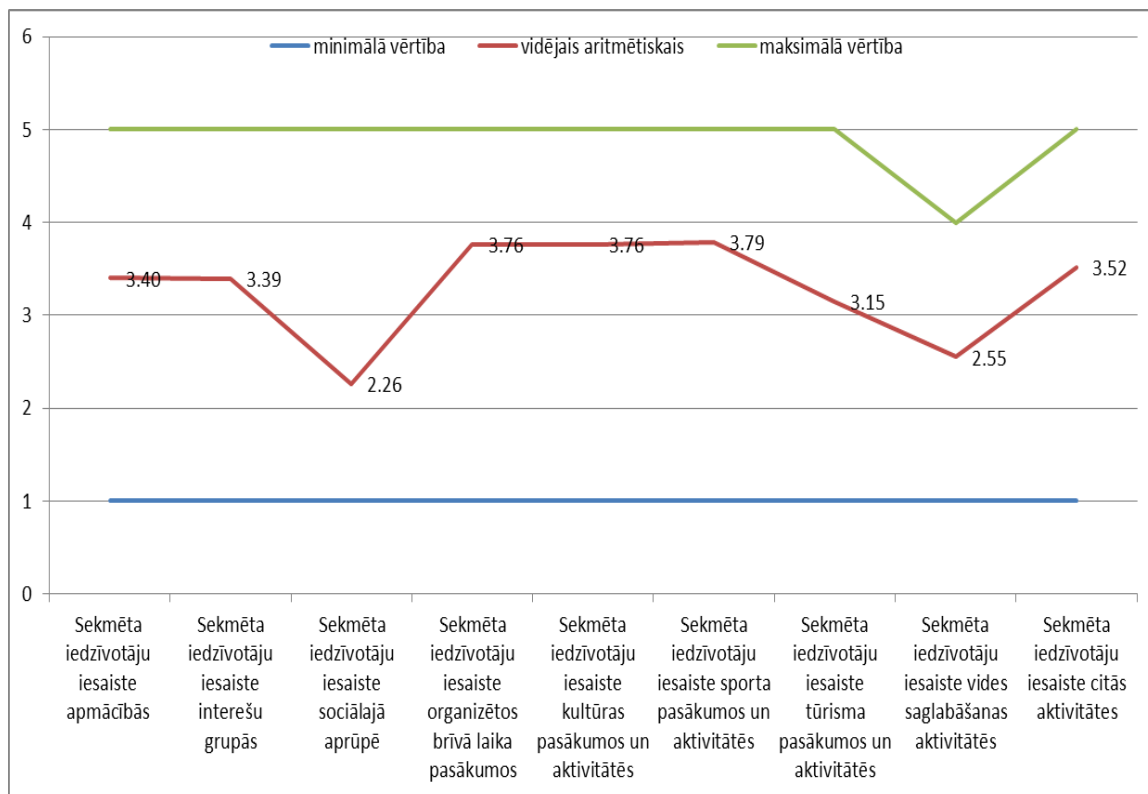
Par projektu ietekmi uz dabas objektu infrastruktūras attīstību no respondentu atbildēm var uzzināt ļoti maz, jo daudzas (14) no aptaujātajām VRG šajā pozīcijā nav sniegušas vērtējumu. Par sporta infrastruktūras attīstību nav vērtējuma no 12 VRG, par vides infrastruktūru - no 16 VRG, par tūrisma infrastruktūru – no 16 VRG, par citas infrastruktūras attīstību - no 19 VRG.

Dažas VRG pārstāvju atbildes liecina, ka projekti ir bijuši saistīti ar bērnu vai sporta laukumu izveidi/sakārtošanu, skatu torņa būvi vai dabas takas ierīkošanu. Tikpat skopas ir VRG pārstāvju atbildes par projektu ietekmi uz sporta infrastruktūras attīstību. Te ir pieminēta veloseliņu izbūve, sporta laukumu izveide. Dažu VRG pārstāvju atbildes liecina, ka ar sporta jomu saistīto projektu skaits ir neliels, bet tie pēc piesaistīto finanšu apjoma ir vērēnīgi.

Dažas atbildes liecina, ka VRG pārstāvji nav sapratuši, kā vērtēt projektu ietekmi uz vides infrastruktūras attīstību. Par to liecina atbildes, kas pēc satura ir līdzīgas tām, ko norādījuši, raksturojot dabas un sporta infrastruktūras objektus. Visbeidzot, vērtējot projektu ietekmi uz tūrisma infrastruktūras attīstību un citas infrastruktūras attīstību, jāsecina, ka 19 aptaujāto VRG pārstāvji ir sniegušas savu vērtējumu ballēs. Vēl mazāk ir to atbilžu, kurās ir pamatots izteiktais vērtējums. Atbildes uz jautājumiem par sporta infrastruktūras objektiem bieži dublējas ar iepriekš analizētajām atbildēm saistībā ar kultūras un dabas objektiem. Visbeidzot jāpiemin, ka pastāv statistiski nozīmīgas atšķirības Rīgas apkārtnes un citu reģionu VRG vērtējumā par tūrisma infrastruktūras attīstību. Rīgas apkārtnes VRG vērtējumos ir kritiskāki par kolēģiem citos reģionos (vidējais aritmētiskais vērtējums attiecīgi 2.75 un 4.09). To iespējams izskaidrot, ka citos reģionos tūrisma nozarei ir nozīmīgāka ietekme gan uz ekonomiku, gan arī sabiedrības attīstību kopumā.

Ieguldījums lauku infrastruktūras attīstībā ir vērtējams kā nozīmīgs, jo liela daļa no projektiem ir vērsti vai nu uz ražojošo infrastruktūru – aktivitātē 19.21 vai arī sabiedriska rakstura pakalpojumiem aktivitātē 19.22. VRG novērtējušas ietekmi kā nozīmīgu visos jautājuma aspektos. To apstiprina arī projektu skaits, kas pieteikts abās aktivitātēs un to specifika.

Pašlaik infrastruktūras projekti dominē abās aktivitātēs. Atsevišķas VRG izsaka priekšlikumu attiecināt infrastruktūras izmaksas arī uz sadarbības projektiem, palielināt uzņēmējdarbības projektu īpatsvaru, kas var liecināt par nepieciešamību pēc ražojošās un sabiedriskās infrastruktūras daļas pieauguma. Lai atbildētu uz šo jautājumu, būtu nepieciešama sīkāka VRG vajadzību izpēte. Tāpat diskutējams ir jautājums par prasību, ka par sabiedriskā labuma projektu izmantošanu nedrīkst ņemt samaksu. Iespējams, ka šāda prasība nevarētu tikt pielietota vienmēr un visos gadījumos.

23. attēls. VRG pārstāvju atbildes uz jautājumu bloku “Cik lielā mērā sekmētas sabiedriskās aktivitātes?”

*Aprēķinu bāzes atšķiras, jo vairāku biedrību pārstāvji nav norādījuši savu vērtējumu uz atsevišķiem jautājumiem.

Sabiedriskās aktivitātes vērtētas kā vidēji nozīmīgas (vidējais vērtējums 3,4 balles) ar augstāk vērtējot brīvā laika, kultūras, sporta aktivitātes; kā vidējas vērtētas apmācības, interešu grupas, tūrisma aktivitātes; kā maz sekmētas tiek vides saglabāšana un sociālajā aprūpē.

SVVA stratēģijās – mācīšanās, zināšanas ir augstu vērtēta vajadzībās (SVID analīzē), bet maz atspoguļojas mērķos un rīcībās. Tas atspoguļojas rezultātos – mācības ir iekļautas tikai 4% no aktivitātes 19.22.B ieviešanā esošajiem projektiem, kas ir atbilstoši mērķu un rīcību formulējumu biežumam. VRG secinājumi – mācības ir devušas viduvēju ietekmi (relatīvi lielāka, nekā tas ir norādīts mērķos). Cēloņi ir vajadzību mērķtiecīgas virzības nepilnības, izmantojot mērķu un rīcību formulējumus, atbalsta nosacījumu un vērtēšanas kritēriju pielietojumu. Tas rezultējas pieejamā finansējuma sadalē starp SVVA stratēģiju mērķiem un rīcībām, kā arī ir citi formāli ierobežojumi. Vairāku VRG pārstāvji sniedz līdzīgas atbildes uz jautājumiem, kas vērtē projektu ietekmi uz iedzīvotāju iesaisti interešu grupās. Kopumā ir liela interese no dažādām iedzīvotāju grupām – senioriem, medniekiem, deju kolektīviem un draudzēm, kas norādīts atbilžu skaidrojumos. Atbalstīto projektu skaits ir neliels.

Respondenti kritiski vērtē projektu ietekmi uz iedzīvotāju iesaisti sociālajā aprūpē. Vairākums aptaujāto norāda, ka tādu projektu nav, vai to skaits ir kritiski mazs (1-2 projekti). Dažas atbildes liecina, ka kopumā iedzīvotājiem nav liela interese iesaistīties šīs jomas problēmu risināšanā. Ļoti līdzīgi ir respondentu vērtējumi par projektu ietekmi uz brīvā laika, kultūras un sporta pasākumiem un aktivitātēm. Vērtējot šīs jomas, respondenti dažkārt ir iekļāvuši identiskas atbildes – “ļoti lielā mērā”, “Interesi par aktivitāti vērtējam kā daudz”. Kopumā rodas iespaids, ka ir liela interese no dažādām sabiedrības grupām īstenot šādas aktivitātes, bet pietrūkst finansējuma šo aktivitāšu īstenošanai. VRG pārstāvji reti ir novērtējuši projektu

ietekmi uz iedzīvotāju iesaisti tūrisma aktivitātēs. Biežāk sastopamais vērtējums – ka šādu projektu nav vai to skaits ir mazs (1-2). Tikai 20 VRG pārstāvji ir snieguši vērtējumu un pamatojumu par projektu ietekmi uz iedzīvotāju iesaisti vides saglabāšanas aktivitātēs. Dažas respondentu atbildes liecina, ka iespējams jautājums nav viennozīmīgi saprasts, jo šajās atbildēs parādās atslēgas vārdi “kultūrvēsturiskais mantojums” un “brīvais laiks”. Grūtības ir noteikt, ko respondenti ir domājuši ar citām aktivitātēm. Aptaujātie piemin NVO, dažādas biedrības, draudzes, pašvaldības. Retāk ir norādes par konkrētām aktivitātēm un to saturu. Līdzīgas (kā norādīts augstāk) statistiski nozīmīgas atšķirības ir pamanāmas arī Rīgas apkārtnes un citu reģionu pārstāvju atbildēs. VRG pārstāvji fokusgrupu diskusijās minēja, ka pašvaldībām, īpaši pagastu pārvaldēm, ir liela nozīme iedzīvotāju aktivizēšanā SVVA kontekstā. Ir pagasti, kuros nav pieteikts un netiek realizēts neviens projekts.

VRG pārstāvju atbildes uz jautājumu *”Cik lielā mērā VRG sadarbības un starpteritoriālie projekti veicinājuši SVVA stratēģijās izvirzīto mērķu sasniegšanu?”*

Lai gan VRG pārstāvji sadarbības un starpteritoriālo projektu ietekmi uz SVVA stratēģijās izvirzīto mērķu sasniegšanu kā vidēju (vidējais vērtējums – 3.2 balles), tomēr izsmelošie paskaidrojumi liecina par to, ka šādi projekti ir bijuši nozīmīgi. Vairākos paskaidrojumos ir norādes uz tūrismu, mājražošanu un amatniecību, kas varētu liecināt par šādu projektu mērķa grupām. Dažu VRG pārstāvji norāda, ka VRG sadarbības un starpteritoriālo projektu sagatavošana un īstenošana ir salīdzinoši vienkārša, taču to atdevi varēs novērtēt tikai pēc ilgāka laika. Ne visas VRG viennozīmīgi interpretē jēdzienu “starpteritoriālā sadarbība”. Iespējams, starpteritoriālo un starptautisko projektu īstenošana sekmē ciešāku sadarbību arī VRG iekšienē, tomēr galvenais šo projektu mērķis ir sadarbība un pieredzes apmaiņa starp dažādām VRG plašākās teritorijās gan nacionālā, gan starptautiskā mērogā, to apliecina arī fokusgrupās izteiktie viedokļi. Daudzu VRG pārstāvji atbalsta viedokli, ka sadarbības projektos vajadzētu atbalstīt arī tādas aktivitātes, kam ir paliekoša ietekme ilgtermiņā – pamatlīdzekļu iegādi, būvniecību, jo tas būtu reāls pienesums teritorijas attīstībai.

Ir VRG, kas starpteritoriālās un starpvalstu sadarbības veicināšanu izvirza kā stratēģisko mērķi. Kopumā var secināt, ka pieredzes apmaiņa (tā visbiežāk VRG saprot šādu projektu saturu) SVVA īstenošanā ir vērtējama atzinīgi, bet jāņem vērā, ka šiem projektiem ir ilglaicīga ietekme, tādēļ tūlītēji rezultāti no šādiem projektiem nav jāgaida.

Sadarbības un starpteritoriālo projektu nozīme vērtējama caur pieredzes un zināšanu gūšanas prizmu. Tie sniedz nozīmīgu ieguldījumu sadarbības partneriem to kapacitātes celšanai. Sadarbības projekti ir maz novērtēti, jo vairākās VRG tie ir tikai izstrādes stadijā vai arī tikko uzsākti.

Sadarbības projektu nelielo skaitu nosaka ierobežotais finansējums, tādēļ VRG, kas ir iesniedzēji, būtu jāizvēlas atbildīgi sadarbības tematika, lai var gūt maksimālu labumu un nodot zināšanas un prasmes turpmāk īstenojot stratēģiju mērķus.

Analizējot projektu pieteikumus, var būt diskusija par nepieciešamajiem projektu virzieniem, attiecībām starp aktivitāšu noteicošajām infrastruktūras ieguldījumiem un pašu pasākumu organizēšanu (piemēram, apmācības)

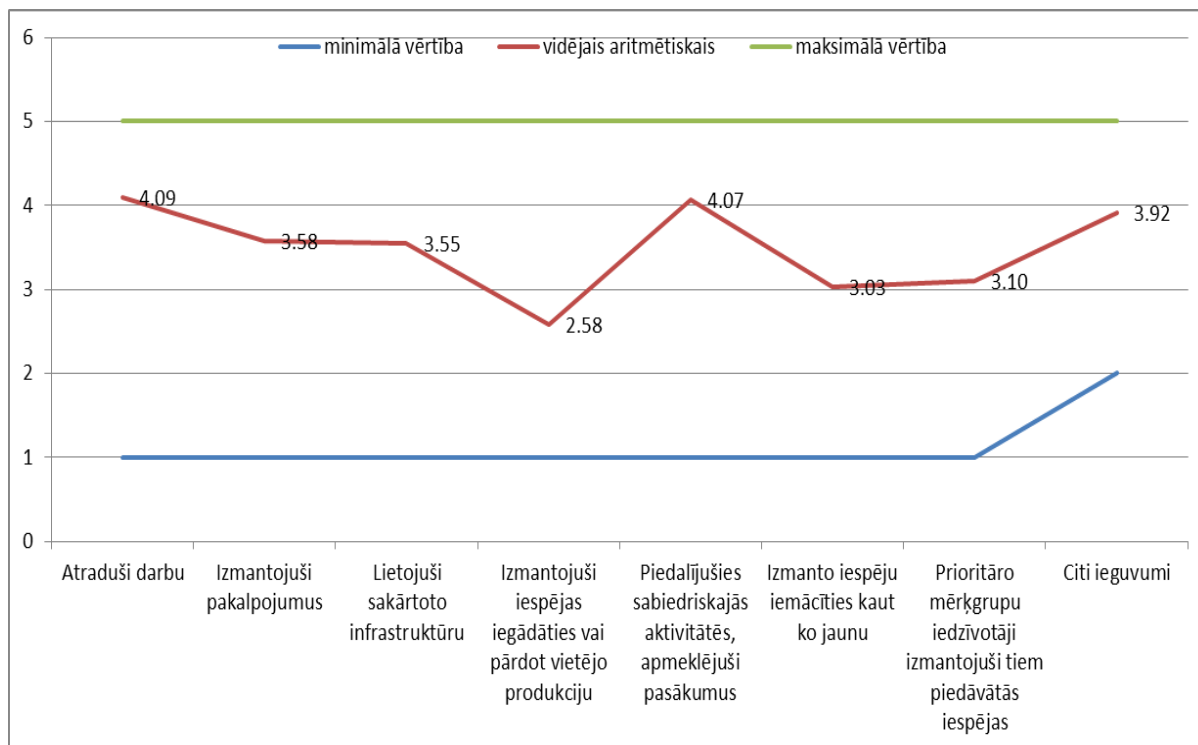
VRG pārstāvju atbildes uz jautājumu “Cik lielā mērā VRG darbības nodrošināšana un iedzīvināšana ir devusi ieguldījumu LEADER pieejas īstenošanā?”

Savu gatavības pakāpi LEADER pieejas īstenošanai un spēju īstenot stratēģiju iedzīvināšanas pasākumus aptaujātie VRG pārstāvji vērtē kā lielu (vidējais vērtējums 4.0). Tipiskākais paskaidrojums, vērtējot VRG kapacitāti, ir tāds, ka VRG administratīvais vadītāji un valdes locekļi regulāri piedalās LAD, VLT, LLF organizētajās mācībās un semināros. Daudzu VRG pārstāvji norāda, ka piedalās Eiropas Tīkla lauku attīstībai organizētajos pasākumos. VRG pārstāvji (parasti viens vai divi pastāvīgi nodarbināti darbinieki) regulāri apmainās ar informāciju, tiekas klātienē un organizē diskusijas tiešsaistē. Kopumā rodas priekšstats, ka tīklošanās un komunikācijas veicināšanas pasākumu skaits ir liels un VRG informētība par aktualitātēm ir ļoti laba.

Dažas VRG ir bijušas aktīvas, informējot par iespējām un iesaistot dažādas iedzīvotāju grupas LEADER projektos. Visbiežāk VRG ir organizējušas apmācības seminārus potenciālajiem projektu pieteicējiem un īstenotājiem. VRG arī piesaista ekspertus no dažādām organizācijām (ALTUM, biznesa inkubatoriem, grāmatvedības uzņēmumiem), palīdz pretendentiem aizpildīt pieteikuma veidlapas. Dažas VRG sagatavoto atsevišķus informatīvos izdevumus par savām aktivitātēm un LEADER projektiem. Samērā bieži var atrast norādes par pieredzes apmaiņas braucienu organizāciju Latvijā un ārvalstīs. Vislielākā interese par VRG organizētajiem pasākumiem ir uzņēmējiem (mājažotājiem, amatniekiem) un NVO pārstāvjiem. Atsevišķas VRG uztur kontus sociālajos medijos (*Facebook*). Iedzīvotāju interese par VRG organizētajiem pasākumiem ir bijusi pietiekama liela. Vairākas VRG min ievērojamu skaitu pasākumu apmeklētāju - no 200 līdz 300 interesentu.

Sabiedrisko aktivitāšu atbalsts ir nozīmīgs, jo tā ir specifiska LEADER aktivitāte, kas nav citur. Tā orientēta uz nelielām vietējām vajadzībām. Atbalsta nepieciešamību un nozīmību apliecina lielais iesniegto projektu skaits. VRG sabiedriskās aktivitātes ir novērtējušas kā nozīmīgas.

Kopumā visi sabiedriskās aktivitātes projekti ir veicinājuši iedzīvotāju iesaisti kādā no interešu jomām. Lielāks projektu īpatsvars ir sporta un kultūras jomās, turpretī mazāk projektu ir sociālajā un vides aizsardzības jomās. Aktīvākās interešu grupas ir seniori, mednieku kolektīvi, draudzes un deju kolektīvi. Sociālās aprūpes sfērā projektu īpatsvars nav ievērojams, un tie pārsvarā ir saistīti ar sociālo infrastruktūru - aprīkojuma iegādi bērniem ar īpašām vajadzībām, kā arī ēku rekonstrukciju cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, pensionāriem brīvā laika dažādošanai. Brīvā laika pavadīšanas pasākumi lielā mērā ir saistīti ar iedzīvotāju iesaistīšanos interešu grupās.

24. attēls. VRG pārstāvju atbildes uz jautājumu bloku “Cik lielā mērā lauku iedzīvotāji ir guvuši labumu, izmantojuši iespējas, ko piedāvā LEADER atbalstītie projekti?”

*Aprēķinu bāzes atšķiras, jo vairāku biedrību pārstāvji nav norādījuši savu vērtējumu uz atsevišķiem jautājumiem.

Atbildēs par lauku iedzīvotāju ieguvumiem, izmantotajām iespējām, ko piedāvā LEADER atbalstītie projekti, VRG pārstāvji ir atbildējuši labprāt (maz neatbildējušo) un ir iekļāvuši pamatojumu katram no jautājumiem. Ieguldījums ir novērtēts ar vidēji nozīmīgs (vidēji 3,5 balles), arī darba, pakalpojumu, infrastruktūras, sabiedrisko aktivitāšu aspektos; ar “vidēji” vērtēti vietējās produkcijas pārdošanas, mērķgrupu iespējas, zināšanu aspekti.

Visbiežāk respondenti, atbildot par iedzīvotāju iespēju atrast darbu, norāda, ka projekti ir veicinājuši jaunu uzņēmumu, pārsvarā mazu uzņēmumu, veidošanos. Visbiežāk uzņēmumu dibinātāji paši sevi nodarbina un rada nelielu darbavietu skaitu. Dažkārt ir arī norādes par pašnodarbinātā statusa iegūšanu. Vairākumam aptaujāto nav precīzas informācijas par to, cik daudz un kādus pakalpojumus iedzīvotāji ir saņēmuši. Daži respondenti norāda, ka projektu īstenošana vēl tikai turpinās un nav iespējams novērtēt projektu ietekmi šajā jomā. Līdzīgas atbildes VRG pārstāvji ir snieguši par iedzīvotājiem, kuri ir lietojuši projektu īstenošanas gaitā sakārtoto infrastruktūru. Dažos gadījumos kā labuma guvēji norādīti visi attiecīgās VRG teritorijas iedzīvotāji. VRG pārstāvji savās atbildēs reti ir iekļāvuši pamatotus argumentus par iedzīvotāju iespējām iegādāties vai pārdot vietējo produkciju. Bieži norādīts, ka VRG rīcībā nav šādas informācijas, kā šādu projektu nav vai arī to ir maz. Dažreiz minēts, ka vajadzība iegādāties vai pārdot vietējos ražojumus konkrētās VRG teritorijā nav aktuāla. Aptaujātie VRG pārstāvji bieži norāda, ka iedzīvotāju interese par dažādiem pasākumiem ir augsta, bet reti min kādu konkrētu piemēru vai skaitu, kas liecinātu par iedzīvotāju iesaisti sabiedriskajās aktivitātēs. Dažas no tipiskākām atbildēm ir – “Pasākumu apmeklētāju skaits ir liels.”, “Iedzīvotāju ieinteresētība un aktivitāte mūsu teritorijā ir ļoti augsta!”, “Apmeklētība laba. Plānotie rezultāti tiek sasniegti ar uzviju.” Mazliet precīzākas atbildes VRG pārstāvji ir snieguši, vērtējot projektu ietekmi uz iedzīvotāju iespējām iemācīties kaut ko jaunu. Dažās atbildēs

pieminētas radošās darbnīcas, tautastērpu aušana, keramikas nodarbības, automodelisms, robotika, psiholoģijas lekcijas sievietēm, lekcijas par apģērba otrreizēju pārstrādi un izmantošanu. Tomēr konkrētu projektu un šajās aktivitātes iesaistīto personu skaitu savās atbildēs VRG pārstāvji piemin ļoti reti. Lai gan lielākā daļa VRG pārstāvju (31) ir novērtējuši prioritāro mērķgrupu iedzīvotājiem piedāvātās iespējas, visbiežāk sastopamie paskaidrojumi bija “nav datu”, “nav projektu vai pasākumu”, “nav iespējams novērtēt”. Dažās atbildēs var identificēt konkrētas mērķgrupas un pasākumus – vingrošanas laukums senioriem, reitterapija, integrācijas projekts bērniem ar īpašām vajadzībām. Tomēr kopumā SVVA stratēģijās izpratne par tām iedzīvotāju grupām, kas guvušas labumu no atbalstītajiem projektiem, ir visai nekonkrēta. Lielākajā daļā atbalstīto projektu tiešie labuma guvēji ir ekonomiski un sociāli aktīvāko sociālo grupu pārstāvji – mazie uzņēmēji, mājražotāji, amatnieki, pašdarbības kolektīvi, NVO. Tas, protams, nav slikti, jo arī šo grupu pārstāvjiem saņemt atbalstu nav viegli. Tomēr lielas lauku iedzīvotāju daļas potenciālais ieguvums no sakārtotas sociālās un tūrisma infrastruktūras, atbalsta dažādiem, tai skaitā arī bezmaksas pasākumiem ir visai abstrakts. Daudzu iedzīvotāju grupu iespējas un vajadzība izmantot sakārtotos tūrisma un aktīvās atpūtas objektus ir ierobežota. SVVA stratēģijās ļoti reti identificētas šo grupu specifiskās vajadzības un piedāvāti to risinājumi. Bērni no sociāli nelabvēlīgām ģimenēm, veci vientuļi pensionāri, cilvēki ar zemām sociālajām prasmēm u.c. sociālā riska grupu pārstāvji atbalstītajos projektos kā mērķa grupas praktiski nav pieminēti. Šajā ziņā drīzāk kā izņēmumu var minēt Lauku partnerību "Sēlija", kas stratēģiskā mērķa atbalstīt sociālā atbalsta un integrācijas pasākumus dažādām sabiedrības grupām sasniegšanai atbalstījusi projektus, kuru realizācijas gaitā izveidotas divas jaunas sociālo pakalpojumu sniegšanas vietas/atbalsta centri sociāli mazaizsargāto iedzīvotāju grupām, uzlabota pakalpojumu sniegšanas kvalitāte trijās esošajās institūcijās/organizācijās, potenciālo pakalpojumu saņēmēju skaitam sasniedzot vismaz 200 cilvēkus. Tāpat šī mērķa sasniegšanai atbalstīti projekti, kas uzlabo vai izveido jauna infrastruktūra/pakalpojums bērnu auditorijai piecās institūcijās, radīti trīs inovatīvi jauniešiem adresēti infrastruktūras objekti/pasākumi, tāpat veikti būtiski uzlabojumi attiecībā esošos objektos ar līdz šim neizmantotu kapacitāti.

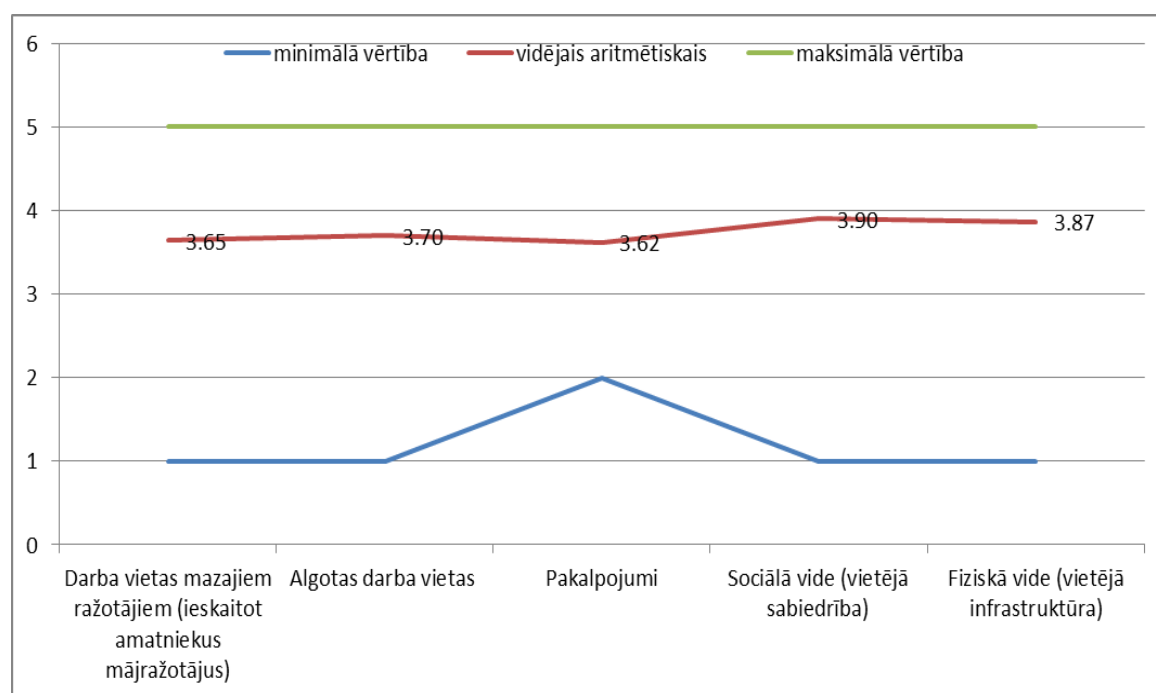
Visbeidzot, aptaujā tikai 12 VRG pārstāvji ir norādījuši pamatojumu savam vērtējumam par citiem ieguvumiem iedzīvotājiem, kas ir iesaistījušies LEADER projektu aktivitātēs. Tomēr arī šajos gadījumos konkrēti piemēri par to, kādi ir ieguvumi no šiem projektiem, diemžēl nav minēti. Rīgas apkārtnes VRG pārstāvji ir kritiskāki, vērtējot, cik lielā mērā lauku iedzīvotāji ir guvuši dažādus labumus vai izmantojuši iespējas, ko piedāvā LEADER atbalstītie projekti. Par pakalpojumu saņemšanu, vidējais aritmētiskais vērtējums ir 2.7 (salīdzinājumam 4.0 citos reģionos). Tikpat kritiski Rīgas apkārtnes VRG vērtē iespēju iegādāties vai pārdot vietējo produkciju, kā arī iemācīties kaut ko jaunu (attiecīgi vidējais aritmētiskais 1.9 un 2.2). Citu reģionu pārstāvju vērtējums ir salīdzinoši augstāks, lai gan arī vērtējams kā viduvējs (3.1 un 3.5). Kā dažu respondentu atbildes liecina, Rīgas apkārtnē dzīvojošie visbiežāk darbavietas atrod Rīgā. Lielāko darba dienas daļu tur dzīvojošie pavada galvaspilsētā, izmanto galvaspilsētas infrastruktūru un pakalpojumu piedāvājumu. Tas varētu būt daļējs skaidrojums šīm atšķirībām.

VRG darbības nodrošināšana un iedzīvināšana ir devusi nozīmīgu ieguldījumu, lai nodrošinātu pašas VRG administrācijas izdevumus un pasākumus, kas vērsti uz stratēģiju ieviešanu. VRG to ir vērtējušas kā nozīmīgu, gan savu kapacitāti, - gatavību ieviest stratēģijas, gan rīcību – pasākumus, ko VRG īsteno.

Diskusijās minētās grūtības informācijas izplatīšanā, jaunu formu meklējumos, izpratnes nepilnības par vajadzību definēšanu, LEADER lomu lauku attīstībā, liecina par nepieciešamību pastāvīgi uzlabot savas zināšanas un prasmes.

Salīdzinājums ar projektu datiem šajā gadījumā izmantojams vien daļēji; galvenokārt saistībā ar radīto darbavietu skaitu (19.attēls). Ne vienmēr projektu pārskatu dati atbilst aptaujas datiem. Piemēram, ir vairākas VRG, kuros atbilstoši pārskatiem vēl nav radīta neviena darbavietā, bet aptaujā darba atrašanas iespējas novērtētas augstu. Var gan pieņemt, ka novērtējumā tikuši iekļauti arī tie projekti, par kuriem vēl pārskati nav saņemti. Iedzīvotāju labums, ko gūst no LEADER nav vērtējams tikai kvantitatīvi. Tomēr, ņemot vērā lielo projektu skaitu, to var vērtēt kā nozīmīgu. VRG sniegtais vērtējums ir vidējs vai nozīmīgs. Visaugstāk vērtētas iespējas dabūt darbu un piedalīties sabiedriskajās aktivitātēs. Vissmagāk – iespēja iegādāties vai pārdot vietējo produkciju.

Šis ir vietējo VRG vērtēšanas jautājums. Ņemot vērā to, ka, labuma guvēji ir vietējie cilvēki, tad būtu nepieciešams apkopot datus par labuma guvējiem un ietekmēm vietējā līmenī.

25. attēls. VRG pārstāvju atbildes uz jautājumu bloku “Cik lielā mērā LEADER projekti ir palīdzējuši saglabāt VRG teritorijā iedzīvotājus /apdzīvotību/?”

*Aprēķinu bāzes atšķiras, jo vairāku biedrību pārstāvji nav norādījuši savu vērtējumu uz atsevišķiem jautājumiem.

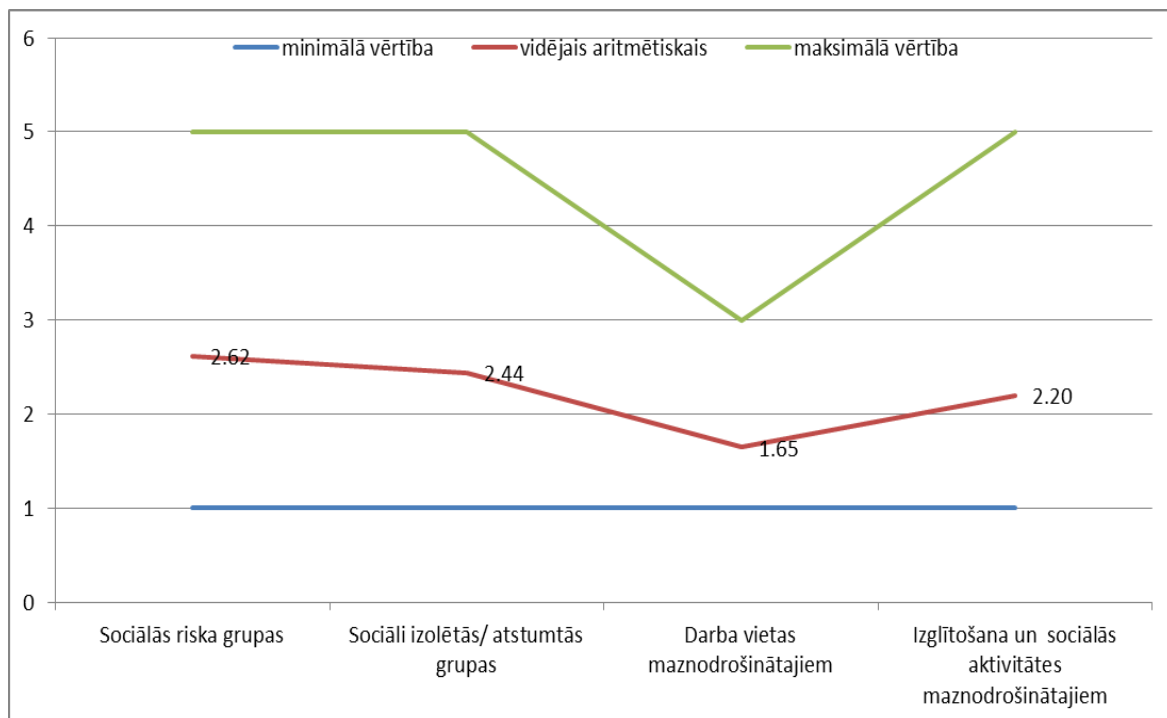
Ietekme uz apdzīvotību ir novērtēta kā nozīmīga (vidēji 3,8 balles), tai skaitā līdzvērtīgs vērtējums visos jautājuma aspektos - darba vietas mazajiem ražotājiem, algotas darba vietas, pakalpojumi, sociālā vide, fiziskā vide.

Paskaidrojumos uz atbildēm par to, cik lielā mērā LEADER projekti ir palīdzējuši radīt darbavietas mazajiem ražotājiem vai algotas darbavietas vispār, konkrētu skaitļu ir maz. Dažu VRG pārstāvji norāda 10 darbavietas, citi savukārt pauž viedokli, ka jebkurš projekts nodrošina jaunu darbavietu radīšanu vai esošo saglabāšanu. Dažās atbildēs var identificēt arī kritisku projektu ietekmes novērtējumu, ka šādiem projektiem ir maza ietekme uz nodarbinātību, ka Rīga nodrošinās darbavietas, ka faktiski projekti ir domāti projektu pieteikumu iesniedzēju

nodarbinātības problēmu risināšanai. Projektu ieguvums ir tas, ka fiziskas personas kļūst par komersantiem vai pašnodarbinātajiem. Arī tas ir nozīmīgs ieguldījums lauku teritoriju apdzīvotības saglabāšanai. Iespējas iegūt atbalstu nelieliem ražošanas uzņēmumiem, īpaši situācijās, kad finanšu resursi ir ierobežoti, ir ļoti nozīmīgs.

Aptaujāto VRG pārstāvji norāda, ka kopumā ir augusi komerciālo pakalpojumu joma, lēnāk attīstās sociālo pakalpojumu nozare. Viņi arī piemin dažus konkrētus piemērus – tirdzniecības laukumu uzturēšana, mobilās pirts un mini SPA pakalpojumi, eko siltināšana, metālkrašošana, biznesa treniņi, kā arī sociālo pakalpojumu punkti un sociālās istabas izveide. Visbiežāk vērtējot LEADER projektu ietekmi uz sociālās vides saglabāšanu, VRG pārstāvji norāda, ka projektiem ir bijusi ievērojama ietekme uz sporta, kultūras un brīvā laika infrastruktūras izveidi. Par projektiem, kas būtu vērsti uz sociālo pakalpojumu sniegšanu, norāžu ir ļoti maz. Ir grūti novērtēt VRG pārstāvju pamatojumu savam vērtējumam par LEADER projektu ietekmi uz fiziskās vides saglabāšanu, jo daudzi paskaidrojumi ir līdzīgi vai identiski ar iepriekš analizēto vērtējumu par sociālo vidi. Daži VRG pārstāvji fizisko vidi saista arī ar tiem pašiem sporta un bērnu rotaļu laukumiem. Te arī būtu jāpiemin, ka Rīgas apkārtnes un citu reģionu pārstāvju vērtējumi statistiski nozīmīgi atšķiras. Rīgas apkārtnes VRG vērtējums ir ievērojami zemāks, vērtējot LEADER projektu ietekmi algotu darbavietu, sociālās un fiziskās vides radīšanā un saglabāšanā. Vidējais aritmētiskais novērtējums par katru no šīm jomām Rīgas apkārtnes biedrībām bija attiecīgi 3.0, 3.3 un 3.2. Citos reģionos VRG pārstāvju vērtējumu vidējais aritmētiskais bija ievērojami augstāks – 4.1, 4.2 un 4.2. Šīs atšķirības var skaidrot jau ar iepriekš analizētajām atbildēm – Rīgas apkārtne dzīvojošajiem ienākumus un darbavietas visdrīzāk nodrošina Rīga. Tas var radīt atsvešinātības no dzīvesvietas sajūtu, kas savukārt var ietekmēt kritisko vērtējumu, piemēram, par sociālās un fiziskās vides apstākļiem.

Apdzīvotības saglabāšanai ir nozīmīga loma. Tomēr pašlaik nav datu, lai viennozīmīgi raksturotu LEADER ietekmi. Apdzīvotības raksturojumam izmantoti darba vietu, pakalpojumu, sociālās un fiziskās vides aspekti. Ņemot vērā projektu pieteikumu skaitu, kur ir norādītas plānotās jaunradītās darba vietas, pakalpojumi (ražošanas un sabiedriskie), infrastruktūra, sociāla rakstura projekti, var teikt, ka LEADER dod ievērojamu ieguldījumu apdzīvojuma saglabāšanā. Tas sakrīt ar VRG apdzīvotības nozīmīgu vērtējumu.

26. attēls. VRG pārstāvju atbildes uz jautājumu bloku “Cik lielā mērā LEADER aktivitātes sekmējušas sociāli maznodrošināto iekļaušanu kopienas aktivitātēs, nabadzības mazināšanu laukos?”

*Aprēķinu bāzes atšķiras, jo vairāku biedrību pārstāvji nav norādījuši savu vērtējumu uz atsevišķiem jautājumiem.

Sociāli iekļaujošu un nabadzību mazinošu aktivitāšu ietekme vērtēta kā neliela (vidējais vērtējums 2,3 balles), tai skaitā visās atbilžu komponentēs, viszemāk novērtējot darba vietas maznodrošinātajiem. Šādu situāciju nosaka uzskats, kas pausts intervijās ar VRG vadītājiem, tīkla konferencēs un fokusgrupu diskusijās, ka sociālie jautājumi nav jāfokussē LEADER.

Lai arī VRG pārstāvji ir snieguši atbildes uz jautājumu bloku par to, cik lielā mērā LEADER aktivitātes sekmējušas sociāli maznodrošināto iekļaušanu kopienas aktivitātēs, nabadzības mazināšanu laukos, tomēr ievērojama daļa paskaidrojumu ir nepilnīgi, vai arī to nav vispār. Daudzu VRG pārstāvji ir norādījuši, ka nav datu, nav īstenotu projektu, kas būtu vērsti uz sociāli maznodrošinātajiem, vai arī, ka “visas nodarbības ir pieejamas ikvienam sabiedrības loceklim”. Aplūkojot VRG pārstāvju atbildes un paskaidrojumus, var secināt, ka īpašu uzskaiti par maznodrošināto iekļaušanu kopienas aktivitātēm vairums VRG neveic. Jau SVVA stratēģiju analīze apliecināja, ka bieži vien finansējuma piesaiste no dažādiem avotiem (tai skaitā ELFLA un EJZF) tiek uzskatīta par primāru, mazāk uzmanības pievēršot vietējās kopienas, īpaši tās sociāli mazaizsargāto locekļu stāvoklim un vajadzībām.

Izanalizējot VRG sagatavotās SVVA stratēģijas, var konstatēt, ka tikai dažas VRG paredzējušas atbalstu sociālā riska grupām, rīcības, kas veicina sociālo integrāciju. Tomēr arī VRG, kas paredz šādus atbalstus, vērtē tikai atsevišķas pozīcijas. Iespējams, SVVA sagatavošanas gaitā teritorijas attīstības vajadzību, ieinteresēto pušu un mērķgrupu identificēšana veikta nepilnīgi.

Fokusgrupās apkoptie viedokļi liecina, ka VRG savā darbībā vairāk orientējas uz tiem iedzīvotājiem, kas ir ekonomiski un sociāli aktīvi, darbs ar sociālā riska grupām ir sarežģīts, ne vienmēr šīs grupas var uzrunāt tieši. Iespējams, nepieciešama sadarbība ar pašvaldībām, sociālajiem dienestiem, bāriņtiesas darbiniekiem, mediķiem un skolotājiem, kas savā ikdienas darbā biežāk saskaras ar sociālā riska grupām.

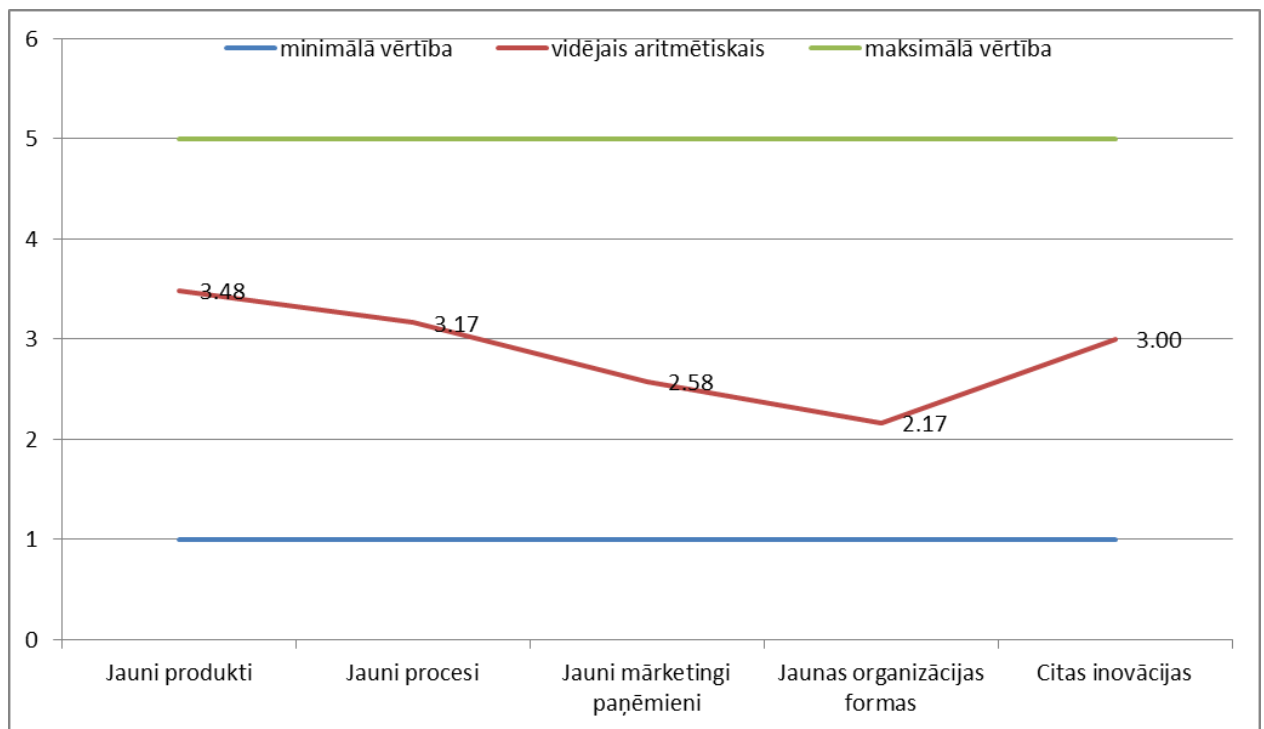
piederīgo problēmām un vajadzībām. SVVA pieeja lauku attīstībā veicina sadarbību starp dažādiem vietējās attīstības aģentiem teritoriju sociālās kohēzijas veicināšanā. Fokusgrupu diskusijās izskanēja viedokļi, ka sadarbība ir dažu sociālā riska grupu pārstāvjiem ir grūti realizējama (piemēram, cilvēki ar zemām sociālajām prasmēm). Šo grupu piederīgie, iespējams, nav potenciālie projektu pieteicēji, bet arī viņi var būt labuma guvēji projektos, kas vērsti uz šo grupu piederīgo sociālo vajadzību pamierināšanu. Iespējams, šīs grupas var sasniegt pastarpināti – ar sociālo dienestu, mediķu, skolotāju utt. starpniecību. Šāda pieeja pilnībā atbilst SVVA būtībai.

Sociālās iekļaušanas un nabadzības samazināšanas loma nav pienācīgi novērtēta LEADER kontekstā. Pastāv VRG uzskats, ka iespējas to ietekmēt vai veicināt, izmantojot stratēģiju, ir minimālas.

Lai gan projektos vispārināti tiek minēts, ka tie vērsti uz sociāli neaizsargātām iedzīvotāju grupām, reāli tādu ir projektu nav daudz. Tai pašā laikā ir iespējams uzskatīt, ka visi sabiedriskā labuma projekti ir vērsti uz sociālā riska grupām, jo projektu rezultāti ir publiski pieejami, bez maksas. Pastāv uzskats, ka sociālās atstumtības un nabadzības mazināšana ir jāveic valstij. Turklāt lielākajai daļai VRG nav pieejas šo grupu uzskaites informācijai. Netiek veikta arī uzskaitē par sociālā riska grupu iedzīvotāju iesaistīšanos LEADER projektu pasākumos. Stratēģijās kopumā nav paredzētas speciālas aktivitātes sociālā riska grupu iedzīvotājiem. Būtu nepieciešamas zināšanas par LEADER sociālo lomu laukos, kas ir maz pārstāvēta stratēģijās.

Projektu analīze rāda, ka LEADER apakšpasākumos ieviestie projekti izpilda LAP 2014-2020 rādītājus, līdzīgi kā tiks sasniegti SVVA stratēģiju rādītāji. Tomēr, pastāv īstenošanas kvalitātes jautājumi.

VRG pastāv gan iekšēji faktori, kas nosaka stratēģiju īstenošanas kvalitāti un saistāmi ar VRG administrāciju izpratni, zināšanām, gan ārēji, kas saistāmi ar regulējumu un savstarpējiem institūciju sadarbības jautājumiem. Pirmajā gadījumā nepieciešamas mācības par neskaidrajiem tematiem, konsultācijas no valsts institūcijām, otrajā – izmaiņas normatīvajos aktos, sadarbības pasākumu veidošana ar iesaistītajām institūcijām meklējot atbilstošas formas un saskaņojot saturu. Lai noteiktu ietekmes cēloņus un nepieciešamās rīcības, ir nepieciešama detālāka izpēte, jo situācija dažādās VRG ir atšķirīga.

27. attēls. VRG pārstāvju atbildes uz jautājumu bloku “Cik lielā mērā LEADER veicinājusi inovācijas?”

*Aprēķinu bāzes atšķiras, jo vairāku VRG pārstāvji nav norādījuši savu vērtējumu uz atsevišķiem jautājumiem.

Kopumā VRG pārstāvji LEADER ietekmi uz inovācijām rašanos ir novērtējuši kā vidēji zemu (vidēji 2,9 balles) visos jautājuma aspektos, izņemot organizācijas formas, kur ietekme vērtēta kā maza. Salīdzinoši reti ir norādīts konkrētu produktu skaits un sniegts šo produktu raksturojums. Dažos paskaidrojumos, piemēram, ir norādes par jaunu eko tūristu mītnu būvi, kvinojas produktu ražošanu un koka zemledus makšķerēm. Visbiežāk tomēr ir norādes par to, ka tiek īstenoti projekti, kuros ir paredzēti jaunos produktus radīt nākotnē. Vēl skopāki ir paskaidrojumi vērtējumam par LEADER ietekmi uz jaunu procesu radīšanu. VRG pārstāvji ir norādījuši, ka nav šādu projektu vai to skaits ir neliels (1-2). LEADER ietekmi uz jaunu mārketingu paņēmieni, organizācijas formu un citu inovāciju rašanos VRG pārstāvji vērtē kritiski. Aptauja nesniedz detalizētus paskaidrojumus vērtējumiem, kas ļautu saprast, kāpēc ir tik zemi vērtējumi. Tipiskās norādes ir “nav šādu projektu” vai ir bijuši 1-2 projekti. Nedaudzajos paskaidrojumos ir identificējamās norādes par mājaslapu veidošanu, kā arī vienā gadījumā par atsevišķa zīmola izveidi.

SVVA stratēģijās inovācijas pieminētas tikai netieši. Šī mērķa sasniegšanai atbalstītie projekti izveidoja divas darba vietas, sniedza ieguldījumu četru uzņēmumu neto apgrozījuma vai ražošanas apjoma palielināšanā, kā arī tika jaunradīts un/vai uzlabots produkts vai pakalpojums.

Iespējams, VRG nav īsti skaidrs, kādas ir tās pazīmes, kas ļauj identificēt inovācijas. Bieži vien citviet plaši pazīstamu un aprobētu marketinga paņēmieni, organizācijas formu u.c. pārņemšana, pielāgošana vietējiem apstākļiem ir uzskatāma par inovāciju. Viegļāk ir identificēt tehnoloģiskas inovācijas – jaunos produktus, tehnoloģijas -, daudz grūtāk ir atpazīt sociālās inovācijas. Jāņem vērā arī tas, ka sociālo inovāciju rašanās, izplatība un attīstība no idejas līdz sistēmiskām sabiedrības pārmaiņām ir ilgs un pretrunīgs process, tajā ir iesaistīti daudzi sociālie aģenti.

Fokusgrupās iegūtā informācija apstiprina, ka daudzas VRG un arī LAD iestādes visai piesardzīgi vērtē projektu pieteikumus, kas pretendē tikt vērtēti kā inovatīvi. MK noteikumos nav precīzi definēti kritēriji, pēc kuriem identificēt inovatīvus projektus.

Inovāciju loma lauku attīstībā ir nenovērtēta. Ņemot vērā LEADER projektu inovatīvo projektu skaitu, var pieņemt, ka tas dod savu ieguldījumu inovāciju veicināšanā laukos. Inovāciju ieviešana lielā mērā saistās ar iespēju iegūt papildus punktus projektu izvērtējumā, tādējādi pretendenti tiek motivēti veidot inovatīvas projekta idejas. Ir novērojama tendence dažādu stereotipu laušanai un robežu sapludināšanai, lai sasniegtu labāko rezultātu un dotu projektam pievienoto vērtību. Definētie inovatīvo projektu kritēriji nodala inovācijas teritoriālo mērogu, bet maz ko palīdz pašas inovācijas noteikšanā – VRG un LAD nevar viennozīmīgi noteikt vai un cik projekts ir inovatīvs.

VRG ne vienmēr ir izpratušas inovāciju būtību LEADER kontekstā, kas ir viens no LEADER principiem.

Kopsavilkums

Ievērojami atšķiras situācija Rīgas apkārtnē un pārējā Latvijas teritorijā. Par to liecina statistiski nozīmīgas atšķirības vērtējumos. Galvaspilsētas tuvums ievērojami ietekmē nodarbinātības iespējas, pakalpojumu pieejamību, lauksaimniecības kā nozares īpatsvaru un lomu teritorijas ekonomiskajos procesos. Lielai daļai iedzīvotāju darbs ir Rīgā, lauku teritorijas ir tikai dzīvesvieta. Iespējams, tas ir izskaidrojums mazākai iedzīvotāju interesei par LEADER programmu, zemākiem vērtējumiem par tās ietekmi uz tūrisma, vides un infrastruktūras, vietējās produkcijas tirdzniecības, mājražošanas un amatniecības attīstību šajās teritorijās. Kopumā var secināt, ka Rīgas apkārtnes teritorijās LEADER ietekme uz lauku attīstību ir mazāk nozīmīga, tomēr tas nenozīmē, ka SVVA pieeja šo teritoriju attīstībā nav vajadzīga. Iespējams, šajās teritorijās mazāk svarīgs ir atbalsts laukos tradicionālas uzņēmējdarbības (lauksaimniecības produktu pārstrādei, mājražošanā utt.) uzsākšanai, sociālās infrastruktūras un pakalpojumu attīstībai, bet vairāk uzmanības būtu jāpievērš kopienas saliedēšanai, sociālā riska grupu un to vajadzību identificēšanai. Tai pašā laikā jāatceras, ka Rīgas apkārtnes teritoriju potenciāls piedāvāt galvaspilsētas iedzīvotājiem vides un rekreācijas pakalpojumus, daudzveidīgas brīvā laika un sporta aktivitātes ne tuvu nav izsmelts.

Lai gan sadarbības un starpteritoriālie projekti saņēmuši viduvējus vērtējumus, tie sniedz nozīmīgu ieguldījumu daudzu jomu attīstībā (tūrisms, mājražošana, amatniecība, vietējo produktu tirdzniecība), tie veicina pieredzes apmaiņu. Tai pašā laikā šo projektu sagatavošana un īstenošana ir salīdzinoši vienkārša, bet inovācijas potenciāls un ietekme uz teritoriju un cilvēkkapitāla attīstību - ievērojama.

Aptaujas rezultāti ļauj secināt - lai gan savu gatavības pakāpi LEADER pieejas īstenošanai un spēju īstenot stratēģiju iedzīvināšanas pasākumus aptaujātie VRG pārstāvji vērtē kā labu, iespējams, SVVA stratēģiju izstrādes gaitā mērķgrupu un to vajadzību identificēšana nav veikta pietiekami kvalitatīvi. Piemēram, interese par sociāli maznodrošināto grupu vajadzībām, sociālās aprūpes, citu sociālo pakalpojumu nodrošināšanu VRG teritorijās nav liela, lai gan pētījumi liecina, ka nevienlīdzība, nabadzības risks, iedzīvotāju novecošanās u.c. sociālās problēmas daudzās lauku teritorijās ir aktuālas. Atbildes uz jautājumiem par šo grupu interešu ievērošanu ir visai aptuvenas. Visai aptuvenas ir atbildes un komentāri jautājumos, kas saistīti ar dabas, kultūras, sporta infrastruktūras attīstībai projektiem un to ietekmi. Tas rada iespaidu, ka, iespējams, ne visās VRG ir pietiekamas izpratnes par iedzīvotāju iesaisti šādos projektos, to ietekmi uz teritoriju attīstību. Arī atbildes uz

jautājumiem par jaunu darbvietu radīšanu, projektu ietekmi uz sociālo inovāciju rašanos ir visai aptuvenas.

Aptaujas rezultāti ļauj secināt, ka ne visas VRG spēj novērtēt projektu realizācijas ietekmi uz teritoriju attīstību, dažādu iedzīvotāju grupu stāvokli, par to, kuras sociālās grupas ir labuma guvējas utt.

Kopsavilkums par atbildēm uz novērtēšanas jautājumiem

1. Kāda ir LAP 2014-2020 LEADER pasākumu loma attīstības veicināšanā lauku teritorijās?

SVVA ir ļoti svarīgs nosacījums lauku teritoriju ilgtspējīgai attīstībai, īpaši mazapdzīvotās, attālās lauku teritorijās. VRG vadītāju aptauja par LAP 2014-2020 paredzēto intervenci liecina, ka īpaši liela ietekme LEADER pasākumiem Latvijā ir teritorijās, kas atrodas tālu no galvaspilsētas. Veiksmīgi izstrādāta SVVA stratēģija ļauj realizēt elastīgu, holistisku, klientorientētu pieeju lauku teritoriju attīstības problēmu risināšanai, identificēt šajos procesos iesaistītās mērķgrupas un to vajadzības, mobilizēt unikālus vietas resursus un atrast optimālos risinājumus. Tomēr arī Rīgas apkārtnes teritorijās LEADER pieeja ir nozīmīgs instruments vietas attīstības potenciāla apzināšanai un sociālās nevienlīdzības mazināšanai.

VRG aptaujas datu un SVVA stratēģisko mērķu un atbalstīto projektu analīze liecina, ka, lai gan ne visas VRG ir līdz galam izpratušas LEADER pieejas būtību, kas paredz to, ka SVVA stratēģijas tiek orientētas uz vietējās sabiedrības (kopienas) vajadzību definēšanu un to īstenošanu, kombinējot dažādas pieejamās finansējuma piesaistes iespējas, to atbalstītie projekti sniedz būtisku ieguldījumu vietējās ekonomikas un sociālās attīstības veicināšanā. LEADER pasākumi sekmē konkrētās teritorijas unikālo dabas, sociālo, un cilvēkkapitāla resursu apzināšanu un mobilizēšanu inovatīvu risinājumu meklēšanai, lai izstrādātu ilgtspējīgas attīstības stratēģijas šo teritoriju ekonomiskai, sociālai un vides attīstībai, sociāli mazaizsargāto grupu integrācijai, sociālās izslēgšanas risku mazināšanai. LEADER pieeja sabalansē eksogēno un endogēno pieeju lauku attīstības problēmu risināšanā, sekmē lauku kopienu saliedēšanu un to dzīvotspēju. LEADER pieeja paredz to, ka VRG mobilizē SVVA izstrādē visas iesaistītās grupas, īpašu uzmanību pievēršot tām grupām, kas nav tieši saistītas ar lauksaimniecisko ražošanu. Lauksaimnieciskās ražošanas arvien lielākas koncentrācijas un intensifikācijas apstākļos pieaug šo lauku iedzīvotāju īpatsvars. Lai gan SVVA un to atbalstīto projektu analīze liecina, ka VRG loma šo grupu aktivizēšanā, to specifisko vajadzību apzināšanā un problēmu risināšanā arvien pieaug, tomēr lielā daļā VRG izstrādāto stratēģiju finansējuma piesaiste no dažādiem avotiem (tai skaitā ELFLA un EJZF) tiek uzskatīta par primāru, mazāk uzmanības pievēršot vietējās kopienas, īpaši tās sociāli mazaizsargāto locekļu stāvoklim un vajadzībām.

2. Kādu ieguldījumu dod LAP 2014-2020 LEADER pasākumi gudras, ilgtspējīgas un integrējošas izaugsmes stratēģijas mērķu sasniegšanā?

Saskaņā ar VRG aptauju SVVA dod ieguldījumu uz zināšanām un inovāciju balstītas ekonomikas attīstībā, par ko liecina inovatīvo projektu skaits pieteikumos. Tajā pašā laikā inovāciju un zināšanu izpratne un to lomas un ietekmes vērtējums ir neadekvāti zems. Mācību projektu skaits gan uzņēmējdarbības jomās, gan sabiedrības izglītošanā ir mazs. Lai gan pastāv inovatīvo projektu vērtēšanas kritēriji, izpratne par inovāciju lomu LEADER ir kopumā zema, uz ko norāda anketas atbildes. Te nepilnīgi

ir izprasts LEADER princips par inovācijām kā LEADER transversālo mērķi, kas nozīmē eksperimentu laukumu jauninājumu ieviešanā. Arī zināšanu pārnese un sadarbība ir maz novērtēta.

Ieguldījumi ilgtspējīgas izaugsmes prioritātē ir saistīti ar resursu ziņā efektīvāku un konkurētspējīgāku ekonomikas veicināšanu, ko pamato LEADER projekti veicinot uzņēmējdarbības attīstību, īpaši jaunu produktu un pakalpojumu attīstības jomā, kur ir visvairāk projekti. Tas ir saskaņā ar LEADER principu – vietējā attīstības potenciāla izmantošana un vietējo vajadzību apmierināšana. Veidojot stratēģijas, tiek nodrošināti pamatotāki ieguldījumi teritoriju attīstībā. Lai gan VRG ir labi novērtējusi stratēģiju sagatavošanu un VRG kapacitāti ieviest šīs stratēģijas, pašu stratēģiju analīze norāda uz VRG nepilnīgām izpratnēm par vajadzību definēšanu un to sasaisti ar finansējumu un rādītājiem.

Ieguldījums integrējošā izaugsme ir pamatots ar jaunradīto darba vietu lielo skaitu un plašo projektu teritoriālo pārklājumu. Tajā pašā laikā, VRG ir maz orientētas uz sociālajām mērķa grupām, ir nepietiekoša izpratne par VRG un LEADER sociālo lomu, uz ko norāda zemais vērtējums attiecībā pret iekļaujošu kopienu un nabadzības mazināšanu. LEADER stratēģiju mērķos un rīcībās maz tiek uzsvērti sociālie jautājumi. Viens no LEADER pievienotās vērtības raksturojošajiem elementiem ir sociālā uzticēšanās, kas cieši saistāma ar sociālo vidi kopienā. LEADER ir vērsts uz lauku teritorijām, mazajām vietējām vajadzībām, kas veicina teritoriālo kohēziju.

Aptaujas dati nedod iespēju noteikt ieguldījuma skaitliskās vērtības, bet ļauj spriest par svarīgākajiem ieguldījumiem un potenciāli uzlabojamajiem virzieniem nākotnē.

Kāda ir VRG loma LAP 2014-2020 LEADER mērķu sasniegšanā?

VRG aptaujas datu un SVVA stratēģisko mērķu un atbalstīto projektu analīze liecina, ka LEADER/SVVA ietvaros īstenotās darbības, sniedz būtisku ieguldījumu galvenokārt vietējās attīstības veicināšanā. LEADER dod tiešu ieguldījumu LAP 2014-2020 mērķos, konkrēti prioritātē P6 Veicināt sociālo iekļautību, nabadzības mazināšanu un ekonomisko attīstību lauku apvidos un konkrēti sekmējot vietējo attīstību lauku apvidos.

Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai un uzņēmējdarbības vides pilnveidošana, apmācību organizēšana, kas tiek realizēta atbalstītajos projektos, sniedz ieguldījumu lauksaimniecības pārtikas ķēžu, vietējo tirgu un īsu piegādes ķēžu veicināšanā. Šie pasākumi sekmē lauku ekonomiskās dzīves diversifikāciju un jaunu darbvietu radīšanu. Netiešā veidā notiek inovatīvu darbību veicināšana. VRG aptaujā atbildes uz šo jautājumu ir samērā nekonkrētas, tomēr, daudzi atbalstītie projekti radījuši jaunus produktus, pakalpojumus, sekmējuši sociālo uzņēmumu veidošanos. Tāpat atbalstītie projekti sniedz atbalstu ar lauksaimniecību nesaistītai ekonomiskās darbības diversifikācijai, sekmējot ar sezonālītāti saistīto problēmu risināšanu.

Lai gan LEADER ir salīdzinoši mazs finansējums, LEADER apakšpasākumi veicina apdzīvojuma saglabāšanu laukos, kas tiek atzīta anketās kā nozīmīga ietekme.

Leader sniedz sekundāru ieguldījumu, saskaņā ar LAD IS sistēmā redzamo informāciju, prioritātēs P1: Veicināt zināšanu pārnesi lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauku apvidos, P3: Veicināt pārtikas piegādes ķēdes organizāciju, tostarp lauksaimniecības produktu pārstrādi un tirdzniecību, dzīvnieku labturību un riska pārvaldību lauksaimniecībā. Ieguldījums minētajās prioritātēs ir pastarpināts veicot apmācības apakšaktivitātē, 19.4, attīstot sadarbības projektus 19.3, atbalstot uzņēmējdarbību.

4. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

Secinājumi

SVVA stratēģijas ir veidotas, balstoties uz metodiskajām vadlīnijām, orientējoties uz ELFLA un EJZF (piekrastes VRG) fondu finansējumu. Metodika savukārt ir orientēta uz šo divu fondu finansējumu, kas sašaurina pašu mērķi – Lauku teritoriju attīstību. Vajadzības, kas balstās uz šādu pieeju, ir saskaņā ar vietējām vajadzībām, tomēr ir nepietiekošas, lai risinātu vietējās attīstības jautājumus kompleksi. Stratēģijas maz ņem vērā vietējās teritorijas sociālās un ekonomiskās īpatnības.

Veiktie SVVA stratēģiju grozījumi uzlabo VRG piešķirtā finansējuma izmantošanu un mērķu sasniegšanu. Tas ļauj pārdalīt finansējumu rīcībām, kur tas ir vairāk nepieciešams.

Stratēģijas ir atbilstošas LAP 2014-2020 mērķiem un rādītājiem, tomēr mērķu un rīcību rādītāji nav saskaņoti. Mērķu un rīcību rādītāji stratēģijās nav unificēti, tādēļ nav iespējams veidot kopēju skatījumu par sasniedzamajiem rezultātiem. Dažkārt rādītāji ir neskaidri formulēti, kas apgrūtina novērtēšanu.

Projektu ieviešana notiek sekmīgi un ir sagaidāms, ka VRG sasniegs plānotos nepieciešamos 85% no rezultātu un finansējuma izlietojuma rādītājiem, lai varētu saņemt papildu finansējumu 2019. gadā saskaņā ar 10.03.2015. MK noteikumiem Nr.125. „Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju sagatavošanai un īstenošanai”.

Aktivitātē 19.21 realizētie projekti visnozīmīgāko ieguldījumu sniedz darbības virzienos, kas saistīti ar jaunu produktu un pakalpojumu ieviešanu. Zemais projektu skaits produktu realizācijas vides un darbinieku produktivitātes darbības virzienos skaidrojams ar zemu interesi un nespēju izpildīt prasības šādām aktivitātēm.

Kā projektu pieteicēji 19.22 aktivitātē dominē pašvaldības un sabiedriskās organizācijas. Realizētie projekti sniedz nozīmīgu ieguldījumu dabas un kultūras objektu sakārtošanā un pieejamības uzlabošanā sabiedrībai.

Ieviešanā esošo projektu teritoriālais pārklājums aptver vairāk nekā 75% no visām teritoriālām vienībām (pilsētas un pagasti), tomēr salīdzinoši lielākā aktivitāte ir galvenokārt Rīgas tuvumā un teritorijās starp Rīgu un Valmieru. Lielākais projektu skaits ir reģiona nozīmes pilsētās, tomēr ne visās, kas liek domāt par atšķirīgu VRG administrāciju aktivitāti un kapacitāti. Projektu teritoriālo izvietojumu ietekmē vairāki apstākļi, tai skaitā, iedzīvotāju skaits, platība, novietojums, VRG aktivitāte.

Plānotais jaunradīto darba vietu skaits pasākuma ietekmē ir ievērojams, tādēļ atbalstam ir būtiska nozīme nodarbinātības mērķu sasniegšanā. Darba izstrādes laikā bija pieejami faktiskie dati par 29% no realizācijā esošajiem projektiem, kuros radīto darbavietu skaits (PLE) ir 178 jeb 21% no projektos plānotā rādītāja, bet 90% no LAP 2014-2020 plānotā. Taču jāņem vērā, ka plānotais rādītājs attiecas uz 3 gadiem pēc projekta, bet pārskatu dati pieejami galvenokārt tikai par pirmo gadu pēc projekta. Tas liecina, ka ja turpmākā projektu ieviešana būs tikpat sekmīga kā iepriekš, projektu ietvaros plānotais ieguldījums nodarbinātības sekmēšanā, visticamāk, tiks sasniegts.

Īstenoto projektu rādītāji liecina par nozīmīgu ieguldījumu teritoriju ekonomiskajā attīstībā, nozīmīgi paaugstinot uzņēmumu neto apgrozījumu attiecībā pret veiktajām investīcijām.

Liela daļa (67%) no ieviešanā esošiem projektiem paredz jauninājumu ieviešanu vismaz vietējā līmenī. Tomēr lai precīzi novērtētu šo projektu inovācijas pakāpi, būtu jāveic izpēte uz vietas pēc projektu ieviešanas.

LEADER ietekme uz klimata mērķiem un bioloģiskās daudzveidības stratēģiju ir vērtējama kā zema, jo aktivitātes nav specifiski vērstas uz šiem mērķiem, bet SVVA stratēģijas nav fokusējušas uz šiem mērķiem ne vajadzību, ne mērķu un rīcību kontekstā. Neraugoties uz to, nozīmīga daļa no projektiem paredz mērķu sasniegšanu saistībā ar klimata pārmaiņām. Ietekme ir vērtējama projektu kontekstā.

LEADER/SVVA projektu netiešā ietekme visbūtiskāk izpaužas uz mērķa virzienu 6A - dažādošana, mazo uzņēmumu izveide, darba vietu radīšana, mazāk uz ieguldījumiem lauksaimniecības produktu pārstrādē (3A). Nozīmīga daļa projektu var tikt attiecināti arī uz virzienu 'inovācijas, sadarbības sekmēšana' (1A).

Ieteikumi

Nepieciešams organizēt apmācības ar labās prakses piemēru pārņemšanu VRG pārstāvjiem, kuros skaidrotu SVID analīzes veidošanu un tās nozīmi, mērķiem atbilstošo rādītāju izvēli, ko varētu veikt ZST.

Ieteicams izveidot bāzes rādītāju kopu, kas būtu pielietojama atkarībā no izvēlētajām rīcībām un mērķiem stratēģijā. Tā ietvertu radītās darba vietas, neto apgrozījuma izmaiņas, u.c. rādītājus atbilstoši rīcības virzieniem. Tas palīdzētu VRG pārstāvjiem nodefinēt savus rādītājus mērķa sasniegšanas novērtēšanai.

SVVA stratēģijas būtu jāveido tādas, kas atbilst faktiskajām vietējām vajadzībām, nevis tikai pakārtotas konkrētiem atbalsta saņemšanas nosacījumiem. Ir atbalstāma konkrētu atbalsta mērķa grupu definēšana atbilstošās rīcībās (piemēram, jaunieši, seniori u.tml.).

Turpmāk SVVA atbalstam būtu lietderīgi plašāk izmantot multifondu pieeju (ne tikai ELFLA un EJZF), kas veicinātu stratēģiju izstrādi atbilstoši vietējām (kopienas) vajadzībām. Tas būtu saistāms ar publiskā finansējuma sadali atbilstoši definētajiem prioritārajiem darbības virzieniem, lai novērstu atšķirības starp plānotajām un faktiski atbalstītajām prioritārajām darbībām.

Izstrādājot SVVA stratēģijas, būtu nepieciešams izsvērt stratēģiskos projektus, paredzot ietekmes izvērtējumu uz stratēģiskajiem mērķiem.

Izstrādājot stratēģijas jaunajā programmēšanas periodā, būtu lietderīgi izveidot iespējamo rādītāju sarakstu, ko piedāvāt SVVA stratēģiju mērķu raksturošanai.

Uzticēt VRG pārstāvjiem lielāku atbildību par atbalstāmajiem projektiem un stiprināt pašiniciatīvas motivāciju, izskaidrojot LEADER principu loma, inovāciju nozīmi lauku attīstībā. LAD pievērst lielāku uzmanību prasību skaidrošanai, ne sodīšanai.

Nemot vērā LEADER pieejas pozitīvo pieredzi vietējo iniciatīvu sekmēšanā, lietderīgi veikt konsultācijas starp ZM, VARAM, Labklājības ministriju un Ekonomikas ministriju, lai piesaistītu papildu finansējumus no citiem fondiem (ESF+, ERAF), kas ļautu risināt citus jautājumus, kas svarīgi vietējām kopienām un netiek finansēti no ELFLA līdzekļiem.

Diskusijai:

Ievērojot VRG interesi, būtu risināmi jautājumi par tādu aktivitāšu atbalstu, kuras līdz šim caur LEADER nav atbalstītas, tomēr ir nozīmīgas vietējo teritoriju attīstībai, kā programmas dzīvojamā fonda atjaunošanai, apmācības u.c.

Ievērojot vietējo iedzīvotāju interesi par iespējām atbalstīt lauku saimniecību izveidošanu, kā arī mazo un vidējo lauku saimniecību attīstību caur LEADER, būtu izvērtējama iespēja paredzēt atbalstu arī lauksaimniecības produktu ražošanai, ja tas saskan ar SVVA stratēģijām un ievērojot tajās izvirzītās mērķgrupas (piemēram, gados jaunu cilvēku atbalsts, nelielās ģimenes saimniecības utt.).

5. PIELIKUMI

1.Pielikums. VRG aptaujas anketas jautājumi un kritēriji

Jautājumi	Kritēriji
Cik lielā mērā sagatavošanās atbalsts ir nodrošinājis SVVA stratēģiju izstrādi	Metodiski sekmējis
	Tehniski sekmējis
	Sekmējis procesa kvalitāti
	Iedzīvotāji aktīvi iesaistās VRG stratēģiju veidošanā
	Noteikumu un vadlīniju prasības traucēja izveidot stratēģiju atbilstoši vietējām vajadzībām
Cik lielā mērā ir uzlabojusies situācija uzņēmējdarbībā VRG teritorijā	Sekmēta jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošo produktu un pakalpojumu attīstīšana
	Sekmēta lauksaimniecības produktu pārstrāde
	Sekmēta zivsaimniecības un akvakultūru produktu pārstrāde, pievienotās vērtības radīšana
	Sekmēta saimniecisko aktivitāšu dažādošana
	Sekmēta vides radīšana vai labiekārtošana, kurā tiek realizēta vietējā produkcija (tirdzniecības vietas)
	Sekmēta darbinieku produktivitātes kāpināšana
Cik lielā mērā ir sekmēta lauku infrastruktūras attīstība	Sekmēta kultūras infrastruktūras attīstība
	Sekmēta dabas objektu infrastruktūras attīstība
	Sekmēta sporta infrastruktūras attīstība
	Sekmēta vides infrastruktūras attīstība
	Sekmēta tūrisma infrastruktūras attīstība
	Sekmēta citas infrastruktūras attīstība
Cik lielā mērā sekmētas sabiedriskās aktivitātes	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste apmācībās
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste interešu grupās
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste sociālajā aprūpē
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste organizētos brīvā laika pasākumos
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste kultūras pasākumos un aktivitātēs
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste sporta pasākumos un aktivitātēs
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste tūrisma pasākumos un aktivitātēs
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste vides saglabāšanas aktivitātēs
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste citās aktivitātēs
Cik lielā mērā VRG sadarbības un starpterritoriālie projekti veicinājuši SVVA stratēģijās izvirzīto mērķu sasniegšanu	Iegūta pieredze VRG darbības jomās
Cik lielā mērā VRG darbības nodrošināšana un iedzīvināšana ir devusi ieguldījumu LEADER pieejas īstenošanā	VRG ir sagatavotas LEADER pieejas īstenošanai savās teritorijās
	VRG ir veikušas stratēģiju iedzīvināšanas pasākumus
Cik lielā mērā lauku iedzīvotāji ir guvuši labumu, izmantojuši iespējas, ko piedāvā LEADER atbalstītie projekti	Atraduši darbu
	Izmantojuši pakalpojumus
	Lietojuši sakārtoto infrastruktūru
	Izmantojuši iespējas iegādāties vai pārdot vietējo produkciju
	Pedalījušies sabiedriskajās aktivitātēs, apmeklējuši pasākumus
	Izmanto iespēju iemācīties kaut ko jaunu
	Prioritāro mērķgrupu iedzīvotāji izmantojuši tiem piedāvātās iespējas
	Citi
Cik lielā mērā LEADER projekti ir palīdzējuši saglabāt VRG teritorijā iedzīvotājus /apdzīvotību/	Darba vietas mazajiem ražotājiem (ieskaitot amatniekus mājražotājus)
	Algots darba vietas
	Pakalpojumi
	Sociālā vide (vietējā sabiedrība)

	Fiziskā vide (vietējā infrastruktūra)
Cik lielā mērā LEADER aktivitātes sekmējušas sociāli maznodrošināto iekļaušanu kopienas aktivitātēs, nabadzības mazināšanu laukos	Sociālās riska grupas
	Sociāli izolētās/ atstumtās grupas
	Darba vietas maznodrošinātajiem
	Izglītība un sociālās aktivitātes maznodrošinātajiem
Cik lielā mērā LEADER veicinājusi inovācijas	Jauni produkti
	Jauni pakalpojumi
	Jauni procesi
	Jauni mārketinga paņēmieni
	Jaunas organizācijas formas
	Cits

2.Pielikums. Vajadzību tematika balstoties uz atslēgas vārdu biežumu SVVA stratēģiju vajadzību sadaļās

Atslēgas vārdi	Meklēšanas pieprasījuma izteiksme	Skaits	Attiecība pret izplatītāko	Aktivitāt es	Atbilst sekundārajam devumam MV
vietējie	vietēj	356	1	1,2	1A, 2B, 3A, 6A
uzņēmēji, uzņēmējdarbība	uzņēmēj	313	1	1	1A, 2B, 3A, 6A
tūrisms	tūris	250	1	1	2B, 3A, 6A
pakalpojumi	pakal	249	1	1,2	6A
NVO	Organizāc, biedrīb, NVO	194	2	2	
sadarbība	sadarbības	190	2	1,2	1A, 3A
aktivitātes	aktivitā	189	2	2	
produkti	produkt, produkcij	182	2	1	2B, 3A, 6A
ražošana	ražo	160	2	1	2B, 3A, 6A
kultūra	kultūra	140	3	2	
vide	vide, vidi	129	3	1,2	1A
iesaiste	iesaist	121	3	1,2	1A, 6A
sports	sport	119	3	2	
inovācijas, radošums	Inov, radoš	114	3	1,2	1A
sociālie	sociāl	103	3	2	
infrastruktūra	infrastruktūr	101	4	1,2	3A
jaunieši, jaunatne	Jaunieš, jaunat	98	4	1,2	2B
izglītība	izglīt	90	4	1,2	1A
amatniecība	amatnie	75	5	1	2B
mājražošana	mājražo	73	5	1	2B

mantojums	mantojum	70	5	2	
lauksaimniecība	lauksaimniec	65	5	1	3A
prasmes	prasm	63	6	1,2	1A
darba vietas nodarbinātība	darba viet, darbaviet, nodarbin	60	6	1	6A
uzņēmumi	uzņēmum	58	6	1	2B, 3A, 6A
kopiena	kopien	57	6	2	
mācības, semināri	mācī, seminār	54	7	1,2	1A
iniciatīvas	iniciatīv	48	7	1,2	1A
dažādošana	dažādo	47	8	1	2B, 6A
pārstrāde, apstrāde	Pārstrād, apstrād	46	8	1	2B, 3A
kultūrvēsture	kultūrvēstur	43	8	2	
tirgus	tirg	43	8	1	3A
labiekārtošana	labiekārto	42	8	2	
veselīgs, veselība	veselī	40	9	2	
atpūta	atpūt	40	9	2	
apdzīvojum	apdzīv	29	12	2	
zivsaimniecība	zivsaimniec	27	13	1	6A
bērni, bērnudārzi, daudzbērnu	bērn	26	14	2	
tirdzniecība, tirdziņi	tirdz	24	15	1	3A
ģimenes, vecāki	ģime, vecāk	20	18	2	
kooperācija	kooper	19	19	1	3A
mūžizglītība	mūžizglītīb	17	21	2	1A
ceļi	ceļu, ceļi,	14	25	2	
pārtika	pārtik	12	30	1	2B,3A, 6A
kolektīvi	kolektīv	11	32	2	
seniori	senio	9	40	2	
nelauksaimniecisk	nelauksaimniecisk	8	45	1	2B, 6A
inovācijas, radošums	Inov, radoš	114	3	1,2	1A
sociālie	sociāl	103	3	2	
infrastruktūra	infrastruktūr	101	4	1,2	3A
jaunieši, jaunatne	Jaunieš, jaunat	98	4	1,2	2B
izglītība	izglīt	90	4	1,2	1A

amatniecība	amatnie	75	5	1	2B
mājrāžošana	mājrāžošana	73	5	1	2B
mantojums	mantojum	70	5	2	
lauksaimniecība	lauksaimniec	65	5	1	3A
prasmes	prasm	63	6	1,2	1A
darba vietas nodarbinātība	darba viet, darbaviet, nodarbin	60	6	1	6A
uzņēmumi	uzņēmum	58	6	1	2B, 3A, 6A
kopiena	kopien	57	6	2	
mācības, semināri	mācī, seminār	54	7	1,2	1A
iniciatīvas	iniciatīv	48	7	1,2	1A
dažādošana	dažādo	47	8	1	2B, 6A
pārstrāde, apstrāde	Pārstrād, apstrād	46	8	1	2B, 3A
kultūrvēsture	kultūrvēstur	43	8	2	
tirgus	tirg	43	8	1	3A
labiekārtošana	labiekārto	42	8	2	
veselīgs, veselība	veselī	40	9	2	
atpūta	atpūt	40	9	2	
apdzīvojum	apdzīv	29	12	2	
zivsaimniecība	zivsaimniec	27	13	1	6A
bērni, bērnudārzi, daudzbērnu	bērn	26	14	2	
tirdzniecība, tirdziņi	tirdz	24	15	1	3A
ģimenes, vecāki	ģime, vecāk	20	18	2	
kooperācija	kooper	19	19	1	3A
mūžizglītība	mūžizglītīb	17	21	2	1A
ceļi	ceļu, ceļi,	14	25	2	
pārtika	pārtik	12	30	1	2B,3A, 6A
kolektīvi	kolektīv	11	32	2	
seniori	senio	9	40	2	
nelauksaimniecisk	nelauksaimniecisk	8	45	1	2B, 6A

Piezīme:Ar aktivitātēm šeit saprot atbilstību pasākumu A019.21 un A019.22

3.Pielikums. SVVA stratēģiju izmaiņas 2016.-2018. gads*.

VRG	rīcības	rādītāji	finansējums	atbalsta nosacījumi
Aizkraukles rajona partnerība				x
Balvu rajona partnerība				x
Partnerība „Daugavkrasts”	x			x
Biedrība „Jūrkante”	x			x
Partnerība „Laukiem un jūrai”	x	x	x	x
Biedrība „Liepājas rajona partnerība”	x			x
Biedrība „Preiļu rajona partnerība”	x	x		x
Biedrība „Rēzeknes rajona kopienu partnerība”	x			x
Biedrība Darīsim paši!		x		x
Nodibinājums „Madonas novada fonds”	x	x	x	x
Biedrība „No Salacas līdz Rūjai”	x	x		x
Biedrība “Daugavpils un Ilūkstes novadu partnerība “Kaimiņi”				x
Rīgas rajona Lauku attīstības biedrība				x
Biedrība “Ropažu Garkalnes partnerība”	x		x	x
Ludzas rajona partnerība		x		x
Biedrība “Stopiņu Salaspils Partnerība”				x
Biedrība „Bauskas rajona lauku partnerība”				x
Biedrība „Cēsu rajona lauku partnerība”	x	x		x
Biedrība „Jūrkante”				x
Biedrība “Pierīgas partnerība”				x
Biedrība „Saldus rajona attīstības biedrība”				x
Biedrība lauku partnerība „Sēlija”				x
Biedrība „Talsu rajona partnerība”			x	x
Kopā skaits	10	7	4	23

* Ar finansējumu šeit saprot kopējo ELFLA un EJZF publisko finansējumu un/vai tā procentuālo sadalījumu starp stratēģiskajiem mērķiem. Šeit ar atbalsta nosacījumiem saprot nosacījumus attiecībā uz maksimālo finansējumu vienam projektam, publiskā atbalsta intensitāti, nosacījumus, kas izriet no vērtēšanas kritērijiem.

4.Pielikums. Izveidotie papildu rādītāji novērtēšanai

Iznākuma rādītāji

Rādītāja nosaukums	Projektu dalījums pasākuma aktivitātēs
Attiecināmie pasākumi	19.21, 19.22.
Atvasinātie rādītāji	Ekonomikas stiprināšanas projekti Vietējā potenciāla attīstības projekti
Apraksts	Rādītājs raksturo vietējo iedzīvotāju aktivitāti un kapacitāti sociālās un teritoriālās kohēzijas sasniegšanā, dalījumā pa apakšpasākuma mērķiem – vietējās ekonomikas stiprināšana un vietas potenciāla attīstība.
Mērvienība	Skaits
Datu avots	LAD IS

Rādītāja nosaukums	Projektu dalījums pēc veiktajām darbībām
Attiecināmie pasākumi	19.21, 19.22.
Atvasinātie rādītāji	Produktu un pakalpojumu radīšana un attīstība Pārstrādes un realizācijas attīstība Produkcijas realizācijai paredzētās vides izveidošana Darbinieku produktivitātes kāpināšanai Teritorijas sakārtošanai Sabiedriskajām aktivitātēm
Apraksts	Atbilstoši noteiktajiem kritērijiem sadala gan projektu skaitu, gan finansējumu; rādītājs raksturo, kādas darbības ar LAP tiek atbalstītas
Mērvienība	Skaits, %
Datu avots	LAD IS

Rezultātu rādītāji

Rādītāja nosaukums	Radītā nodarbinātība
Attiecināmie pasākumi	19.21.
Atvasinātie rādītāji	Radīto darba vietu skaits lauksaimniecības produktu pārstrādē Radīto darba vietu skaits citās ražošanas nozarēs Radīto darba vietu skaits pakalpojumu nozarēs
Apraksts	Rādītājs raksturo radīto nodarbinātību vietējās teritorijās dalījumā lauksaimniecība, pakalpojumu un citas nozarēm.
Mērvienība	PLE
Datu avots	LAD IS

Rādītāja nosaukums	Neto apgrozījuma izmaiņas
--------------------	---------------------------

Attiecināmie pasākumi	19.21.
Atvasinātie rādītāji	Absolūtajā izteiksmē No ieguldīto investīciju apjoma %
Apraksts	Raksturo ieguldījumu atdevi. <u>Neto apgrozījuma vērtības izmaiņas</u> projektu rezultātā tiek aprēķinātas par atbalsta saņēmējiem, salīdzinot gadu pirms projekta un pēdējo pieejamo gadu pēc projekta īstenošanas. <u>Neto apgrozījuma izmaiņas</u> % no ieguldīto investīciju apjoma aprēķina, izdalot augstāk aprēķinātās absolūtās izmaiņas ar atbalsta saņēmēja attiecināmajām izmaksām.
Mērvienība	(%)
Datu avots	LAD IS

Rādītāja nosaukums	Darba ražīguma izmaiņas
Attiecināmie pasākumi	19.21., projekti, kuri vērsti gan darbavietu radīšanu, gan <u>neto apgrozījumu</u>
Atvasinātie rādītāji	-
Apraksts	<u>Darba ražīgums</u> tiek aprēķināts kā neto apgrozījuma vērtība no darbības zvejas un akvakultūras produktu apstrādē uz vienu gada vidējo nodarbināto. Rādītājs tiek aprēķināts par atbalsta saņēmējiem, salīdzinot gadu pirms projekta un pēdējo pieejamo gadu pēc projekta atbalsta saņemšanas.
Mērvienība	EUR/PLE
Datu avots	LAD IS (VID)

Rādītāja nosaukums	Inovātīvo projektu skaits un īpatsvars
Attiecināmie pasākumi	19.21., 19.22.
Atvasinātie rādītāji	-
Apraksts	Projekti, kuri atzīmēti kā inovatīvi, var skatīt pēc tā metodes, tehnoloģijas, utt.
Mērvienība	%, skaits
Datu avots	LAD IS (VID)

Ietekmes /konteksta rādītāji

Rādītāja nosaukums	Iedzīvotāju skaita izmaiņas atbalstītajās teritorijās
Atvasinātie rādītāji	Iedzīvotāju skaita izmaiņas atbalstītajās teritorijās Iedzīvotāju skaita izmaiņu attiecība zivsaimniecībai nozīmīgajās teritorijās pret izmaiņām valstī kopumā
Apraksts	Rādītājs raksturo absolūtās un relatīvās iedzīvotāju skaita izmaiņas atbalstītajās teritorijās salīdzinājumā ar valsti kopumā Var dalīt pa VRG utt.
Mērvienība	Skaits, %

Datu avots	CSP
-------------------	-----

Rādītāja nosaukums	Nodarbināto skaita izmaiņas VRG teritorijās
Atvasinātie rādītāji	Kopējā nodarbināto skaita izmaiņas VRG teritorijās Lauksaimniecībā nodarbināto skaita izmaiņas VRG teritorijās
Apraksts	Rādītājs parāda nodarbinātības izmaiņas VRG teritorijā, tādējādi raksturojot vietējo teritoriju sociālekonomisko attīstību programmas periodā, kā arī ekonomikas dažādošanās intensitāti. Var dalīt pa VRG utt.
Mērvienība	Skaitis, %
Datu avots	CSP

19.3. “Vietējās rīcības grupas sadarbības pasākumu sagatavošana un īstenošana”

Rādītāja nosaukums	Atbalstīto sadarbības projektu skaits
Attiecināmie pasākumi	19.3
Atvasinātie rādītāji	Projektu skaits VRG dalījumā Starpteritoriālo sadarbības projektu skaits Starpvalstu sadarbības projektu skaits Kopprojektu skaits
Apraksts	Rādītājs raksturo VRG kapacitāti veidot sadarbības projektus, raksturo aktivitāti zināšanu un pieredzes pārņemšanā
Mērvienība	Skaitis
Datu avots	LAD IS

Rādītāja nosaukums	Sadarbības projektos iesaistīto VRG skaits
Attiecināmie pasākumi	19.3
Atvasinātie rādītāji	Vidējais dalībnieku skaits sadarbības projektos
Apraksts	Rādītājs raksturo sadarbības partnerības lielumu.
Mērvienība	Skaitis
Datu avots	LAD IS

Rādītāja nosaukums	Projektu virzītāju skaits un veids
Attiecināmie pasākumi	19.3
Atvasinātie rādītāji	
Apraksts	Rādītājs raksturo projekta iesniedzēju juridisko statusu
Mērvienība	Skaitis
Datu avots	LAD IS

19.4. “Atbalsts pamatdarbības izmaksām un iedzīvinašanai”

Rādītāja nosaukums	Atbalstīto projektu skaits
Attiecināmie pasākumi	19.4
Atvasinātie rādītāji	
Apraksts	Rādītājs raksturo VRG iesaisti LEADER aktivitāšu atbalsta pasākumos
Mērvienība	Skaits
Datu avots	LAD IS

Rādītāja nosaukums	Rīkoto iedzīvinašanas pasākumu skaits un apmeklētība
Attiecināmie pasākumi	19.4
Atvasinātie rādītāji	Pasākumu skaits Apmeklētība
Apraksts	Rādītājs raksturo VRG aktivitāti LEADER aktivitāšu atbalsta pasākumos
Mērvienība	Skaits
Datu avots	LAD IS

5.Pielikums. SVVA stratēģiskie (mērķu) rādītāji

Rādītājs	Grupa	gadījumu skaits
Zivsaimniecības uzņēmēju projektu skaits	Ekonomiskā attīstība	1
Zivsaimniecības uzņēmumu skaits	Ekonomiskā attīstība	6
Uzņēmumu skaits uz 1000 iedzīvotājiem	Ekonomiskā attīstība	17
Uzņēmumu skaits	Ekonomiskā attīstība	9
jaunizveidoto ekonomiski aktīvo vienību skaits	Ekonomiskā attīstība	2
Partnerības dalīborganizāciju – uzņēmēju skaits	Ekonomiskā attīstība	1
Pašnodarbināto personu skaits	Ekonomiskā attīstība	1
LEADER projektus realizējušie uzņēmumi ar apgrozījumu līdz 70 000 EUR 2014. gadā (Lursoft dati)	Ekonomiskā attīstība	1
Mājražotāju skaits	Ekonomiskā attīstība	2
Nelauksaimnieciska rakstura uzņēmumu skaita pieaugums VRG teritorijā	Ekonomiskā attīstība	1
No jauna reģistrēto uzņēmumu skaits	Ekonomiskā attīstība	2
Nodarbinātības un uzņēmējdarbības indekss	Ekonomiskā attīstība	1
Ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits	Ekonomiskā attīstība	8
Ekonomiski aktīvo vienību skaits, kas palielina gada NETO apgrozījumu ar ELFLA ieguldītajām investīcijām*	Ekonomiskā attīstība	1
Aktīvu MVU skaits	Ekonomiskā attīstība	1
Atbalstīti uzņēmumi	Ekonomiskā attīstība	1
Saimnieciskās darbības veicēju skaits uz 1000 iedzīvotājiem	Ekonomiskā attīstība	1
(darba ņēmēju) skaits privātā sektora komersantos ar nodarbināto skaitu >=50 VRG teritorijā	Ekonomiskā attīstība	1
Darba vietu skaits	Ekonomiskā attīstība	3
radīto darba vietu skaits	Ekonomiskā attīstība	3
Kopējo darba vietu skaita pieaugums	Ekonomiskā attīstība	1
Bezdarba līmenis %	Ekonomiskā attīstība	11
Bezdarbnieku skaits.	Ekonomiskā attīstība	3
Jauniešu bezdarba līmenis	Ekonomiskā attīstība	2
Izstrādāti starptautiski/starpreģionāli tūrisma maršruti	Ekonomiskā attīstība	1
Kopējais tūrisma mītnēs apkalpoto personu skaits	Ekonomiskā attīstība	1
Palielinās tūristu skaits	Ekonomiskā attīstība	1
Ārvalstu tūristu nakšņojumu īpatsvars	Ekonomiskā attīstība	1
Tūrisma maršrutu skaits	Ekonomiskā attīstība	1
Tūrisma mītnu skaits (gultasvietu skaits)	Ekonomiskā attīstība	1
Tūristu skaits	Ekonomiskā attīstība	3
Viesnīcās un tūrisma mītnēs apkalpoto personu skaits	Ekonomiskā attīstība	2
Koordinēta līdzdalība starpreģionālus/starptautiskos produkcijas izplatības pasākumos, tai skaitā – elektroniskā vidē	Ekonomiskā attīstība	1
Labiekārtotas pārstrādes un/ vai realizācijas vietas	Ekonomiskā attīstība	1
Pievienotās vērtības radīšana teritorijā saražotiem lauksaimniecības produktiem	Ekonomiskā attīstība	1
Radīto produktu un pakalpojumu skaits	Ekonomiskā attīstība	2
Atbalstītās sociālās vai veselības aprūpes iniciatīvas	Vide	1
ELFLA investīciju atbalstīto sabiedriskā labuma pakalpojumu atpazīstamību nodrošinošo publikāciju skaits	Vide	1
ELFLA investīciju atbalstīto sabiedrisko aktivitāšu darbību (semināri, koncerti, nodarbības u.tml.) skaits	Vide	1
ELFLA investīciju rezultātā dažādoto sabiedriskā labuma pakalpojumu skaits	Vide	1

ELFLA investīciju rezultātā īstenoto sabiedriskā labuma pakalpojumu pieejamības teritoriālais pārklājums (%)	Vide	1
izglītības, sociālās un veselības aprūpes pakalpojumu vērtējums	Vide	1
Kultūras objektu skaits ar nepietiekami izmantotu potenciālu, %	Vide	1
Kultūrvēsturisko objektu skaits ZVRG teritorijā, to pieejamība	Vide	1
Sociālo pakalpojumu sniegšanas vietas	Vide	1
Sporta un veselīga dzīvesveida infrastruktūras vienības teritorijā	Vide	1
Attīstītas sabiedrībai nozīmīgas vietas/ objekti	Vide	2
Bērnu un jauniešu auditorijai adresēti infrastruktūras objekti	Vide	1
Ciemi vai apkaimes ar uzlabotu sabiedrisko infrastruktūru, labiekārtotiem kultūrvēstures vai dabas objektiem	Vide	1
ELFLA investīciju* rezultātā pilnveidoto sociālās, kultūras un dabas vides objektu skaits	Vide	1
Īstenotu sociālās infrastruktūras attīstības projektu skaits	Vide	1
Jaunizveidoto un atjaunoto objektu skaits	Vide	5
Labiekārtotas vietējās produkcijas realizācijas vietas	Vide	3
Labiekārtoti objekti	Vide	1
Labiekārtotu tūrisma objektu skaits	Vide	1
Pieejamības uzlabošana dabas objektiem	Vide	1
Projektu skaits, kuru mērķis ir vērsts uz publiskās infrastruktūras attīstību	Vide	1
Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācijas saldo	Vide	1
Iedzīvotāju skaits	Vide	17
Jaundzimušo skaits	Vide	2
Teritorijas iedzīvotāju vidējo ienākumu pieaugums (CSB)	Vide	1
Iedzīvotāju ienākuma nodokļa apjoms gadā uz vienu iedzīvotāju	Vide	1
Dzīves kvalitātes indekss	Vide	2
Dzīvesvietas pievilcības indekss	Vide	1
Apmeklētāji teritorijas tūrisma un atpūtas objektos un pasākumos	Vide	1
Aktīvo NVO skaits VRG teritorijā	Sabiedrība	2
RRLAB biedru un asociēto biedru - nevalstisko organizāciju - skaits	Sabiedrība	1
RRLAB biedru un asociēto biedru - uzņēmēju (t.sk. lauksaimnieku) vai to interešu pārstāvju skaits	Sabiedrība	1
LP Sēlija dalīborganizāciju – NVO skaits	Sabiedrība	1
Nevalstisko organizāciju skaits	Sabiedrība	21
Nodibinātas jaunas NVO VRG darbības teritorijas novados	Sabiedrība	1
Biedrību skaits gada sākumā (Lursoft)	Sabiedrība	1
Dalībnieku skaits pašdarbības kolektīvos uz 1000 iedzīvotājiem (pašvaldību informācija)	Sabiedrība	1
Dalībnieku skaits pašdarbības kolektīvos, pulciņos, u.c. iniciatīvās	Sabiedrība	3
Dažādotu sabiedrisko aktivitāšu skaits	Sabiedrība	2
Dažādu sporta komandu skaits.	Sabiedrība	1
Māksliniecisko kolektīvu skaits	Sabiedrība	1
Pašdarbības kolektīvu skaits;	Sabiedrība	1
Rīcības grupas teritorijā darbojošos pašdarbības kolektīvu un pulciņu skaits	Sabiedrība	1
Sabiedriski aktīvu cilvēku skaita pieaugums	Sabiedrība	4

Sabiedriski aktīvu cilvēku skaits (dalībnieku skaits pašdarbības kolektīvos, pulciņos, sporta klubos u.c. iniciatīvās)	Sabiedrība	1
Sabiedrisko centru apmeklētība uz 1000 iedzīvotājiem (pašvaldību informācija)	Sabiedrība	1
Kultūras objektu (pašvaldību muzeji, pils u.tml.) apmeklētība (pašvaldību informācija)	Sabiedrība	1
Sadarbības un pieredzes apmaiņas projektos labumu guvušo cilvēku skaits	Sabiedrība	1
Darbībā integrēti starptautiskā līmeņa labākās prakses piemēri	Zināšanu pārnese	1
Starpteritoriālo un starptautisko projektu skaits	Zināšanu pārnese	4
Ieviesti kopprojekti	Zināšanu pārnese	1
Veicināta pagastu un novadu sadarbība teritorijā	Zināšanu pārnese	1
VRG noslēgto sadarbības līgumu skaits ar citām organizācijām ES teritorijā (t.sk. Latvijā)	Zināšanu pārnese	1
Apmācīto darbinieku skaits	Zināšanu pārnese	1
Iedzīvotāju, t.sk. sociāli maznodrošināto, iesaiste mūžizglītības aktivitātēs.	Zināšanu pārnese	1
Mūžizglītībā apmācīto cilvēku skaits	Zināšanu pārnese	1
Kopā		207

6.Pielikums. LAP 2014-2020 noteiktie MV 6B novērtēšanas rādītāji

Sprieduma kritēriji	Kopējie rezultāta rādītāji	Papildu rezultāta rādītāji
VRG aptvertā teritorija un iedzīvotāju skaits ir palielinājušies	R22/T21: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, uz kuriem attiecas vietējās attīstības stratēģijas (prioritārā joma 6B)	
Ar vietējās attīstības stratēģiju īstenošanu ir radītas nodarbinātības iespējas	R24/T23: Atbalstīto projektu radītās darbvieta (<i>LEADER</i>) (prioritārā joma 6B)	
Lauku iedzīvotāji ir guvuši labumu no vietējām aktivitātēm	R23/T22: procentuālais daudzums lauku iedzīvotāju, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem/ infrastruktūras (prioritārā joma 6B)	
Lauku infrastruktūras pakalpojumi ir uzlabojušies	O3 - Atbalstīto rīcību/darbību skaits	Uzlabotās infrastruktūras apjoms (ceļu garums) lauku teritorijās, km (Programmai raksturīgais rādītājs)
LEADER/SVVA pieejā tiek īstenota noteikta daļa Programmas atbalsta pasākumu	O1 - Kopējie publiskā sektora izdevumi	<i>LEADER</i> pasākumu īpatsvars Programmas kopējā finansējumā
Projekti SVVA stratēģiju īstenošanai dod ieguldījumu Programmas mērķa virzienos	O20 - Atbalstīto LEADER projektu skaits (uzraudzības rādītāji pēc galvenā ieguldījuma veida)	
SVVA stratēģijas īstenošanā iesaistās vietējie iedzīvotāji, uzņēmēji, pašvaldības un NVO	O22 - Projektu virzītāju skaits un veids	
Latvijas laukos radītas un attīstās aktīvas vietējās rīcības grupas	O19 - Atlasīto VRG skaits	

7.Pielikums. Aptaujas anketa

Sniegt kvalitatīvo vērtējumu, cik nozīmīgs ir bijis **LEADER projektu ieguldījums. Novērtē VRG pārstāvji zinot kādi projekti ir realizēti un kā iedzīvotāji to izmanto.**

Jautājums	Kritērijs	Piemēri rādītājiem, kas par to liecina
Cik lielā mērā sagatavošanās atbalsts ir nodošinājis SVVA stratēģiju izstrādi	Metodiski sekmējis	Zināšanas un prasmes, iemaņas stratēģiju izstrādes procesā, metodiskā palīdzība (19.1.)
	Tehniski sekmējis	Finansējuma apjoms un nosacījumi, konsultācijas, tehniskā palīdzība (19.1.)
	Sekmējis procesa kvalitāti	Dalībnieku skaits izstrādes procesā, aptvertās mērķgrupas - skaits, dalībnieku aktivitāte sabiedriskajās apspriešanās u.tml. (19.1.)
	Iedzīvotāji aktīvi iesaistās VRG stratēģiju veidošanā	Dalībnieku skaits stratēģiju izstrādes pasākumos, mērķgrupu pārstāvniecība, priekšlikumu sagatavošanas aktivitāte, organizēto pasākumu skaits u.tml. (19.1.)
	Noteikumu un vadlīniju pasības traucēja izveidot stratēģiju atbilstoši vietējām vajadzībām	Vietējo vajadzību atbilstība ELFLA un EJZF atbalstāmajiem virzieniem (SVVA stratēģijas)
Cik lielā mērā ir uzlabojusies situācija uzņēmējdarbībā VRG teritorijā	Sekmēta jaunu produktu un pakalpojumu radīšana, esošo produktu un pakalpojumu attīstīšana	Radītās/saglabātās darbavietas, uzņēmumu apgrozījuma pieaugums, uzņēmēju skaits, kas iesaistās projektos, projektu skaits, kas vērsti uz šo darbību (19.21.A) (43.02.A)
	Sekmēta lauksaimniecības produktu pārstrāde	Radītās/saglabātās darbavietas, uzņēmumu apgrozījuma pieaugums, uzņēmēju skaits, kas iesaistās projektos, projektu skaits, kas vērsti uz lauksaimniecības produktu pārstrādi (19.21.B)
	Sekmēta zivsaimniecības un akvakultūru produktu pārstrāde, pievienotās vērtības radīšana	Radītās/saglabātās darbavietas, uzņēmumu apgrozījuma pieaugums, uzņēmēju skaits, kas iesaistās projektos, projektu skaits, kas vērsti uz zivsaimniecības un akvakultūras produktu pārstrādi (43.02.A)
	Sekmēta saimniecisko aktivitāšu dažādošana	Radītās/saglabātās darbavietas, uzņēmumu apgrozījuma pieaugums, uzņēmēju skaits, kas iesaistās projektos, projektu skaits, kas vērsti uz dažādošanu (19.21.A, 19.21.B) (43.02.B)

	Sekmēta vides radišana vai labiekārtošana, kurā tiek realizēta vietējā produkcija (tirdzniecības vietas)	Labiekārtoto, izveidoto, uzbūvēto tirdzniecības vietu skaits, projektu skaits, kas vērsti uz šo darbību (19.21.C) (43.02.A)
	Sekmēta darbinieku produktivitātes kāpināšana	Apmācīto darbinieku skaits, projektu skaits aktivitātē (19.21.D)
Cik lielā mērā ir sekmēta lauku infrastruktūras attīstība	Sekmēta kultūras infrastruktūras attīstība	Atbalstīto infrastruktūras projektu skaits darbībā (19.22.A) (43.02.B) (43.02.C) (43.02.D)
	Sekmēta dabas objektu infrastruktūras attīstība	
	Sekmēta sporta infrastruktūras attīstība	
	Sekmēta vides infrastruktūras attīstība	
	Sekmēta tūrisma infrastruktūras attīstība	
	Sekmēta citas infrastruktūras attīstība	
Cik lielā mērā sekmētas sabiedriskās aktivitātes	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste apmācībās	Atbalstīto sabiedrisko aktivitāšu projektu skaits darbībā (19.22.B),
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste interešu grupās	
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste sociālajā aprūpē	
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste organizētos brīvā laika pasākumos	
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste kultūras pasākumos un aktivitātēs	
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste sporta pasākumos un aktivitātēs	
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste tūrisma pasākumos un aktivitātēs	
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste vides saglabāšanas aktivitātēs	
	Sekmēta iedzīvotāju iesaiste citās aktivitātēs	NVO un/vai neformālās grupas - skaits, biedru skaits, pasākumu skaits, ko rīko sabiedriskās iniciatīvas un apvienības, vietējās iniciatīvas u.tml. projektu skaits darbībā (19.22.B),
Cik lielā mērā VRG sadarbības un starpteritoriālie projekti veicinājuši SVVA stratēģijās izvirzīto mērķu sasniegšanu	Iegūta pieredze VRG darbības jomās	Projekti sekmējuši izpratni par inovāciju ieviešanu, pārņemto un ieviesto jauno ideju skaits, projektu skaits, kas sekmējuši kādas prioritārās jomas īstenošanu u.tml. (aktivitāte 19.3) (43.04)

Cik lielā mērā VRG darbības nodrošināšana un iedzīvotāju ir devusi ieguldījumu LEADER pieejas īstenošanā	VRG ir sagatavotas LEADER pieejas īstenošanai savās teritorijās	Tīklošanās pasākumu skaits, apmācību skaits SVVA procesa vadītājiem, SVVA procesa organizatorisko spēju pieaugums (aktivitāte 19.4.)
	VRG ir veikušas stratēģiju iedzīvotāju pasākumus	VRG organizēto tīklošanās pasākumu skaits, apmācību skaits, dalībnieku skaits iedzīvotājiem, iedzīvotāju iesaistes un informētības par LEADER pasākumiem pieaugums (aktivitāte 19.4.)
Cik lielā mērā lauku iedzīvotāji ir guvuši labumu, izmantojuši iespējas, ko piedāvā LEADER atbalstītie projekti	Atraduši darbu	Labuma guvēju skaits no projektiem, kas rada darba vietas, pašnodarbinātību (19.21., 19.22.) (43.02)
	Izmantojuši pakalpojumus	Privāto un sabiedrisko pakalpojumu projektu rezultātā labumu guvušo skaits (19.21, 19.22.) (43.02)
	Lietojuši sakārtoto infrastruktūru	Infrastruktūras projektos uzņēmējiem /produkcijas realizēšanai un publiskās vides uzlabošanai ciemos/laukos labumu guvušo skaits (19.21., 19.22.) (43.02)
	Izmantojuši iespējas iegādāties vai pārdot vietējo produkciju	Vietējās produkcijas pārdošanas apjomi, pārdevēju skaits, pircēju skaits (aptuveni % salīdzinot)-tirdzniecības vietas aizņemtas ilgāk/biežāk/vairāk tirgotāju) (19.21., 19.22.) (43.02)
	Piedalījušies sabiedriskajās aktivitātēs, apmeklējuši pasākumus	Apmeklētība dažāda veida pasākumos, interešu grupās, nodarbībās (19.22.)
	Izmanto iespēju iemācīties kaut ko jaunu	Mācību pasākumi darbiniekiem, iedzīvotājiem, dalībnieku skaits (19.22., 19.4.)
	Prioritāro mērķgrupu iedzīvotāji izmantojuši tiem piedāvātās iespējas	Sociālo pasākumu vietu skaits, pasākumu veidi (19.22.)
	Citi	
Cik lielā mērā LEADER projekti ir palīdzējuši saglabāt VRG teritorijā iedzīvotājus /apdzīvotību/	Darba vietas mazajiem ražotājiem (ieskaitot amatniekus mājražotājus)	Izveidotas jaunas darba vietas (tirdzniecības vietas, paplašinās uzņēmējdarbība, rodas jauni uzņēmēji), saglabātas darba vietas, atbalstīto zemnieku un uzņēmēju skaits (19.21.) (43.02)
	Algotas darba vietas	Jaunradītas algotas darba vietas (19.21., 19.22.) (43.02)

	Pakalpojumi	Pieaug komerciālie un sociālie pakalpojumi (19.21., 19.22.) (43.02)
	Sociālā vide (vietējā sabiedrība)	Paplašinās iespējas iedzīvotājiem (gan pakalpojumi, gan pulciņi, gan pasākumi, gan sporta nodarbes) (19.22.)
	Fiziskā vide (vietējā infrastruktūra)	Ēkas, laukumi, parki, takas, piemiņas vietas, telpas sociālām aktivitātēm u.tml. (19.22.) (43.02 C) (43.02 D)
Cik lielā mērā LEADER aktivitātes sekmējušas sociāli maznodrošināto iekļaušanu kopienu aktivitātēs, nabadzības mazināšanu laukos	Sociālās riska grupas	Projekti (aktivitātes), kas vērsti uz sociālā riska grupām (19.21., 19.22., 19.3., 19.4.) (43.02), (43.04)
	Sociāli izolētās/ atstumtās grupas	LEADER aktivitātēs iesaistīto sociāli atstumto iedzīvotāju skaits, Projekti, kas vērsti uz sociāli izolētajām grupām (19.21., 19.22., 19.3., 19.4.) (43.02), (43.04)
	Darba vietas maznodrošinātajiem	Radīto darba vietu skaits maznodrošinātajiem, projektu skaits, kas paredz maznodrošināto iesaisti, sociālās uzņēmējdarbības projektu skaits (19.21., 19.22.) (43.02), (43.04)
	Izglītošana un sociālās aktivitātes maznodrošinātajiem	Maznodrošināto skaits, kas piedalās izglītošanas pasākumos un sociālajās aktivitātēs (19.22.) (43.02), (43.04)
Cik lielā mērā LEADER veicinājusi inovācijas	Jauni produkti	Projekti vērsti uz jaunu produktu izstrādi/pielietošanu (19.21, 19.22., 19.3., 19.4.) (43.02), (43.04)
	Jauni procesi	Projekti vērsti uz jaunu procesu/tehnoloģiju izstrādi/pielietošanu (19.21., 19.22., 19.3., 19.4.) (43.02), (43.04)
	Jauni mārketinga pasākumi	Projekti vērsti uz jaunām mārketinga stratēģijām (19.21, 19.22., 19.3., 19.4.) (43.02), (43.04)
	Jaunas organizācijas formas	Projekti vērsti uz jaunām organizācijas formām (19.21, 19.22., 19.3., 19.4.) (43.02), (43.04)
	Cits	Projekti vērsti uz citu jomu (19.21, 19.22., 19.3., 19.4.) (43.02), (43.04)

8. Pielikums. Diskusiju jautājumi

Jautājumi, par kuriem diskutēsim darba grupās

1. Kā jūs saprotat:

- **sociālā riska grupas** jūsu VRG? Kā tās tiek identificētas?
- **mērķgrupas?**
- **uzņēmējdarbības vide?**
- **starpteritoriālo un starptautisko projektu jēga?**
- **stratēģisko projektu jēga?**
- **sociālās inovācijas?**
- **Leader/SVVA pievienoto vērtību**
- **Zināšanas un inovācijas.** Kas ir inovatīvi projekti, kāda ir inovāciju loma LEADER/SVVA
- **labuma guvējiem LAP pasākumos?** Kā tos identificējat?
- **infrastruktūras elementi?**

2. SVVA ieviešana

- Kā iesaistījāt iedzīvotājus **SVVA stratēģiju** izstrādē? Kā tika organizēti iedzīvotāju semināri, darbnīcas, forumi, darba grupas? Kas tika uzaicināts piedalīties? Kāda bija atsaucība? Kādas grūtības?
- Kā tika veikta **teritorijas attīstības vajadzību, ieinteresēto pušu un mērķgrupu identificēšana?**
- Kādi pasākumi palīdz veidot un uzturēt **vidi vietējās produkcijas realizācijai?**
- Kādi pasākumi tika izmantoti, lai atbalstītu **darbinieku kompetenču un produktivitātes celšanu?**
- Kā tiek **diferencēti dažādi infrastruktūras elementi** (brīvā laika pavadīšanas un tūrisma objektu labiekārtošana/izveidošana)? Kā tiek pieņemti lēmumi atbalstīt tos vai citus projektus šajās jomās?
- Kā veiksiet projektu realizācijas **ietekmes novērtējumu uz teritoriju attīstību?** Kā noteiksiet sociālo grupu ieguvumus? Kā skaidrojamas projektu pieteicēju teritoriālās atšķirības, kas darāms, lai būtu aptvertas visas teritorijas
- Kā tiek novērtēts **labuma guvēju ieguvums?**
- Kā panākt, lai **stratēģijas risina vietējās vajadzības**
- Kopēji **rādītāji** – minimālais grozs – vai ir vajadzīgs?
- Vai **projektu pieteicēju pārstāvniecība** ir vērtējama kā optimālā, vai/un kas ir jāmaina?
- **Multifondu pieeja** – vai pietiek ar ELFLA, EJZF, kādi fondi jāpiesaista un vai VRG ir gatava strādāt ar vairākiem fondiem.
- Kāda Jums **vajadzīga palīdzība(zināšanas, iemaņas)**, lai veiksmīgāk īstenotu SVVA pieeju
- Kas jā dara, lai **uzlabotu zināšanas, inovācijas laukos**

Uz šo jautājumu gribam dzirdēt konkrētu atbildi tādēļ apskatiet Ministru kabineta noteikumus.

Kādi konkrēti Ministru kabineta noteikumos (MKN) minētie punkti (prasības/nosacījumi) ir traucējuši SVVA ieviešanu? (Nosaukt MKN.nr. un attiecīgi kuri punkti gan VRG skatījumā, gan to ko minējuši projektu pieteicēji).

6. IZMANTOTĀ LITERATŪRA

Eiropas Komisija, Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorāts, C.4 nodaļa (2017): Vadlīnijas. LEADER/SVVA vērtēšana. Brisele

Vadlīnijas un ieteikumi vietējo rīcības grupu stratēģiju izstrādei 2014-2020. gada plānošanas periodam. (2014) Latvijas Lauku forums

European Commission – Directorate-General for Agriculture and Rural Development – Unit C.4 (2018): Guidelines Assessing RDP achievements and impacts in 2019. 2nd Draft April 2018. Brussels

Guidance on Community-Led Local Development for Local Actors. Version 1: May 2014, EC

United Nations (2016). Leaving no one behind: the imperative of inclusive development. Report on the World Social Situation 2016, NY.